

TOMIS

REVISTĂ DE CULTURĂ, SERIE NOUĂ

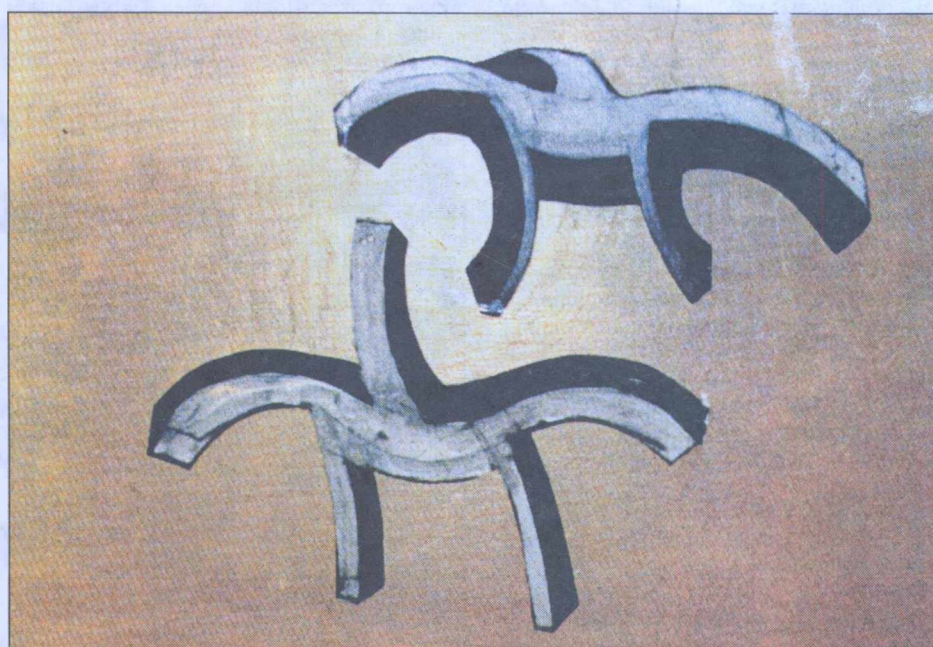
AUGUST 2000, Nr. 8 (361), anul V (XXXV) • 16 pagini — 4500 lei

REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Dictionarul de neologisme oferă două explicații cuvântului reformă. Una este aceea de îndreptare a unei situații existente, cealaltă este de scoatere din uz, a da la reformă. Cu puțin umor, se poate spune că ambele accepții se regăsesc în reforma învățământului românesc: se scoate din uz un tip de învățământ, îndreptându-se situația prin înlocuirea lui cu un alt tip, considerat mai adecvat vremurilor pe care le trăim. Dar, pentru ca totul să nu rămână literă moartă, reforma presupune înlocuirea unor principii cu altele, deci noțiunea de reformă se referă în substrat la o schimbare de principii. Stabilirea celor noi ar fi trebuit să fie primul pas pe calea reformei. Altfel noțiunea rămâne fără acoperire, un mare istoric român ca profesorul Gheorghe Buzatu suspectând nașterea unui nou limbaj de lemn. De fapt, principiile vechiului tip de învățământ au fost înlocuite tacit cu altele, cele noi rezultând însă nu dintr-o analiză a condițiilor specifice învățământului românesc, ci după o analogie cu învățământul occidental. Oarecum s-ar putea spune că acest mod de a proceda este tradițional: de-a lungul timpului instituțiile românești au fost mai întotdeauna tributare unui prototip occidental, sau, după caz, răsăritean. Apariția manualelor alternative este dovada peremptorie că așa a fost înțeleasă reforma (prototipul este Franta). Ca principiu, prin ele se oferă alternative didactice pentru toate materiile de învățământ, spargându-se monolitismul unei concepții unice. Dar, principiile exterioare, ce structurează forma pe care o îmbracă învățământul românesc, se vor regăsi și interior, în substanța manualelor, care democratizează opinia. Mai mulți autori de manuale propun fiecare unghiuri de vedere asupra unor teme ale materiilor de învățământ ce presupun interpretare, ca istoria sau literatura. Principiul pare a fi bun, deoarece presupune formarea elevilor în spiritul libertății de gândire și stimulează reflecția. Practic însă, dificultățile cu care se confruntă, de această dată profesorii, sunt babilonice. Din câte avem cunoștință, numai manualele de istorie sunt până în prezent în număr de 28. Ceea ce înseamnă că de versatilitatea (în sensul bun conferit acestui cuvânt în ultimii ani) profesorului depinde în mare măsură reușita sa. Cel puțin două soluții didactice îi stau la îndemână. Să aleagă manualul pe care îl consideră cel mai adecvat receptării și evaluării la clasă — modalitatea care preschimbă reforma în ceva formal. Sau, să realizeze o sinteză, ca să spunem așa, a opiniilor exprimate în fiecare dintre manualele pentru o clasă, predând lecții de critică asupra fiecărui punct de vedere, stimulând reflecția și spiritul critic al elevilor. Care din acestea ar fi soluția cea mai potrivită pentru calitatea receptării de către elevi, numai profesorul poate hotărî, presupunând că disponibilitatea sa profesională este totală, caz ideal, de excepție.

Toate acestea sunt probleme care au ieșit la suprafață cu ocazia „Cursurilor de vară” în domeniul istoriei, organizate de Societatea de Științe Istorice din România, Filiala Constanța (prin lector univ. dr. Stoica Lascu). Lucrurile au putut fi privite acum din interior, spre deosebire de critica făcută până în prezent, care și-a concentrat tirul asupra calității manualelor, considerat fond al problemei și, uneori, asupra viziunii să-i spunem „postmoderniste”, prin care

continuare în pag. 14

• Număr ilustrat cu lucrări realizate la Călărași în cadrul „Simpozionului de sculptură monumentală „Ion Vlad”, Editia I-a, 1997-1999 • Aurel Vlad — Păsări pe malul apei

PORTULAN

onoarea „reparată” a Rusiei

de EUGEN URICARU

Războiul Crimeii nu putea să nu aibă o replică. Asemenea unui cutremur el a arătat slăbiciunea Imperiului Rus dar a zgâlțâit serios și „colosul cu picioare de lut” de la Stambul. Desi participase în tabăra învingătorilor la asediul Sevastopolului, prin simplul fapt că era doar una din părțile coaliției anti-ruse, că era chiar o parte minoră, Turcia consimțea că Marea Neagră nu mai era de mult „un lac turcesc”, că autoritatea sa în Balcani (cu mici excepții ca Albania ori Bosnia de

sud — Kosovo) era doar simbolică. Cu toate acestea Turcia nu înțelegea să se retragă din provinciile balcanice cu toate că prezenta militară în aceste zone costa imens și nu însemna altceva decât o chestiune de orgoliu. Pentru a-și „repara” onoarea Rusia a început o campanie propagandistică în sensul consolidării sale ca protector al popoarelor crestine din Balcani. Vechiul

continuare în pag. 2

CORRESPONDENȚĂ INEDITĂ

Atracția magică a lui Vintilă Horia pentru Tomis

Alături de Mircea Eliade, Emil Cioran și Eugen Ionescu, Vintilă Horia (Caftangiolu) este unul dintre marii scriitori români care, în a doua jumătate a acestui secol, a intrat în universalitate. S-a născut la 18 decembrie 1915 la Șegarcea și a murit la 4 aprilie 1992 la Villalba, lângă Madrid. A învățat limba franceză încă din copilărie de la o bătrână aproape oarbă, „care-i stia pe de rost pe Baudelaire și Rimbaud, pe Anatole France și Remy de Gourmont”. A studiat dreptul, literale și filosofia la București, Perugia, Viena, Paris și Valladolid unde a obținut și doctoratul în drept. De timpuriu a început să colaboreze la „Gândirea”. A editat împreună cu alți colegi de generație revista *Mesterul Manole*. Între 1940-1944 a fost atașat de presă la Viena și Roma. Între 1944-1945 a fost internat de nemți într-un lagăr de prizonieri, de unde a fost eliberat de englezi. A urmat lungul drum al exilului în Italia, Argentina, Spania, Franta. Si-a câștigat notorietate mondială ca prozator, poet, publicist, eseist și profesor universitar.

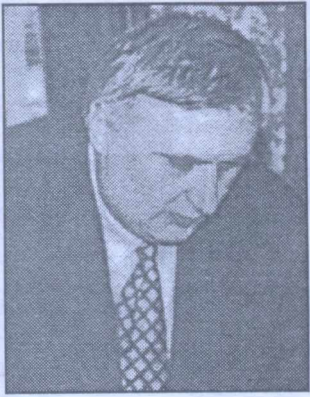
În 1960 i s-a acordat premiul „Goncourt” pentru romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*. Întrucât nu a acceptat să colaboreze cu regimul comunist, în urma unor presiuni din țară și străinătate, a refuzat premiul acordat de „Academia Goncourt”.

Dumnezeu s-a născut în exil este una dintre cele mai cunoscute cărți ale sale. O carte care evocă exilul lui Ovidiu la Tomis, dar care poate fi citită și ca un roman autobiografic, antitotalitar, și, bineînțeles, despre exilul contemporan. „Numai după ce am ajuns aici — mărturiseste personajul său — dezdăcinat din trecutul meu și din toată înșelăciunea care-l umplea, am descoperit adevărata mea ființă. Sederea aici e o suferință și în toate scrisorile lupt să fiu iertat și a mă întoarce într-o zi acasă (...) dar nu-mi va părea rău niciodată de clipele în care am putut să mă aplec fără teamă peste sufletul meu, fără scârbă și fără umilire”.

Atracția magică a lui Vintilă Horia pentru Tomis, de care îl leagă amintiri din adolescență, rezultă și din corespondența cu colaboratorul nostru Titus Rusu, cunoscut magistrat și colecționar de artă, din Constanța. Scrisorile relevă dorința ardentă a scriitorului de a se întoarce în România și de a vizita orasul de pe țărmul Pontului Euxin, indeciziile și temerile sufletesti în a întreprinde acest demers, ezitări generate de confuzia și instabilitatea din societatea românească a anilor de după revoluția din 1989. (Scrisorile lui Vintilă Horia pot fi citite în pag. 8-9).

ÎN CELELALTE PAGINI:

• **VINTILĂ HORIA** — **INEDIT:** „Îmi dau seama că nu e altceva de făcut decât să ne unim în suflete ca să salvăm Țara de salvatorii ei” • **DIMITRIE STELARU** — **INEDIT:** „Porțile s-au deschis” • **CONSTANTIN ABĂLUȚĂ:** „Marginalul și neînsemnatul devin figuri emblematice ale noii mele poezii” • **ȘTEFAN DRĂGHICI** — **O eternitate și ceva** • **MARIAN DOPCEA** și **VICTOR STEROM** — **Poeme** • **GABRIELA RIEGLER** — **Teatrul estival** • **MIHAI IRIMIA** — **Geți, daci, geto-daci** • **CAIUS DOBRESCU** — **Conflict și diversitate în istoria intelectuală a naționalismului românesc** • **SORIN ROȘCA** — **Capidava, cetatea școală**

PORTULAN

EUGEN URICARU

onoarea „reparată” a Rusiei

urmare din pag. 1

vis al penetrării armatelor sale către Mediterana capătă altă imagine dar același sens. În 1876 așezându-se la răscoală bulgară iar Serbia și Muntenegru declară război Porții. Toată propaganda slavofilă se concentrează asupra intrării Rusiei în război de partea fraților slavi. Guvernul de la București, legal aflat sub protectoratul Porții, încheie cu Rusia Convenția de la Livadia în care singura și adevărata voință a sa era aceea de a avea o garanție că România își va conserva fruntariile existente chiar și în cazul unei victorii rusești. Ocuparea Basarabiei, pământ românesc, avusese loc în urma unui astfel de război ruso-turc. Și ocuparea părții de nord a Bucovinei se petrecuse în urma unui război al turcilor cu austriecii. Clasa politică românească nu era neapărat ostilă unei victorii turcești ci mai degrabă speriată de o victorie a unei puteri care se declara excesiv de creștină, Rusia.

Articolul II al Convenției de la Livadia, care prevedea libera trecere a trupelor rusești pe teritoriul statului român (oricum rusii ar fi trecut, ba ar fi luat în considerare apartenența formală a Principatelor la Imperiul Otoman și s-ar fi comportat ca atare, adică s-ar fi considerat învingători într-un teritoriu inamic) cu toate consecințele — faptul s-a petrecut aidoma în prihrul război mondial, când trupele rusești s-au comportat ca trupe de ocupație în Moldova, după pacea de la Butea, semnată de Marghiloman, când după 23 august 1944 până în 12 septembrie 1944 rusii au luat prizonieri zeci de mii de soldați români în vreme ce Armata Română lupta din greu cu trupele germano-maghiare — deci acest articol II stipula obligația rusilor de a „menține și a apăra integritatea actuală a României”.

Nu are rost să aducem în această pagină evenimentele, faptele de arme, morții Armatei române din campania trans-dunăreană. Cert este că Rusia, după pacea de la San-Stefano pe care o încheie fără participarea României și după pacea de la Berlin din iulie 1878, Rusia ia în primire trei județe românești — Cahul, Bolgrad și Ismail iar României i se recunoaște autoritatea asupra a două județe românești — Tulcea și Constanța.

Iată cum Rusia și-a „reparat” onoarea imperială nedezmintindu-se — a câștigat un război cu turcii și a luat ca pradă de război trei județe românești, încălcând, conform unei prea lungi tradiții, propria semnătură, propriul cuvânt. Măcar și din acest joc politic al Rusiei înțelegem că mecanismul care a funcționat în cazul pactului Ribbentrop-Molotov avusese repetiția generală în 1878. Iar consecințele pactului de pace, privind România, încheiat după cel de-al doilea război mondial seamănă cu rezultatele păcii de la Berlin din 1878. În ambele situații România este parte cobeligerantă din partea Rusiei, în ambele cazuri nu i se recunoaște acest merit, în ambele cazuri România pierde o parte a teritoriului său tradițional, în ambele cazuri puterile europene inclusiv Rusia recunosc reinstalarea autorității românești pe un teritoriu românesc. Tratatul de pace de la Berlin recunoștea dreptul României asupra Dobrogei, cel de la Paris recunoștea autoritatea română în partea de nord a Ardealului. România pierdea în 1878 la Berlin Basarabia (Bolgrad, Ismail, Cahul) iar în 1939 se consemna oficial pierderea Moldovei de la Prut și Nistru. Onoarea Rusiei fusese reparată de fiecare dată cu o cacealma — recunoașterea statului român în propriile sale teritorii.

Primul lucru pe care l-a făcut statul român a fost să lege prin podul de la Fetesti-Cernavodă, Podul Saligny, calea ferată Cernavodă-Constanța de linia Fetesti-București. Lucrarea a început în 1888 și a durat până în 1895. Toate orasele cât de cât răsărite ale Regatului României erau legate prin cale ferată. Toate capitalele de județ au avut în 1895 ieșire la mare. Constanța devine plămânul economiei românești și drumurile comerciale, devenite acum rețeaua de căi ferate generau soliditate și energie, consolidarea unui stat, care în sfârșit, după un ocol de 500 de ani revenea, surprinzător și generator de surprize, în concertul european.

IPOSTAZE ALE EROSULUI EMINESCIAN

Iubirea este idee, este spirit. Mereu conceptualizată la Eminescu, iubirea este inventată, creată, proiectată în idealitate. Este întotdeauna cea peste fire, iubirea care „devine religioasă” (G.Călinescu), în sensul că este ceea ce permite transcenderea acestui plan material. Prin iubire individul tinde către re-crearea ființei androgine originare, către re-crearea cuplului primordial.

Iubirea este existentă la nivelul ființării totale. Ea trebuie studiată atât din perspectiva mito-poeticii unității, manifestată prin centralizarea omului, cât și din cea a descentralizării lumii ca manifestare a descentralizării eu-lui. În opera lui Eminescu, erosul poate fi analizat ca temă poetică în cele două ipostaze orifice, ca reprezentări ale structurilor amintite. Mito-poetica unității se definește prin metafora lui Euridice alături de Orfeu — ipostază în care lumea este văzută prin armonia existenței sale, ca manifestare a muzicalității întregii naturi, într-un Eros văzut ca un factor unificator ce se proiectează din natura terestră în cea cosmică. Există și o a doua structură a eroticii eminesciene — Orfeu pierzând-o definitiv pe Euridice. În această ipostază armonia nu mai poate fi atinsă, cântarea nu mai este posibilă. Pierderea iubitei la Eminescu devine implicit o pierdere a relației cu natura, cu Universul.

În cadrul primei structuri eu-l se află mereu în centru, al cărui topos este reprezentat de codru, lac, grădină, insula din paradisul lunar (insula lui Euthanasius). Există și aspectul unei con-centrări; codrul conține, la rândul său, în centru un *axis mundi* definit de imaginea teiului, a salcâmului sau a stejarului. *Doma* este lumea văzută în interioritatea sa, corespunzând simbolic unei *Mandala*. Cercul mandalic e înainte de toate centru, deplasând accentul asupra voluptăților tainice ale intimității. Numai cercul sau sfera prezintă un centru perfect pentru reveria geometrică: din fiecare punct al circumferinței privirea e mereu întoarsă spre interior. Către acest spațiu ocrotitor al *templum*-ului se îndreaptă îndrăgostiții: aici eu-l se identifică vocii naturii, erosul împlinindu-se prin proiectia onirică. De la trăirea prin reverie la aceea prin somn și vis se creează o percepție a *eros*-ului ca *thanatos*, completând relația izomorfică somn-vis- moarte. În acest sens putem menționa obsedanta apariție a iubitei moarte în chip de strigoi: „Din tainită mormântul atuncea îi apare / Și piatra de pe groapă crăpând în două sare; / Încet plutind se-naltă mireasa-i, o fantasmă...” (*Strigoi*).

Așa cum scrie Marie Bonaparte, „una din trăsăturile cele mai constante ale lui Eros e că-l târăște după sine pe fratele său Thanatos”, idee adesea întâlnită și în poeziile lui Eminescu: „Căci o iubire în zadar / Cu moartea-i sor’ de gemeni.” (*Dacă iubești fără să sper*).

Astfel se explică și ambivalența unor divinități, precum Venus romană (*Venus libitina*, al cărei nume vine de la *libitum*, doliu) și-a schimbat ulterior rolul, devenind zeita funeraliilor; în templul ei erau vândute obiecte legate de obiceiurile de înmormântare.

G.Durand: „În jurul morții și al căderii, al destinului temporal, s-a format treptat o constelație feminină, apoi sexuală și erotică.” Ambivalența libidoului este în primul rând semnalată de existența polilor de atracție și repulsie, apoi de ambiguitatea prin care Eros-ul este definit ca fiu al Bunăstării și al Sărăciei (Platon, *Banchetul*). O altă ambiguitate este că dragostea poate, continuând să iubească, să se încarce cu ură sau cu dorință de moarte, în același timp moartea putând fi iubită printr-un *amor fati* care o interpretează ca sfârșit al zbuciumărilor temporale, așa cum o întâlnim, de pildă, în *O stingă-se a vieții...*: „O, stingă-se a vieții fumegătoare faclă, / Să aflui căpătâiul cel mult dorit în răclă!”.

Erosul divin ajunge la dragostea pentru dragoste, la o dorință lipsită de obiect, care, din ură față de timp, se regăsește față în față cu moartea. Astfel, putem afirma că *amabam amare*, doctrina dragostei pure, se bazează efectiv pe un *amor fati*, chiar pe o „dragoste de moarte”: „ (...) Somn, a gândului odină, / O, acopere fiinta-mi cu-a ta mută armonie, / Vino somn — ori vino moarte. Pentru mine e totuna (...)” (*Cugetările sărmanului Dionis*), iar prin contaminarea reciprocă realizându-se eufemizarea morții, a Destinului, prin erotism. Așa cum este sugerat în tradiția creștină, dacă Răul a intrat în lume prin femeie, tot ea este aceea care are putere asupra Răului și poate strivi șarpele.

În unele ritualuri de nuntă din Grecia antică, travestițiile apar ca vicisuguri menite a alunga duhurile ostile: eventualele primejdii care îi pasc

pe miri vor fi evitate prin rituri menite a-i face pe acestia temporar de nerecunoscut; în Sparta mireasa era îmbrăcată în haine bărbătești, rasă în cap și lăsată singură în pat, în întuneric — ea nu trebuie văzută, mirele se va furișea la ea. Simplă vedere a unuiu din miri constituie un pericol pentru celălalt: Eros nu vine la Psyche decât pe întuneric. Și la Eminescu, împlinirea erosului este favorizată de nocturn: „Răsună miazănoaptea / Din turla neagră, veche, / Suntem atât de singuri / Si suntem o păreche” (*O stradă prea îngustă*). Armonia erosului în natură implică apariția iubitei sub clar de lună. Fiecare apariție este o geneză. Se instituie astfel o relație deplină între iubită și lună; astrul este în mod simbolic asociat femeii, întrucât este supus ciclului devenirii. „Luna este marea epifanie a lumii” — ea dă măsura ritmului vieții. Mircea Eliade se referă la ciclul izomorfic lună-apă-ploaie-vegetație-sarpe-noapte-moarte-femeie. Relația lună-femeie este asadar o realitate simbolică de necontestat.

Simbolismul lunar apare în multiplele sale epifanii legate de obsesia timpului și a morții. „Dacă am căuta să rezumăm într-o singură formulă multiplicitatea hierofaniilor lunare, am putea spune că ele dau în vileag viața care se repetă ritmic: ea e vie și nepuizabilă în propria ei regenerare.” (Mircea Eliade). Filosofia care se desprinde din toate temele lunare e o viziune ritmică a lumii, ritm realizat prin succesiunea contrariilor: viață și moarte, formă și latentă, ființă și ne-ființă, acestea din urmă, structuri fundamentale eminesciene, așa cum le putem observa și în *Scrisoarea I*: „La-nceput, pe când ființă nu era, nici ne-ființă (...)”. Ideea de confuzie primordială la Eminescu are corespondență în filosofia greacă antică și mitofilosofia indiană. În miturile rigvedice ideea fundamentală este aceea a Genezei, ca trecere de la starea precosmogonică, latentă, de noapte cosmică, la starea reală.

Universul ia naștere prin marele sacrificiu de sine al Creatorului, sacrificiu care se produce pentru a pune în mișcare roata timpului. Trebuie înțeles ca o autosfâșiere, o scindare a unității, concepție clar existentă în *Scrisoarea I* prin imaginea „negurii

• Vlad Ciobanu — Flux

eterne” care „se desface în fâșii” pentru a face loc nașterii lumii.

„Umbra celor nefăcute” creează ideea de *chaos* primordial, preexistent forme; aceeași imagine poate fi remarcată în *Confesiune*: „(...) din noapte-eterne o ființă se arată”. Prin „sine” se reprezintă structura originară a începutului; este simbolul Universului ce se cunoaște pe sine — sugerând armonia, tăcerea: „Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns / (...) Și în sine împăcată stăpânea eterna pace!” (*Scrisoarea I*).

„La început s-a ivit Chaos, pe urmă Gaia cea largă în pântec, apoi Eros”, afirmă Hesiod în *Theogonia*. Conform interpretării lui Platon din *Banchetul*, Gaia (Pământul) și Eros se nasc din Chaos (termen de gen neutru). În timp ce Gaia posedă atributul feminității, pântecul proeminent (dător de viață), Eros, masculin la nivelul semnificativului, este androginic reprezentat de poezi și artiști (din alte puncte de vedere al semnificativului, conform teoriei „lanțului de semnificanți” — Stephano Agosti). Această imagine ambivalentă poate fi întâlnită deseori și în poezia și proza eminesciană: „Dară galesii îi sunt ochii / Ca si ochii de vădană.” (*Pajul Cupidon*).

De fapt, întreaga operă eminesciană este străbătută de o obsesie a mitului androginului. În *Floare albastră* imaginile îndrăgostiților conferă ipostaze ale eu-lui eminescian. Vocea iubitei desemnează eu-l eminescian ca *anima*, relationat cu celălalt eu, *animus*. O însemnare eminesciană, „Eu și cu tine, un singur eu. Oare eu, el, tu, nu e totuna?”, denotă o profundă conștiință a metamorfozei eu-lui.

Tensiunile trăirilor interioare în imaginile androgine, dintre care se remarcă și cea a lui Dan-Dionis, dezvăluie o profundă căutare a cunoașterii absolute. Naratorul afirmă de la început trăsăturile personajului Dan-Dionis, creând un model de lectură. Caracterizarea personajului se realizează pe aceleași coordonate — este portretul creat prin termenii androginiei, pe relația *animus-anima*: imaginea statuară, asemănată marmurei (de obicei întâlnită în reprezentările feminine), „ochii tăiați în forma migdalei”, ca și „zâmbetul fin și inocent”. Tot de nivel feminin este caracterizarea fetei: „fină”, „dulce”, „copilărească”. Aceleași trăsături se vor identifica, de altfel, în portretul tatălui: mâinile lui sunt „dulci”, „mici”, „albe”. În mod concret i se afirmă feminitatea în text, asemănându-i-se chipul cu cel al unei „femei travestite”.

Imaginea ființei autogene, aluzia la *Ideile* lui Platon, la armoniile matematice ale lui Pitagora, toate sunt asociate simbolurilor bisexualității și reversibilității: ființa dublă care se fecundează și se naste pe sine mereu, Phoenix-ul ca imagine a sa predilectă: androgin, autopator, deopotrivă tată și fiu, vesnic întrucât se poate reproduce la infinit. În această tipologie se încadrează Hyperion și Demiurgul. Cel din urmă ar corespunde gândirii creatoare, *Logos*-ului care devine lume, el este opus aspirației născute de reverie — Luceafărului: „Căci tu izvor esti de vieți / Și dător de moarte”. Hyperion poartă în sine o lume („răsună c-o lume-n tine”), el există dincolo de început și sfârșit, de spațiu și timp: „Noi nu avem nici timp, nici loc, / Și nu cunoaștem moarte.”.

Figuri analoge se regăsesc în cosmologiile orientale, în care apare constant ideea unei confuzii originare, asemenea celei de la începutul *Facerii*, când Dumnezeu desparte înainte de a crea. Cosmologiile exprimau o aspirație comună către unitate, un vis de perenitate, de regenerare, exprimat prin imaginea ființei bisexuate care se divide, a oului care se sparge, dând naștere lumii.

Conform opiniei lui Mircea Eliade, androginitatul divin nu este altceva decât o formulă arhaică a bi-unității divine. Un androgin primordial simbolizează unirea lucrurilor complementare și unitatea originară la care lumea se va întoarce după parcurgerea unui ciclu universal, traiect ce se constituie ca un *regressus ad uterum*. Astfel, permanenta aspirație spre unitate pierdută o putem traduce ca dorință de iubire.

RAMONA BUDUI

CONSTANTIN ABĂLUȚĂ:

„Marginalul și neînsemnatul devin figuri emblematice ale noii mele poetici”

Sunteti un colaborator constant al Editurii „Ex Ponto”. De curând ați editat aici volumul de versuri **Cântita lui Pessoa** — volum de excepție, care a fost distins cu premiul Uniunii Scriitorilor. Să ne oprim asupra acestei cărți — ce reprezintă ea în contextul operei Dvs.?

• Într-un climat de libertate a expresiei dar și de cuasi-indiferență a publicului (aceasta din urmă generată de multiple cauze, dintre care extrem de grave sunt în primul rând lipsa informației, iar apoi chiar a obiectului artistic de pe piață), problemele pe care artistul trebuie să le rezolve sunt legate, mai cu seamă, de urgența restabilirii comunicării. Primii ani de după revoluție au arătat că e o iluzie a crede în valentele catalitice ale limbajului extremist: pornografia, violenta, alogicul, neaosismul se consumă ca un pumn de seminte, și chiar de a doua zi tăcerea se instalează asupra producțiilor în cauză. Lipsa cenzurii nu trebuie confundată cu libertatea de a te încredința nimicului, moftului lingvistic. Structura artistică văzută ca liant între creator și lector e, cred eu, una dintre premisele de la care scriitorul contemporan trebuie să pornească. Evident, cititorul nu trebuie măgulit printr-un demers de tip populist (o parte din opera lui Minulescu și Sorescu chiar asta face), dar nici nu-i cazul să fie îndepărtat din start prin compoziții criptice, opace, prin simple exercitii de laborator.

Așa că, întorcându-mă în propria ogradă, voi spune că, după 1990, am simțit tot mai imperios nevoia de a-mi simplifica și esențializa expresia. În atâtea volume publicate (și în destule altele rămase în sertar), ca și în cadrul scriptural oferit de traducerea unor poeți atât de diversi (de la absurdul lui Edward Lear până la puternicul imagism vizionar al lui Dylan Thomas, de la gestualul citadin al lui Frank O'Hara până la pulsuniile campestre și sufletești ale lui Theodore Roethke), făcusem de altfel destule experimente, și foamea de noutate nu se mai cantona în inventia lingvistică. Descoperisem, din contră, că energia poemului crește cu cât sugestia interiorității e exprimată mai lapidar. În acest sens, haiku-ul a fost principalul agent de influență ce m-a condus, de la o zi la alta, și de la volum la volum, la descoperirea unei noi estetici. Dacă, o dată cu primii ani ai decadei '80, *obiectele de tăcere* puteau fi considerate semnele mele de recunoaștere (și aici, abia acum îmi dau seama, insolitul discursiv al unei singurătăți funciare și revolte existențială bacovianizau, de multe ori, într-un registru decorativ), odată cu anul 1988 când îmi apare volumul **Singurătatea ciclopului**, lucrurile încep să se schimbe. Numărul de elemente desfășurat într-un poem se reduce, confesiunea lirică e mai directă, uneori chiar abruptă, versurile devin mai calde, mai apropiate, iar întregul, chiar dacă rămâne în cadrul obiectivității, nu mai afișează acel impersonal distant al tablourilor metafizice ce mă obsedase vreme de mai mulți ani (Magritte, de Chirico). Litota, ca procedeu integrator și vector al interiorității, începe să-și facă simțită prezența. Iar umanismul își capătă sensul lui cel mai direct, desemnând acea lipsă de emfază a discursului adresat *celuilalt*, acea urmă caldă și nesofisticată a unei experiențe comune, acel firesc al impresiei nemijlocit co-sanguine. Ca urmare a acestor schimbări venite dinlăuntrul poeziei mele se democratizează, devine accesibilă unor categorii mai largi de cititori, iar mesajul ei, din claustrofob și elitist, se îndreaptă spre zona mai generoasă a empatiei cu toate ființele vii, umile și neajutate. Marginalul și neînsemnatul devin figuri emblematice ale noii mele poetici. Între orgolioasa *singurătate a ciclopului* și umilul *drum al furnicilor* se află câteva trepte de sensibilitate. Până la *cântita lui Pessoa* nu mai e decât un pas, pas făcut prin mijlocirea celor câtorva volume ce le despart, volume încă inedite (**Ploaia de la capătul străzii**, **Tutungeria goală**, **Falii de timp în insula Rodos**), volume în care experimentam fragmentariul unor trăiri debusolate, vacuumul existențial, hipnoza atemporală a morții. Cred că am ales a publica *Cântita...* înaintea celor trei volume pomenite, tocmai pentru a oferi cititorilor un demers cât mai apropiat de timpul prezent: biografismul himeric și fantasticul personalizat. Întrevăd complexitatea acestui volum ca venind din acumulări contradictorii: pe de o parte din orficul cotidian, din banalitatea cea mai palpabilă, iar pe de altă parte din simularea unor existente ubicui, generos marginalizate în spații/timpuri imprevizibile. Anti-eroul și mini-evenimentul sunt procedeele mele

favorite, golul și plinul sunt fruntariile energetice care-și dispută arhitectura volumului.

De altfel, importanta pe care-o acord volumelor **Cântita...** cât și **Drumul...** se poate deduce din faptul că în antologia de autor ce-mi va apare la Editura „Vinea” în colecția „Editii definitive” (**Despre viața și dispariția broaștelor mele testoase**), ele sunt singurele volume selectate în întregime.

• La aceeași editură urmează să vă apară o antologie, **Poezia română după proletcultism**. Cum s-a născut această carte? Vă rog să ne vorbiți puțin despre ceea ce intenționează ea să fie.

• Cele două volume, însumând 1.200 de pagini, ale acestei cressomatii, poartă, imediat după titlul citat de Dvs., subtitlul *Generatia anilor '60-'70 / antologie comentată*. Asta deoarece ea se ocupă numai de o perioadă limitată a poeziei de după stupidul flagel, căruia i-au căzut pradă atâția scriitori nelipsiti de talent, perioadă pe care bună parte din criticii literari au convenit să o considere o singură generație de creație. Generație care a continuat modalitățile importante poeziei interbelice, și-a inovat dincolo de fruntariile ei. Activitate care acum, după trecerea a aproape cinci decenii, e cazul să fie făcută cunoscută publicului celui mai tânăr ca și specialistilor căci ea reprezintă, după opinia mea, cel mai serios, complet și spectaculos demers liric postbelic. De altfel, dovada că este așa o constituie faptul că această generație are cel puțin douăzeci de personalități de prim rang, dintre care unele foarte cunoscute (Stănescu, Sorescu, Blandiana, Petre Stoica, Buzea, Mălăncioiu, Ion Gheorghe etc.), iar altele, cu o operă tot pe-atât de incitantă, în curs de a fi cunoscute (Mircea Ciobanu, Mazilescu, Almosnino, Vasile Vlad, Vasile Petre Fati, Nora Iuga, Angela Marinescu, Grigoru etc.).

Comentariile ce însoțesc fiecare poet, ca și prefața, țin a da seama de noile raporturi de forță intervenite în decursul timpului pe măsură ce seria a doua a acestei generații se dezvoltă, inter-reactionând fără voia ei cu generația mai tânără (optzecismul și nouazecismul), ca și cu noile modele culturale apropiate din toată lumea.

Întrevăd în viața noastră literară un singur demers compatibil, ca rigoare și oportunitate, cu spiritul care a generat această antologie, și acesta mi se pare a fi colecția de *Editii definitive* a Editurii „Vinea”. Asta deoarece este singura colecție ce își propune să reflecte într-un mod *critic* tocmai devenirea poeziei generației de care ne ocupăm, înlăturând complezențele și dând câștig de cauză valorilor.

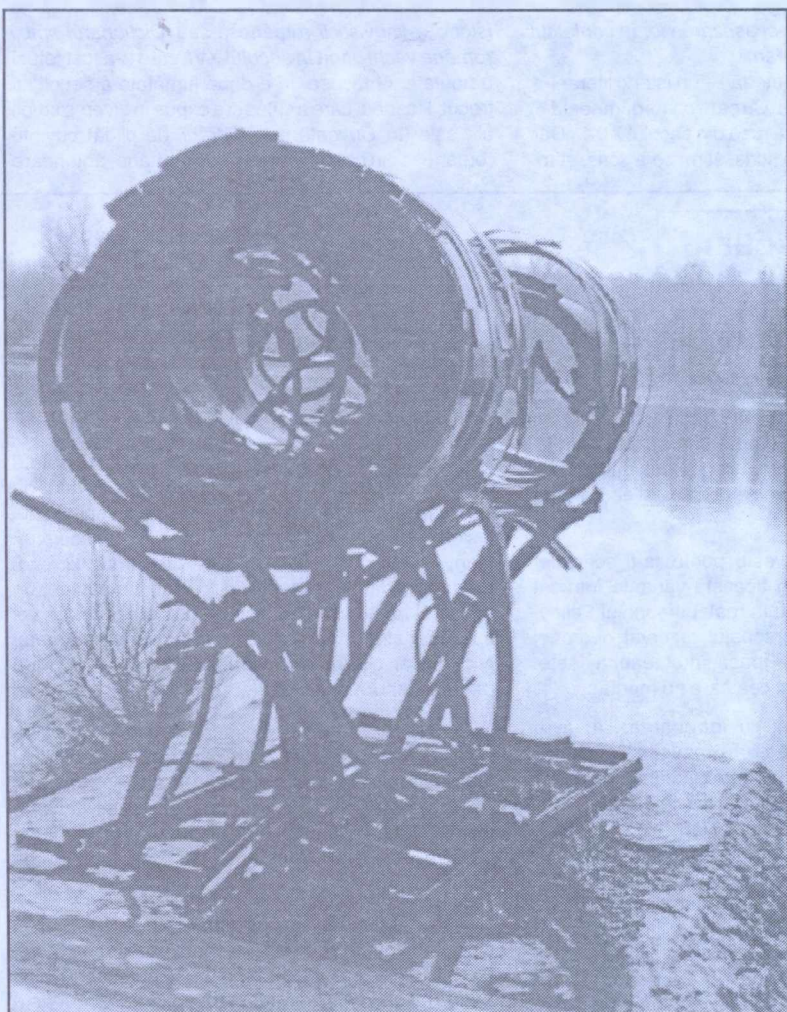
Am citit prin reviste și am ascultat la Radio câteva din piesele Dvs. (inclusiv o dramatizare după Mercier și Camier de Samuel Beckett,

Într-o distribuție extraordinară: Victor Rebenciu, Mircea Albulescu, Gheorghe Cozorici). Ce mai pregătiți în acest domeniu?

• Ei bine, acesta este un domeniu ingrat, teatrele nu au nevie de piese românești contemporane — așa că n-am să mai scriu nimic. Am trei piese care, poate, vor apărea într-o carte. Cât despre Radio, adio! S-a aliniat și el la opacitatea marilor scene. De la conducerea sectorului de Teatru a plecat ultimul specialist. Iar amatorul care a venit în loc, știți Dvs., ca peste tot, a instituit embargo pentru diverse nume ori modalități. Asacă, în numele democrației, trebuie să aștept cuminte ca veleitarul cu pricina să-și termine mandatul. Dacă nu cumva, de scârbă, voi renunța să mai scot din sertar piesele. În fond, cum spuneati, datorită dramatizării mele (și copyright-ului pe care tot eu l-am obținut, și care reprezenta o sumă ridicol de mică în lei) am înzestrat cultura română, respectiv arhiva radio, cu un spectacol Beckett de neuitat, așa că mi se cuvenea, după obiceiul locului, o pedeapsă pe măsură. Ca să nu mai vorbim de faptul că propria mea piesă **Terasa**, transmisă acum câțiva ani, a plăcut atât de mult conducerii de odinioară încât a fost tradusă în engleză și prezentată la un concurs radiofonic internațional. Asta era prea mult pentru un veleitar: el nu suportă succesele celor de dinaintea lui, el vrea să schimbe totul, să alinieze, să mediocrizeze. El știe mai bine decât toți ce e teatrul, el știe mai bine decât toți cum se montează, el e atât de ocupat încât cinci luni nu-i ajung să citească o piesă, el e atât de arogant încât... Dar să-l lăsăm în plata Domnului, care știe mai bine când și cum să lovească.

VIDIU DUNĂREANU

• Ionel Cojocariu — Masina de tocat vise

infinitul

(un orb spărgând vitrina)

Viata mea
asa cum mi se pare că a fost
pe străzile ce azi nu mai au nici o
întrebuinare
ca niște lucruri uzate moral
și oamenii tăcuti
ultragiați de-aceeasi caniculă a urbei
vecinii de cafea
salutându-se cu aerul distrat al
emigrantilor clandestini

de mila copacilor fac pasi
pe bulevardele noi largi și drepte
prin mijlocul cărora se-ncolăcește
golul străduțelor de-odinioară
vreo crâsmă uitată
la capătul tramvaielor un tranzistor hărăit
ce transmite meciuri interminabile
parcă din altă eră geologică și mă simt
brusc

investit cu spaima derizorie
a orbului ce sparge vitrina unui oculist
zvârlind zeci de perechi de ochelari în
mijlocul străzii
în timp ce oameni și masini s-au oprit
parcă așteptând eclipsa

infinitul

(mă bucur prea mult)

Zori în ceață
deslusec câteva vârfuri de crengi
stinghere ca niște orbi pe malul mării
mă află într-un loc nedefinit
sparg o nucă ori rânesc zăpada
simt că mă bucur prea mult ca să fie
ale mele toate astea

infinitul

(umbre decupate)

Pe la mese în sera cu mai multi actori
în voia penumbrelor vitriolante
sub fotografia cu pisică schiloadă
în cea de-a treia copilărie a mea în care
mâncam
heringi cu roșii și-n jurul turnului cetății
se derula hoarda copacilor decupați
și-a vacilor care pășteau prin cimitir
la lumina unor lanterne dar de atunci
nimic
nu mă mai multumește m-am gândit
să mor pe când scotocesc în bibliotecă
să sune telefonul să nu-l aud
în gând cu numele poetului din care vream
să citesc

infinitul

(bule de aer)

Sunt obosit
îmi duc degetele din telefon în telefon
și-n coșul pieptului ascund o lumină
săracă

intru în holul unei case
ca un picior într-un pantof viitor
aș vrea să spun ceva
să arăt că mă mișcă aceste cearsafuri
întinse la uscat
aceste pisici care nu știu că sunt pisici
și-aleargă printre statuile retorilor
după minuscule pete de soare

dar sunt oameni îmbrăcați la fel
care tâsnesc de peste tot
ca bulele de aer din pieptul înecatului

Pentru început, vă rog, domnule profesor, să definiți, în principiu, literatura română, pusă de obicei într-o schemă prea rigidă: literatură veche, literatură modernă și contemporană. Care este epoca de început a literaturii române, considerată sub raportul limbii în care s-a scris în Evul Mediu și în deceniile Iluminismului și Renasterii române?

• Istoria literară românească, ca disciplină de cercetare, s-a născut abia la mijlocul secolului al XIX-lea, când au fost descoperite și publicate primele scrieri în slavonă, în greacă sau latină. Cercetătorii nu s-au îndoit că ele trebuie socotite ca aparținând literaturii române, de vreme ce au fost scrise de români (sau chiar de străini împământeniti la noi). În anumite condiții istorice, geografice, religioase — nu mai intrăm în detalii care se cunosc deja — la noi s-a utilizat limba slavonă ca limbă a bisericii, începând probabil cu secolul al X-lea, de când apar unele inscripții, descoperite toate cam în ultima jumătate de secol. Dar, indiferent de limba în care a fost scrisă, orice operă literară aparține în primul rând unui anume popor. Textele se răspândesc în manuscrise, apoi și în tipar, mai întâi în țara respectivă, exprimând sentimentele și preocupările poporului respectiv. De aceea mi se pare hazardată opinia criticului Nicolae Manolescu care afirmă că, în istoria literaturii române, nu ne interesează ceea ce nu este scris în românește. Până la apariția lucrării sale, **Istoria critică a literaturii române**, nici eu, nici alții nu am fost puși în situația de a lua o poziție, mai să zicem, teoretică. Într-un studiu pe care l-am publicat în '92 și pe care l-am reluat în cartea recent lansată la Constanța, **Între Orient și Occident**, am adus argumente în primul rând logice și apoi istoriografice și comparative, împotriva părerii domnului Manolescu. Logic vorbind, cum putem noi stabili dacă o operă literară aparține sau nu literaturii române? Trebuie să ne întrebăm cine este autorul, ce limbă folosește, dacă limba respectivă este într-adevăr o limbă de cultură, ce subiect tratează, cui se adresează. Deci limba este una din cele patru puncte în discuție, alături de autor, subiect, problematică, publicul imediat căruia i se adresează. Ei bine, analizând caz cu caz, am constatat că scrierile în slavonă, chiar dacă nu-l cunoaștem pe autor, revin — prin anumite elemente — literaturii române. De pildă, **Letopisetul** din vremea lui Ștefan cel Mare a fost scris (am dedus asta din ezitățile și greșelile de limbă slavonă) de un român — sau mai multi — care stia(u) slavonește. Puteau fi și niște slavi, ucrainieni de origine sau — pentru scrierile din Oltenia — bulgari ori sărbi, împământeniti însă la noi și scrijind despre istoria românească. Nu putem pune deci la îndoială apartenența unor asemenea lucrări la literatura română. În cazul scrierilor în grecește, lucrurile sunt un pic mai nuanțate. Din momentul în care a început să fie utilizată greaca la noi, ca limbă de cultură, destul de puțini români au scris în grecește. Nu avem prin urmare opere literare de sine stătătoare. Stim totuși, de pildă, că un fiu al lui Brâncoveanu a ținut o cuvântare în grecește, de ziua Sfintilor Constantin și Elena. Mai avem în grecește **Istoria domniei lui Mihai Viteazul**, scrisă în versuri de vistiernicul său Stavrinus, tradusă apoi în mare parte și introdusă în țesătura **Letopisetului Țării Românești**, redactat pe vremea lui Matei Basarab în românește. Sigur că grecii îl trec pe Stavrinus la istoria literaturii neogrecești, dar nu ne contestă nouă dreptul de a-l socoti ca aparținând deopotrivă literaturii române de expresie grecească. Aici este un caz clar de străin împământenit, fiindcă este știut că el vorbea cu Mihai Viteazul în românește. Omul era bilingv, dar de scris scria în limba sa maternă, în limba în care învățase și știa să scrie.

• Cum stau lucrurile în cazul celebrelor **Învățăături ale lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie**, „întâia mare carte a culturii române” cum o

prof.dr. GHEORGHE MIHĂILĂ:

„Un cercetător obiectiv trebuie să caute doar adevărul”

numiți în studiul introductiv la editia facsimilată după unicul manuscris păstrat?

• Interpretarea teoretică cea mai bună a dat-o probabil Nicolae Iorga care, la întâmpinările unora, cum că Neagoe n-ar fi fost în stare să scrie o asemenea operă, a răspuns: „Bine, dar, ca orice domnitor, avea și el o cancelarie, un secretar căruia i-a putut dicta totul.” Aceasta e și părerea mea. Iar faptul că Neagoe știa slavonește este în afară de orice îndoială — am adus destule argumente în studiul introductiv la editia de care pomeneam, publicată în 1970, împreună cu Dan Zamfirescu și cu regretata Florica Moisil. Nu putea, ca domn, să semneze documente și să nu știe ce conțin ele. Șrapot, nu și putea permite să nu fie cult. Avem dovezi că a fost ucenic al fostului patriarh al Constantinopolului, Nikon, devenit în vremea tinereții lui mitropolit al Țării Românești. S-a căsătorit apoi cu Despina Milita (nepoata lui Maxim Brankovici, unul din ultimii reprezentanți ai familiei de despoti sărbi), și, până ce tânăra domniță a învățat cât de cât românește, presupunem că Neagoe a vorbit cu ea într-o slavonă amestecată — el într-o slavonă mediobulgară cu multe românisme, domnița în slavonă-sărbă, limbă în care ni s-au păstrat de la ea câteva scrisori autentice.

Învățăturile... au devenit cunoscute la noi în versiune românească tipărită încă din anul 1843, la București. Curând, după aceea, diverși cercetători și comentatori au emis îndoieli vizavi de paternitatea operei. Întrucât textul în românește este într-o limbă foarte frumoasă și îngrijită, s-a exprimat ipoteza că opera a fost scrisă mai târziu, în secolul XVII, de cineva care, vrând să-i dea o aură mai importantă, i-a atribuit-o lui Neagoe Basarab. Ori, în momentul descoperirii, la sfârșitul secolului trecut, în biblioteca națională din Sofia, a unicului manuscris slavonesc — publicat apoi într-o colecție importantă din Petersburg — savantul rus Feodor Lazarov a afirmat cu tărie: „Aceasta este o operă românească, a domnului Țării Românești, scrisă în slavonă, și aparține poporului român.” Lazarov nu s-a îndoit că autorul este Neagoe Basarab, ajutat sau nu de cancelaria sa. Manuscrisul din bibliotecă „Kiril și Metodii” din Sofia este sensibil deteriorat, alcătuit din mai multe fragmente disparate. Am avut fericita ocazie să-l studiez acolo, după ce Petre P. Panaitescu, cunoscutul istoric și filolog slavist, reușise, prin confruntarea cu versiunea românească, să aranjeze textul în succesiunea normală — o operațiune făcută parțial chiar de Lazarov. Manuscrisul fiind încă în neorânduială — nu toate caietele și filele erau întregi, 98 de file intraseră în bibliotecă încă de la finele secolului trecut, fiind notate cu o anumită cotă, în vreme ce altele, intrate mai târziu, figurau în alt catalog — am încercat să-l aranjez și chiar am putut stabili, analizând raporturile cantitative între textul românesc și cel slavon, câte caiete au dispărut și chiar câte file a avut manuscrisul slavonesc. După această intervenție a mea, în 1966, bibliotecarii bulgari au aranjat frumos manuscrisul și l-au legat definitiv.

• V-aș ruga să ne sugerați soluțiile optime pentru recuperarea adevărilor și așezarea lor în contextul cultural național și european.

• Există o veche butadă — un istoric literar l-a întrebat pe un tânăr filolog: „Cu ce te ocupi dumneata?” „Păi, mă ocup de literatura rusă din secolul XIX”. „Dar ce ai de cercetat? Cine a scris, știm, ce a scris, știm.

Mai bine ai veni la literatura veche. Acolo nu știm nici cine a scris, nici ce a scris, nici când a scris.” Într-adevăr, mult din scrierile vechi sunt anonime. Trebuie să căutăm a identifica autorii acestor lucrări, aducând și argumente în favoarea acestei identificări, pentru că au fost cazuri de contrafacere și mistificare. Trebuie dovedit cu grijă autenticitatea unui manuscris sau chiar a unei tipărituri. Există, de pildă, tipărituri franceze imprimate în Franta care, din cauza cenzurii, se menționa că au fost tipărite în Olanda sau în Belgia, pentru că acolo era mai multă libertate. În **Istoria Imperiului Otoman** a lui Dimitrie Cantemir, tipărită prima oară în englezește, text dus la Londra de Antioh, există o prefață în care se face biografia domnului. Se vede din detalii că informațiile proveneau de la Antioh. Astfel, primii cercetători, români și străini, au afirmat că această biografie, în redactarea, totuși, a traducătorului (care nu o semnează, doar traducerea în totalitate este semnată) se bazează pe informații pe provenite de la Antioh. Ele puteau fi verbale. Ei bine, profesorul Virgil Cândea, descoperind în cele din urmă acest manuscris în America — chestiune demnă de Sherlock Holmes — a descoperit la sfârșitul lui o coală scrisă în franțuzește (de menționat aici că Antioh este primul român care scrie franțuzește, și asta pe la mijlocul secolului al XVIII-lea) unde se spunea: „scris de mâna lui Antioh Cantemir, fiul domnului Dimitrie”. Asadar, ceea ce până nu demult era ipoteză, a devenit acum fapt sigur. Dar el putea să rămână în continuare în faza de ipoteză, câtă vreme nu se descoperea manuscrisul. Avem, prin urmare, o scriere a lui Antioh despre tatăl său și deci, *ipso facto*, despre istoria Moldovei. Antioh poate fi considerat din acest punct de vedere ca aparținând literaturii române. Totuși, onestitatea științifică nu ne permite să ne împăunăm cu **Satirele** sale, scrise în rusește, pe baza cărora este socotit întemeietorul literaturii ruse moderne. Într-adevăr, subiectele abordate acolo sunt rusești, se referă la societatea rusă s.a.m.d. De altfel, Antioh a locuit destul de puțin pe teritoriul Moldovei. S-a născut pe când părintii lui erau la Constantinopol, a stat apoi în Moldova câteva luni, câtă vreme Cantemir a fost domn, apoi a plecat în Rusia, unde s-a scoliț și s-a pregătit ca tânăr al societății ruse. Nu avem deci — oricât am fi de patrioți — autoritatea morală de a considera că **Satirele** sale aparțin literaturii române. Un cercetător obiectiv trebuie să caute mereu doar adevărul, chiar dacă el nu-l favorizează întotdeauna.

• Stîind că cercetările dvs. nu excelează numai în istoriografia literară și filologia slavo-română, dar și în sfera strict lingvistică, v-aș ruga să ne dezvăluiți o parte din preocupările din acest domeniu.

• Întrebarea dumneavoastră mă duce la începuturile activității mele. Eu am început, de fapt, ca lingvist și teza mea de doctorat, susținută în 1957 la Moscova (**Împrumuturi vechi sud-slave în limba română. Studii lexico-semantice**) a fost condusă de un remarcabil umanist rus, armean de origine, Ruben Alexandrovici Budagov. Am publicat apoi lucrări de orientare strict lingvistică — *Studii de lexicologie și istorie a lingvisticii românești* sau *Dicționarul limbii române vechi până în secolul XVI*, care n-a fost totuși o noutate. O făcuse, în a doua jumătate a secolului trecut, Hasdeu, care a cules și a expus în diverse studii ale sale (în *Cuvente den bătrâni*, de pildă) cuvinte românești din documentele slavo-române, anterioare

primului text românesc ce ni s-a păstrat. În vremea lui Hasdeu, nici nu era cunoscută încă „Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung” — ea a fost tipărită de Iorga în 1900, când a descoperit-o în arhivele de la Brașov. Pe vremea lui, Hasdeu cunoștea doar câteva documente, de pe la sfârșitul secolului al XVI-lea. El și-a dat seama că putem culege informații despre cum arăta limba română, chiar și din documentele slavone din țările învecinate, pe unde se aflau români — de pildă din documentele sârbești. Această preocupare a fost continuată de Densusianu, de Rosetti, apoi de Damian Bogdan, care în 1946 a publicat chiar un glosar de astfel de cuvinte.

În ceea ce privește lucrările mele din ultima perioadă, aș zice că merg în general pe două linii. Datorită faptului că am fost ales în 1993 membru corespondent al Academiei, am avut prilejul să tin unele comunicări — pe care apoi le-am și publicat — legate de momente aniversare speciale (am vorbit astfel despre Nicolae Olahus, despre Petru Movilă, despre Slavici sau Dobrogeanu-Gherea, despre Odobescu sau Ghica). Apropos de Gherea (care era evreu rus de origine, și a intrat într-un con de umbră după decembrie '89, fiind considerat ideolog al socialismului și nu al social-democrației, pe care a promovat-o, de fapt), la împlinirea a 75 de ani de la moarte, Secția de științe economice și sociologice a organizat o sesiune complexă, unde mi s-a cerut să fac o comunicare. Ca cercetător sau ca om de cultură, care citește și recitește adesea din Caragiale (el este un fel de idol al meu și chiar am scris unele lucruri despre el), am vorbit despre cum îl vede Caragiale pe Gherea. Am prezentat acolo, într-un studiu coerent, câteva chestiuni care poate se știau, dar nu fuseseră legate. Aceasta ar putea fi considerată o direcție dintre cele noi. O alta e din nou pe linie lingvistică. Încă de la primul Congres de tracologie (din 1971), m-am ocupat de o lucrare vizând unele paralele lexicale româno-traco-slave, în sensul că unele cuvinte românești de origine autohtonă traco-dacică își găsesc corespondente foarte vizibile în limbile slave, ca și în cele baltice, nu mai vorbesc de albaneză. Ei bine, am combinat ulterior această direcție de cercetare (referitor la elementele autohtone) cu cealaltă, menționată mai devreme — *Dicționarul cuvintelor românești dinainte de Neacșu de la Câmpulung*. Dicționarul am continuat prin articole disparate, aducându-mi cuvinte și argumente noi. Prin urmare, la cel de-al doilea Congres de tracologie (1976), m-am ocupat special de lexicul autohton din documentele vechi de până la Neacșu, aducând destule elemente noi. Regretatul poet Gheorghe Tomozei chiar a fost impresionat de aceste cuvinte străvechi (eu le dau la sfârșit pe categorii — care sunt de origine latină, care de origine traco-dacă, slavă etc.) și a făcut o poezie emoționantă. Continuând această linie de cercetare, am publicat deja vreo trei articole în revista Institutului de tracologie, în care, bazându-mă pe astfel de vechi atestări, aduc unele contribuții și precizări cu privire la etimologia cuvintelor încă neacceptate. Ele sunt de origine autohtonă — în număr de aproximativ nouăzeci. Lor li se adaugă o serie de alte cuvinte probabile, în cazul cărora aduc argumente, propunând să fie trecute printre cele cu origine sigură. Am ajuns acum la nivelul secolului XVI. Mă preocupă cele care sunt atestate pentru prima dată în textele unde apare scrisul românesc. Cele care au apărut în documente slavo-române și în alte izvoare până la 1521 le-am tratat deja. Acum am o listă de peste treizeci de cuvinte care apar prima oară în aceste texte vechi. După ce termin cu ele, mă voi ocupa de un alt grup, dintre cele probabile.

• Presupun că e o muncă fascinantă, care nu se termină nicodată. Vă mulțumesc, domnule profesor!

ALEXANDRINA BOBOC

pentru a lămuri dacă fapta ta este sacrificiu, cum ai lăsat să înțeleg, sau este altceva. De fapt, aceasta fusese promisiunea ta: În numele unei memorii, ești dispusă la sacrificiu.

Pe plaja cu suflet, îți acord tot sprijinul meu. În casa de pe plajă există loc pentru toată lumea...

Când vei ști că tridentul imposibil are puteri magice, atunci vei înțelege că prietenului nu e nevoie să-i promiți iubirea ta. Dar până la prietenie ne desparte o prăpastie. Acum locuim în două comunități care doresc să se atingă dar această dorință nu trebuie dirijată cu tertipuri întrucât acestea ne pot fi fatale. (Îți voi spune povestea pe internet. Este cea mai frumoasă poveste a poetului Mircea Ciobanu...).

Revenim la poezie? Mai bine să n-aduci daruri decât să cheltui totul cu ele. Doar avarului îi este frică de cadouri. Deși n-am dorit-o știam ce se va întâmpla în sedință. Cu o zi înainte scrisesem ceva inspirat de întâlnirea cu domnul Paleologu, (pe care nu pot să-l iert pentru ceea ce i-a făcut unui prieten). Vei vedea că... Dacă va merita, îți voi selecta câte ceva din capitolul Zăpada mieilor, la care lucrez zilele acestea. Pentru a nu întârzia la o întâlnire importantă, mă opresc cu câteva versuri dintr-un text din Theory of Social Economy, vol. II, p. 354, din spațiul scandinav: Trebuie să fii prietenul prietenului tău și să-i oferi cadou pentru cadou; și mai trebuie să-i oferi răs pentru răs și durere pentru minciună...

IOAN-MIRCEA POPOVICI

SCARA LUI ESCHER

OGLINDA LUI PERSEU

Nichita se tânguiește: „N-am învățat a muri vreodată”. Este singura lecție la care mă străduiesc și care-mi ocupă tot timpul. Credeam c-am ajuns la capătul nopții. Mă pregăteam să scot Inorogul la păscut, dar agitația Licornei îmi aminti de prevestirea Pamphilei: „Licorna va naște câini roșii” (...).

Mă smulg din poveste pentru a-ti scrie tie, doamnă fără nume. Aleg această variantă întrucât încercările de a identifica, în real, personajul Felice, m-a dus mereu spre personajul rezervat doamnei Fonflery. (Gemenele îmi joacă întotdeauna feste, ocupându-mi spațiu exact cea care nu merită).

M-ai lăsat perplex cu întrebarea: „Ai avut impresia, domnule (...), că ți-am promis ceva?” Cinică întrebare, dar bună. Bună pentru un labirint și bună pentru un concert. Mi-a sunat exact ca primele patru note din Simphonia Destinului. Iau, din precauție, Oglinda lui Perseu și rememorez întâlnirea noastră. Te considerasem femeia care poate pluti peste abis. Doar acum, în oglindă, văd că de fapt nu e vorba de zbor peste hâu, ci de adăncirea-n el. Credeam că dăruindu-ți aripi, vei ști ce să faci cu ele. Ți-am adus aer proaspăt, de la Farul Genovez. Se pare că aici am gresit. „Spațiile închise au mediul lor din care nu se

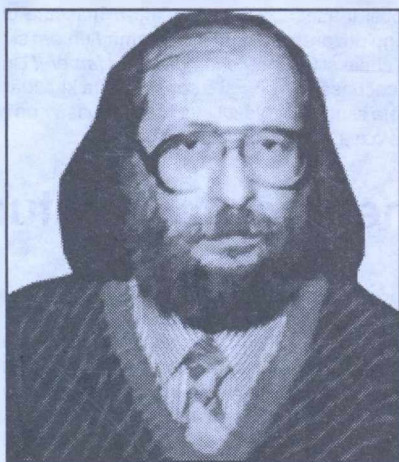
Perplexitățile și nodul gordian. Calea regală e sabia. Cu ce umplem golul? Fără noimă, am învățat mai degrabă negestul decât gestul. Cum vom învăța statul în picioare când, atâta vreme, de-a bușilea sitărașul au pervertit firea? Glasul lucrurilor dezmostenitilor cheamă spre plaja cu suflet peste care zăpada mieilor așterne albul, nefiresc de alb, ca o primă promisiune de curat pe țărnul încă murdar.

Mă separ de zona șiretlicurilor și-a falsului. Dacă ții cu tot dinadinsul să ieși din zona proastă în care, la ora actuală, ești scufundată până-n gât, trebuie să faci efortul Chipului, Cuvântului și Numelui. Nu ești la mâna nimănui. Nu știi de ce ai face pereche cu doamna care face figurație (deși foarte cumsecade, dar, din păcate, se complăce pe post de marotă).

Întrebarea ta: „Ai avut impresia că ți-am promis ceva?” naște un frumos capitol, contrapondera sau chiar înlocuitor al capitolului „Amiralul în labirintul său”. Personajele mele sunt frumoase pe măsura interiorului lor, iar acesta-l caracterizez prin interiorul lui X+, construit din acoperirea echilibrată și conveză a faptelor. (De ce conveză? Pentru a asigura condiția de plin algebric, pregătitor al plinului în ordine). Sper să-ți fiu de folos în proiectul calității de care-mi vorbeai. Pentru aceasta, ar trebui să-ți cunosc planurile care, deocamdată, sunt confuze.

Sloterius: Deși fac rondul la Masa Tăcerii, n-am învățat a tăcea vreodată. Și nici nu vreau să învăț chiar dacă, se spune, tăcerea e de aur. Câte-o tăcere, prea-mi sună, uneori, a trădare, a complicitate cu lichelismul.

MARIAN DOPCEA

sfeștanie

Dăm Răului o cruntă lovitură —
Smerindu-ne evlavios un ceas.
Fum de tămâie. Glas dogit, de bas.
De patimă uităm. Uităm de ură.

Prea bine știm că viața-i paceaură
Și că-n mocirla-i, fără de răgaz,
Și maculați, vom tot vâsli. Ci azi
Dăm Răului o cruntă lovitură.

signum rerum

Citim, din veac, un singur text, cu totii,
Tot alte înțelesuri căutându-i.
Fără sfârșit, dezvăluie, la rându-i,
Tot alte ipostaze ale sortii.

Trec printre semne, buimăciti, netotii,
Și înțeleptii. Astăzi eu le băntui
Crezând că astfel poate-o să mă mântui —
Ci se aude linul pas al mortii

Venind, cu negurile, către mine.
Din lungul șir n-am înțeles nimica —
Și fără număr șiruri mă așteaptă...

Rămâne-vor în taina lor, senine —
Și tremur că nu-mi lecuiește frica
Deloc privirea Părintelui, dreaptă.

al douăzecilea

Se-apropie, încet, încet, de sută —
Ci mintea-i să se coacă — nici un semn.
De rațiune zice c-ar fi slută,
De suflet râde — cum că n-ar fi demn.

Își arde mortii — să nu i se impută
(Economie: crucile de lemn!).
Se-apropie, încet, încet, de sută —
Ci mintea-i să se coacă — nici un semn.

Stupefiată, parcă, și tăcută,
Își caută omenirea-n van îndemn
De-a mai trăi. Ci plodul n-o ajută —
Și rânjetul obraznic e însemn
Al faptului că bate către sută.

anahoret

O diavolită albă m-a prins
În mrejele-i cele spurcate.
Mi-e sângele pururi încins,
Mi-e gândul mereu la păcate.

Mă tulbură patimi, atins
De cârnuri, în vis, delicate:
O diavolită albă m-a prins
În mrejele-i cele spurcate.

Nu-i sufletul, încă, nu-i stins,
Cu vorbe mă rog, spăimântate —
Ci noapte de noapte-s învins
De dulci mângâieri desucheate.
O diavolită albă m-a prins.

căzuți

Trec zilele, se-mputinează anii
Urâți și se-nmulțesc în urmă cei
Frumoși. Noi ne-am cam turuit, sărmanii,
Când buni și drepti, când lacomi și mișei.

Că se scurtează chinul zi de zi
Prea mulțumiți ar trebui să fim;
Ci ne-agățăm, cu suflete pustii,
De-o strâmbă amăgire, și cântim —
Ne zvârcolim, căzuți, ne tânguim.

pe neașteptate

Deodată sufletul senin
Se face ghem de serpi, colcăitor.
Aruncă, plin de ură, cu venin,
Jur-împrejur, asupra tuturor.

Se ofilește floarea cea de crin,
Minuni se sting — și păsările mor;
Deodată sufletul senin
Se face ghem de serpi, colcăitor.

De viață nu mă mai anin,
De moarte — nu mă înfior;
Vrăjmas îmi e (și-mi e străin!),
În suier amenințător,
Deodată, sufletul senin.

firea-mi adevărată

Împăcarea cu toate — mi-e telul
și uneori stelele
par a-mi zâmbi prietenos
și uneori iarba
parcă-mi șopteste ceva —
și firea-mi adevărată
intră-ntr-un joc vrăjit

și firea-mi adevărată
cârteste râde strâmb la stele
și iarba — iar ochii-mi se-aprind
lacom în jocul desfrăului —
și iarba se-nchide-n mutenie —
și stelele-s crâncene
cuvintele-mi adevărate când
pline de patimă toate le spurcă

inteligența ulmului

sunt cea mai incandescentă întâmplare
inteligența ulmului și umbra lui
curgătoare
de la nord la sud
de la est la vest

sunt melancolia muntelui despletit
în furtună spre mare...

un foșnet

văd un foșnet rezemat în umbra
unui sărut vechi

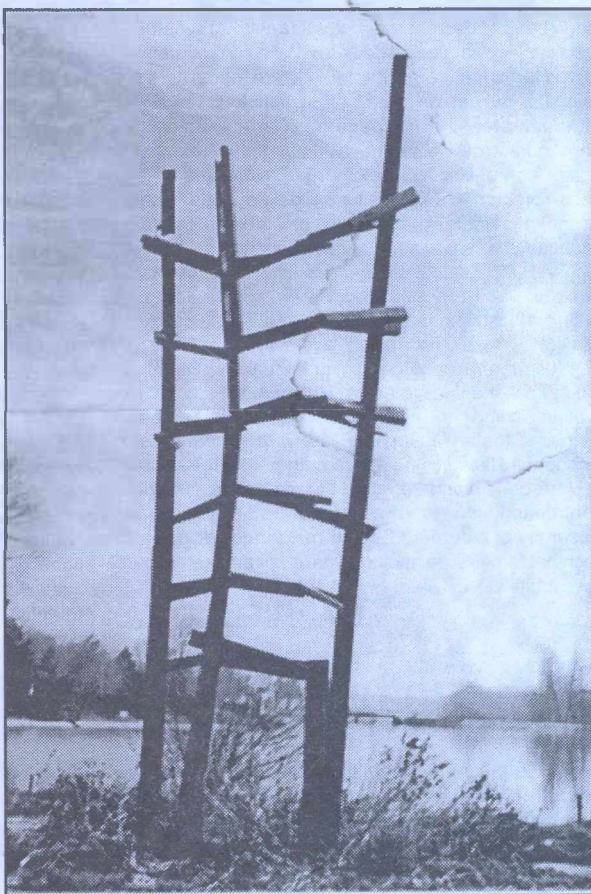
lacrima fără ochi
stă în credința fricii
sub noapte...

o felină

există,
vă asigur
o realitate
în toate amintirile acestui gând...

poem singur

iată vara dinspre toamnă
folosită la decesul soaptelor
adică
spre alte stânci

• Vasile Ivan — Șase ferestre și jumătate

VICTOR STEROM

rămase fără țarm...

se apropie

clipește din ce în ce mai des
valul ca o țîmeră

la capătul zării lui
n i m e n i

se apropie
dă foc promisiunii
blândului și fosnitorului
măine

frumos împăiat pentru eternitate...

o tăcere

o tăcere prăvălită în spaima
ochilor de jivină

o tăcere — puil de iarbă
în lacrimile vânătorului
când învăță să tragă...

plaja

un pumn de vocale acoperite de soare
visele în cuiburi de molii
nu pot să-mi uit pasărea de pe umăr
mă crezi nu mă crezi
surprinde zborul pescărușilor
sau într-acolo
unde nu vom fi niciodată...

bach

de unde privesc
timpul se face alb
sunetele adorm în vârful degetelor
cum în ferestrele turnului
porumbelii cu penajul lor înzăpezit
de la Worterburg...

convulsiile clipei

în carnea poemului meu nesperat de singur
alunecă mângâieri cum într-un vals
melancolic convulsiile clipei

gândul mai fulgeră înlăuntrul-mi
solzoasa lui răscruce...

ALMA BLĂNARU

ALBUM DE FAMILIE

Nu-și mai vorbisera de nu știu când, lumea lor se prescurta între bucătărie și cele două camere, nici măcar salutul convențional de dimineată sau grija pentru lumina nestinsă pe hol, înainte de culcare. Când se întâlneau, și asta destul de rar, ea întorcea capul în partea cealaltă, el strâmba nasul, dă-te cucoană mai încolo spuneau ochii verzi, vezi-ti de treburile tale nenorocite, înghitea ea răspunsul, și se atingeau a dușmănie în trecere, de parcă n-ar fi avut loc unul de celălalt. Îmbătrâneau și-si aminteau de eila sărbători, arareori, ai și tu ceva sub pom, bi o pereche de ciorapi, ai o pijama groasă și, ciocolata ei cu alune, de parcă n-ar fi știut zăpăcitu' că stă prost cu dintii, mai bine mi-ai fi cumpărat fularul ăla pe care mi-l doresc de-atâta vreme...

Boala l-a luat pe neașteptate, ea îl auzea din dormitor cum tusește, și doctorul care i-a ocolit privirea, asta e, în fiecare zi va trece asistenta să-i facă injectia. El auzea, foarte bine, să vadă cât sufăr, să-și dea seama că va rămâne singură, să știe că nu-i ușor să îngrijești un bolnav și totuși e datoră ei s-o facă. Ea tăcea, începuse să treacă din oră-n oră pe la el prin cameră, cum te simți ar fi vrut să-l întrebe, lasă, nu-mi purta tocmai tu de grijă, tocmai tu... Într-o seară, nu știa nici el a căta, ea s-a așezat pe marginea patului, nici n-a auzit-o la început, s-a întors încet spre ea, multumesc ar fi vrut să-i spună, stai cuminte i-a răspuns în gând, era obosit, mai obosit decât altă dată. Se uitau unul la celălalt, pupilele lui dilatate, pleoapele ei roșii de nesomn, frumoasa mea, ea înțelegea cuvintele lui mute și-i răspundea ca niciodată până acum, la fel de fără vorbe.

Știi, iubito, când ti-am astupat gura cu zăpadă în spatele casei, și tu râdeai și spuneai că te doare maseaua, eu te doream că lipsisem trei zile cu Ileana la munte și mi-era rușine că nu-tipotsune...

Ea, pe marginea patului, știu, închide ochii că obosești, eu te-am așteptat, îmi spusese sefu' că tu nu erai în delegație, da' nu te mai gândi, asta a fost în urmă cu atâția ani.

Nu te uita la mine ca la un mort că încă n-am murit și lasă-mă să te privesc și să-ti gândesc tot ce am pe suflet, că vezi că nu mai pot vorbi, mă dor toate-n mine și nu vreau să-ti fie milă. Când vine sora cu injectia? Si ochii lui s-au făcut mai mari și mai apoși, mai ai puțină răbdare, părea să-i spună ea. Dacă nu te-ai fi iertat n-aș fi fost acum cu tine, amărâtele, dragule.

În cameră era liniște, miros de medicamente și prin colțuri respirația lui transparentă. Oglinda din spatele ușii se aburea de gâfâiala răsuflării lor împreunate.

Vine peste două ore, mai răbdă și tu. S-a mișcat fără să-și dea seama. El a tresărit, i-a simțit pulpa piciorului amortit în poziție incomodă. De câte zile mă păzești, femeie? Doar nu mor acum... Se uita în ochii ei, nu mai avea putere nici să ia câte o

înghitură de apă și, de aceea, ea îi umezea din când în când buzele uscate cu colțul prosopului. Să nu-ti fie milă de mine, femeie, că te-am necăjit și Dorina știe, că noptile eram la ea când tu plecai la frate-tău la Buzău.

Știu, mi-a spus Dorina, îi întoarse ea replica mută, și de aceea aveai în fiecare dimineată lapte fierbinte și briose cu brânză. Numai eu știam că-ti plac și vedeam că de la mine nu mai vrei să mănânci. Ai trăit cu Dorina doi ani, iar Vlăduț e al tău, se vede după alunita de pe frunte. După ce-a născut, Dorina m-a întrebat ce nume să pună copilului și de-aia i-am dat numele tatii, să rămână ceva și din familia mea.

S-a cutremurat de tuse, un găjait sec și dureros, nu te speria că-mi trece, femeie bună, ce-ai să faci tu singură?

Ea i-a atins obrazul stâng și tăcând, nu ti-e rușine, mă omule, ai să mă-ngropi tu, nu eu pe tine. Ti-e gândul numai la tâmpenii.

Îl durea, dar și mai cumplit era că nu putea vorbi. De săptămâni limba nu-l mai asculta, îngrămădită-n cerul gurii aspru de-atâtea medicamente. Aburul dulceag acoperise oglinda opacă și caldă care le înghitea întrebările.

Și Clara? Că pe Clara n-ai putut-o suferi multă vreme...

De Clara am aflat de la cumnată-sa cu care-ai plecat în concediu un an înainte. Si o uram pentru că-ti dădea cămașile lui bărbat-său, nu puteam să te văd cu gulerele alea prea largi și manșetele roase. Când ai părăsit-o pentru Angela m-am simțit ușurată, pentru că știam că te vei întoarce acasă repede. Niciodată n-a fost în stare să asculte. Eu te-am ascultat întotdeauna.

El se crispa și-ncerca să se întoarcă pe-o parte, să-i evite privirea. Iartă-mă femeie, nu te speria că nu mă doare chiar tare, femeie bună și dragă, și-ncerca să întindă mâna să-i șteargă lacrimile, dar se opri cu palma pe genunchiul ei uscățiv. Frumoasa mea, frumoasă. Nu te las eu singură.

Se uitau unul la celălalt, așteptau să treacă minutele. Câte am să-ti spun, minunea mea, și cât de mult mă doare și mă umezește de liniste că mă ierti.

Încercă să facă un semn. Ea înțelese. Îl luă de după gât, îl ridică de ceafă și-l sprijini de pernele încălzite. Doamne, cum a slăbit sărăcutu', tine-l Doamne, încă o zi. Îl puse între degete stiloul dăruit de Ancuta dactilografa, și-i sustinu în mână carnetul prin care ar fi vrut să comunice altădată.

MI-E D... articolă el literale.

Era obosit. Ea îi zâmbi. Luă carnetul și-l completă: OR. Puse vreo trei semne de exclamație și-i îndreptă carnetul spre fata imobilă.

Adormise. Cu privirea în aer, spre oglinda acum rece. Ea i-a închis ochii, s-a uitat lung la fata lui mai blândă, s-a ridicat într-un târziu cu mișcări ale unui alt trup și s-a îndreptat spre telefon să anunțe cele convenite cunostintelor.

NOUTĂȚI EDITORIALE

EX PONTO

CĂRTI APĂRUTE:

LITERATURĂ

- **Poezia română după proletcultism** de Constantin Abăluță.
Antologie. 2 volume.
Prefață de Eugen Negrici. 1200 p.
- **În inima lui Yamoto**
de Aurel Rău. Versuri. 118 p.
- **Corabia de fildes**
de Ovidiu Dunăreanu și Victor Corches. (Colecția „Resfătuiri”). Antologie cu prezentări critice, note biobibliografice cuprinzând șase poeți uitați: Alexandru Gherghel, Dumitru Olariu, Dimitrie Batova, Liuben Dumitru, Vasile Culică, Boris Desliu. 288 p.

ESEU-MEMORIALISTICĂ

- **Odiseea editării poeziilor lui Eminescu în prima sută de ani 1884-1984** de Pericle Martinescu. 214 p.
- **Memorii Ghetsimanice** de Nicolae Caratană. Editie îngrijită și cuvânt înainte de Vasile Dimaca. 585 p.
- **Rezistența anticomunistă în Dobrogea** de Constantin Ionascu. 595 p.
- **Ocrotiți în străinătate** (Scriitori români în exil la München) de Radu Bărbulescu. 180 p.

STIINTĂ

- **Bizant după Bizant după Bizant**
(Arhitectură) de Augustin Ioan. 373 p.
- **Elemente de strategie maritimă**
de Viceamiral Constantin Iordache. 222 p.
- **Carta verde a județului Constanța**
(Lucrare apărută sub egida
Consiliului Județean). 300 p.
- **Marea o vastă farmacie**
de dr. Sabin Ivan. 225 p.
- **Morfofiziologia cavității bucale**
de dr. Ileana Ion. 148 p.
- **Fiziologie. Exerciții și probleme
comentate** de dr. Ileana Ion. 168 p.

PUBLICATII PERIODICE

- **Revista Română de Drept Maritim** nr. 2 / 2000. Director: Ioan Popișteanu; redactor șef: Marin Voicu; secretar de redacție: Maria Verioti.

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE

LITERATURĂ

- **Provocări imergente**
de Nicolae Motoc. Versuri. 400 p.

ȘTIINȚĂ

- **Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. X-XI)**
de Gabriel Custurea. 192 p.
- **Libertii în societatea romană (sec. I-II)** de Iulian Antonescu. 214 p.
- **Sănătatea optimă. Mama și copilul**
de Marin Gheorghe Ciobanu. 182 p.
- **Scafandrii deminori în forțele străine**
de Cdr Stefan Georgescu și
Viceamiral Traian Atanasiu. 190 p.

oficieri tainice

În prestigioasa colecție „Biblioteca pentru toți” a editurii „Minerva” a apărut anul trecut volumul lui Radu Cârnecki, **Heraldica iubirii**, editia a II-a, revăzută și adăugită — un tom respectabil, cu peste trei sute de poezii și poeme, însoțite de o prefață și un tabel cronologic întocmite cu minucie și profesionalism de regretatul Radu Enescu și, respectiv, Florentin Popescu. Acesta din urmă alcătuiește și o bio-bibliografie completă a poetului de curând septuagenar, cu interesante și inedite detalii despre viața și opera sa.

Autor a peste douăzeci de volume de versuri originale, precum și a zece volume de traduceri din literatura universală, Radu Cârnelci a alcătuit cu această antologie de autor o trecere în revistă a celor mai importante repere din lirica sa de dragoste, scrisă de-a lungul celor patru decenii de la debut. Având, încă de la început, convingerea intimă că „drumul începe dintr-un miez de dragoste”, poetul a parcurs, în scrierile sale, un itinerariu care nu l-a abătut nici o clipă de la crezul său initial. Versurile lui s-au maturizat, au căpătat rafinament și virtuozitate, înălțând un somptuos monument iubirii, principiul universal și forță cosmică ce „rotește sori și stele”.

Paradigma pe care Radu Cârnci o propune iubirii este una împede și lipsită de ambiguități. Poetul reușește, oricât ar părea de ciudat, să prindă farmecul acestui concept inefabil în forme cât se poate de tangibile. Cu rigoare și minuțiozitate, el ne propune în ultimele sale volume câteva sonete antologice (să nu uităm nici de specia inventată anume de Radu Cârnci *rondosonetul*), reușind să umple forma fixă impusă de tehnica poetică cu o materie aproape sacralizată, sensul de rit ceremonial degajându-se din viziunea artistului asupra vieții și a morții, asupra elementelor primordiale, asupra principiilor universale. Iubirea rămâne, chiar și atunci când nu e invocată direct, calea ultimă a sufletului către izbăvire, iar poezia devine aspirat nu doar o simplă roștire artistică, ci veritabilă oficiere sacerdotală, invocatie cu aer de ritual sacru sau laudă a Firi. Sexualitatea poartă pecetea Tainei, femeia e transfigurată, devenind obiect al contemplației extatice; erosul se purifică în „parfume, jurăminte și sărutări noian”, precum în versurile lui Baudelaire puse în chip de motto la poemul *Jurământul*, ce se bucură și de o impecabilă versiune franțuzească, datorată lui Andréu Fleury. Pierdut — dar simțindu-se bine — în starea de gratie și fervor, poetul imaginează o inedită Geneză, în careia locuie Dumnezeu al creator, El însuși sedus, în cele din urmă, de splendoarea femeii iubite: „Dacă nu ai fi fost de la începuturi / te-aș fi creat: / duhul meu plutind peste apele nevăzute / ar fi poruncit să se facă lumină / fixând cerul în cuiele stelelor, ar fi vit / munti și câmpii și toate vietuitoarele / iar în a șasea zi ai fi împodebit / firea cu tine / tu de atunci si pururea prima / și fără-de-asemănare, apoi / din coasta ta m-aș fi zidit / întrupându-mă / spre a mă închina tie matrice / a bucuriei / si a dureri.” Ce imn mai frumos ar putea fi închinat femeii și ce apologie mai inspirată s-ar fi putut face iubirii?

GABRIELA INEA

un haijin

Cu placheta de haiku **Cocorul de pază** (Ed. „Leda & Muntenia”, Constanta, 2000), Dumitru Ene Zărnești a ajuns la cea de a patra carte a sa, carte echipată cu toate cele de trebuință pentru o expediție de durată: prefata judicioasă și la obiect semnată de poetul Ion Codrescu ale cărui desene învrăștează inspirat placheta, echivalentele tristăhurilor în franceză, engleză și italiană, aparținând unuia și aceluiași traducător, prezentat și el succint în finalul cărții — e vorba de Mădălin Teodor Roșioru, precum și o prefată critică din discursul exegetic ocazionat de aparițiile editoriale anterioare ale hăișinului care în existența sa civilă e un om sociabil, generos, altruist și care își asumă fără precumpănire întreaga suferință a lumii în care îi este dat să trăiască mișcat de eternul spectacol al firii surprinse îndeosebi sub aspect tragic-înduioșător. Nu puține sunt piesele zen axate pe un motiv al solidarității, cuprinzând ipostazieri ale solitudinii umane angosate (soldatul răticin în viscol, tigăncușa descultă ieșind din metrou, pescarul făcându-și la copcă ultima țigare, bătrânul mirosind în parc florile rourate), fie unele cu valoare simbolică în peisajul secundeii reportajiate (stejarul scheletic de la marginea dumbrăvi, statuia de pe faleza biciuită de crivat, puilul de cerb fugind speriat spre pădure la apropierea furtunii, ori cocorul de pază când ceata coborâtă pe miriști îi vulnerabilizează pe ai săi). Spaimea de singurătate e singurul mobil psihologic care explică această prietenie stranie dintre un om în vârstă și o reptilă altminteri dizgratioasă: „coabitare — / în bordei/bătrânul și șarpele”. Motivului singurătății i se asociază cel al spațiului clausturant: mănăstirea, cazarma, spitulul etc., ca și al decorului în care se înstăpânește pustiiul și seceta desertificatoare: „câmp gol — / vârtejul aleargă bezmetic / prin arșiță”; sau, nu mai puțin hieratic: „pustietate — / crivatul pune / aripiciulinilor”. Un alt motiv, remarcat încă de la placheta de debut a poetului, este cel religios, hăișinul fiind impresionat de procesiunile prilejuite de sărbătoarea învierii Mântuitorului ori de pacea ce se coboară în sufletul celor ce se roagă în sfântul lăcaș: „biserica — / peste poveri sufletești / Duhul Sfânt”. Danqătu

clopotului de la schit îl scoate pe haijin din cotidianul griilor încovoietoare și-i înlesnește glisarea imperceptibilă din profan în sacral ataractic: „clopotul mănăstirii / punctând liniștea — / iz de tămie”. Într-un al treilea rând, merită semnalat și motivul copilului, fie că acesta își trăiește uimirea descinderii în natură când pajiștea își consumă calm exploziile ei florale, fie că se bucură ori îi dau lacrimile la încheierea anului școlar, părsind oricum prea devreme spațiul edenic al copilăriei, spălând parbrize pe la intersecții ori trăgând de sfoară măgărușii ca în acest crochiu cu parfum grigorescian: „povărnă — / măgărușii cu afine / trasi de copil”.

Dumitru Ene-Zărnești cunoaște bine tehnica și canoanele haiku-ului, însă personal îl admir și atunci când trece dincolo de granițele notației constatașive seci: „auroră — / gura coasei / sângeră-n maci”; sau: „autopropiecție — / oasele mele / crini subteran”; sau: „ochi de lună — / iarbă pârjolită / dansul ielelor”. Asemenea puseuri antinimimesis sunt tot atâtea oaze de poezie în accepție europeană și care contribuie la acimizarea la noi a atât de îndrăgitei specii literare de sorginte niponă — cel mai adesea Fata Morgana într-un pustiu fără margini. Fiecare carte e, în fond, o palmă pe obrazul zădărniceii și nici **Cocorul de pază** nu pare a fi altceva.

debut colectiv

La Ed. „Metafora”, Fundatia Culturală „Sorin Tudor” din Constanta tipărește, în urma unui concurs literar la care participarea a fost exclusiv feminină, inclusiv limitarea de vârstă a participantelor, placheta **La tărmlu cu dragoste**. Autoarele inserate aici sunt cu preponderență eleve în liceele din județele Constanta și Tulcea, lor alăturându-li-se două studente, două profesoare, o doctorită și o ziaristă, toate aflate în acea fază a vieții când trăirea în puritate și candoare constituie încă un ideal, când sunt invocate lumina și fericirea, iar visul de iubire e tatonat cu castă și zăbăvnică ferveare, ardoarea îmbinându-se oximoronic cu amânarea clipei de întâlnire cu destinul. Verbul a vrea prefixează deziderativ-imperativ ultimatum-urile care se dau Răului existential din jur. Poezia e aici practică ca mijloc de exorcizare a disconfortului intrinsec adolescenței și ea-si exercită din plin rolul securizant-protector ca în această *Toleranță* semnată de Elena Dobrogeanu: „Acum inteleg de ce mă / strângea preatare propriul eu. / Îl pusesem pe sârmă la uscat, / împreună cu tăcerile mele / și el intrase / la apă”.

E greu să se facă pronosticuri privitoare la numele ce vor câștiga pariul cu poezia, pentru că, așa cum spune Veronica Gavrilă, aceasta „adoarme odată / cu vârsta”, după cum nu-i exclus ca placheta în discuție să se constituie în trambulină primară pentru cele care vor avea puterea, sisifică, să-și preschimbe capriciul în patimă fără cale de întoarcere, aidoma îmbrăcării cămășii morții de către marii justitieri fanatizați. *O Previțiune* o face în plachetă eleva Melina Panaitate, purtătoare de cuvânt a multora dintre coechipierile cu care a pornit la drum liric: „Scriu poezie / Pentru clipele în care / Strigătele mele vor rămâne / Suspendate în tăcere”.

Acest debut colectiv se cere salutat ca un act de cultură născut din pioşenie şi nevoie de dialog între generaţii.

cântece de mahala

„Fac și eu ce nu pot: / literaturizez neliterarul” spune într-un text al său părintele paradoxismului, Florin Smărăndache, autodiagnosticându-se. Și în **Cântece de mahala** (Ed. „Abaddaba”, Oradea, 2000), acest român stabilit în America, matematician de profesie și literat prolific, continuă să experimenteze un limbaj fără frontiere în direcția stradalului, zeflemiei, ocării, înjurăturii, descântecului, blestemului, miștoului etc., cu o vădită plăcere a zicerii de dragul zicerii, flitrisând falsele pudori, într-o competiție, parcă, de revalorificare a expresiilor neaoșiste și de evidentiere a demonetizării altora. Aidoma unui Anton Pann al zilelor noastre, Smărăndache adaptează și repune în circuit un spirit folcloric în ceea ce are acesta mai deocheat: „vin’ la mine pe se șestace... / hâta, hâta, hâta / se dă uta / fâta — / Când vrea Nuta / Nu vrea Puta / (Mangafaua / crește ca porceața) / Iar când Daravela / Atunce adormea Nela” (*Dorule, măi, dorulache*). Uneori apropierea de poezia propriu-zisă se întâmplă aproape instantaneu: „Sunt cu iubirea la moarte / Mă prinde un sooomn” de sapte cai putere / și trei vaci cu lapte / Natura mă-sii!” (*Bagașoanta*).

Citită printr-o grila „paradoxistă” cartea lui Florentin Smărandache apare ca o ilustrare a bucuriei libertății de exprimare, dinamităo prejudecățile și ipocriziile scortosei morale comuniste, ca și pudibonderia salonardă aristocrată a literaturii de tip tradițional ce a ocotit și încă mai ocotește asa zisele zone ale urâtului, pe care doar optzeciștii le-au exploatat până la secătuire. Rămâne de văzut dacă timpul va valida sau nu asemenea texte ce s-ar putea să fie mult mai pe gustul adolescenților teribilisti de astăzi, legitimându-le spiritul „cartieristic”, decât pe al citorilor mai vârstnici, puritani prin definiție și alergici la argou și la orice altă formă de limbaj violent. Dar, deja am deplasat problema pe teren sociologic, drept care ne oprim reproducând un poem ce excelează prin ludism și printr-o ingenioasă simetrie a termenilor pe care

copiii îi asociază adesea dintr-o înăscută dorință de regularizare: „Un pom și o poamă / un *om* și o *oamă* // O cheie și un chei / o *femeie* și-un *femei* // Un cocos și o cocoasă / un *coș* și o *coașă* // Fata și-a luat un făt / o *dată* și un *dât* / Mosul și-a luat o moasă / un *galoș* și o *qaloasă*” (Poezie de ILIE).

nevoia de certitudini

Constănteanul Mircea Lungu a debutat relativ târziu cu placheta de versuri **Singurătatea nu-mi aparține** (Ed. „Dada”, Constanța, 1999). Cartea sa e în primul rând una a căutării identității de sine a poetului torturat deopotrivă de mici și de mari întrebări existențial(ist)ice. Demersul acesta presupune aruncarea peste bordul ființial a leșului conformismului cotidian asigurat de respectarea convenționalismelor de tot felul, de trăirea în iluzii deșarte într-o lume a cărei materialitate devine sufocantă. Nevoia de certitudinilor de stele fixe, într-un univers ale cărei repere sunt din ce în ce mai confuze, vitorizează itinerariul poetic ca aventură spirituală spre o Ithacă interioară, spre un centru al propriului e îmbarcat parcă punitiv pe o corabie de sare. Drama lui e că viața se derulează, tatonant, într-un spațiu al virtualității încerenite în propriul ei proiect, în „sinea încă netrăită”: „Câte-as fi vrut să-ți spun și nu ți-am spus / pierdute-s pe un țărm, pe mare, / Pe fulgerata corabie de sare / sunt iar provincialul mus” (*Corabia de sare*).

Tempul, în curgerea-i nemiloasă și agresiv-alienantă, nu se lasă deloc amprentat de cei tangenți la el pe minusculul punct de frontieră dintre realitate și vis, dintre viață și moarte, dintre revoltă și acceptare a vidului ontologic și a singurătății impuse de un destin master; „Un tren a locuit o clipă / secunda asta necesară. / Un suierat o desfiropă / și din peron ne dă afară” (*Trenul de noapte*).

Cu toate acestea, șansa de a exista tine de domeniul miracolului. Cu uimirea aceasta, nu de puține ori minată de resemnare, Mircea Lungu își traversează parcela sa de eternitate care este cuvântul, dacă e să dăm crezare declarațiilor sale căci, în rest, din discursul lui se cere urgent drenat excesul de dezabuzare care n-a prea făcut niciodată casă bună cu marea poezie autentică.

Debutul editorial în discuție e, totuși, unul onorabil.

apă neagră

Prezentându-i cititorilor pe Nicolae Stan, autor al romanului **Apă neagră** (Ed. „Nemira”, 1999), scriitorul Constantin Toiu îl situează, măgular, într-o ilustră dinastie de prozatori ai Câmpiei, alături de Velea, Preda sau chiar Stefan Bănulescu. Omnisciența autorului se bazează în mare parte pe documente din arhivele fostei securități — episodul cu prinderea dezertorului sovietic acuiat în satul Crăsani — ori pe concluziile studiilor făcute în aceeași enclavă rustică de o echipă de sociologi contemporani cu schimbările relaționale datorate tranziției. Prozatorul are vână și o covârșitoare forță de reconstituire epică a psihologiei individuale și colective a unei localități pierdute în imensitatea Bărăganului, însă cunoscând, ca și întreaga țară, ieșirea (exodul) din rosturile ei ancestrale, o dată cu instaurarea comunismului demolator de valori. Crăsaniul lui Nicolae Stan e, prin urmare, acel micromodel social pe care se studiază cauzele și efectele anomaliei politice de o jumătate de veac de blestem roșu și de teroare vectorizate împotriva individului, ca societății din care acesta face parte să-și fie bine. Satul ales ca scenă romanească, un fel de Macondo românesc cum, pe bună dreptate i s-a zis, e o bibliotecă în care fiecare ins are povestea lui, cele mai multe dintre acestea interferându-se tainic și întregindu-se în lumina auctorială catalizatoare și dătătoare de viață. Că vor sau nu, oamenii poartă pe grumazuri jugul vremurilor nefast înnoitoare, și ce e mai trist e că agenții răului nu vin din afară cum s-a întâmplat în alte sate unde jandarmii (militenii de mai apoi), activiștii de partid și președinții de sături populare erau aduși din alte părți, de regulă muncitori zelosi în datul cu gura, ci ei sunt chiar oameni de-ai locului, precum Spirache (militianul) ori Solomon (președintele), ca și Toma Bâncilă (președintele colectivei agricole). Marile otrepe ale satului, secăturile, puturosii de toate calibrele, lipsiți de dumnezeu și de orice scrupul și caracter, o dată avansați în posturi de conducere, instituie dictatura, legea bunului plac și se debarasează, prin nu importă ce metode și viclesuguri, de toți cei care le stau în cale. Prin bătaie, santaj, trimiterea la cale, frustrarea de drepturi a copilor și mai ales prin menținerea permanentă a stării de frică, sunt lichidați gospodarii satului, așa zisii chiaburi înglodați în impozite insurmontabile, și colectivizarea forțată, în ciuda rezistenței tergiversatoare a țăranilor, se produce.

Nicolae Stan are un acut simț al devenirii istorice și puterea lui de a evoca se manifestă din plin, prin fata cititorului evoluând spiritul timpurilor revoluate cu întreg pulsul lor, de la revoltă la pasivitate, urmând creșterea și descreșterea mitului bazat pe minciună și utopie al comunismului care, proiectiv și retrospectiv și-a arogat întreg accesul individului la o civilizație care ar fi venit oricum: electrificarea caselor, munca mecanizată în agricultură, organizarea de baluri la căminul cultural ori de meciuri pe un ses de la marginea satului. Cu siguranță însă că acest comunism, ce încă-și mai zbate spasmodica-ifață „umană”, ar trebui să-și asume

ca ale sale indiferenta dintre t ran si p m nt, paralizarea oricărei ini iative creatoare, pentru că timp de cincizeci de ani altceva s-a oferit să g ndeasc  în locul omului de ac iune adaptat să h rciog reasc  din avutul ob tesc, ca orice bun ateist care se respectă în afara fricii oricărui dumnezeu. Medita ia prozatorului asupra acestei istorii bulversatoare ajunge  i la genera ia care începe să se îndoiască de paradisul ro u al cărei aer intelectual devenea tot mai  respirabil. Exponentul unei asemenea lumi e  ntrez ribil în agronomul Mircea Butnaru venit în locul a doi escroci care falsificaser  diplomele de studii ale unor speciali ti decedati. Însă intelectuali de care comunismul s-a temut întodeauna  i a făcut tot ceea ce e posibil să-i marginalizeze  i dau noii puteri de după '89 cota lor de oportunit m, promiscuitatea antecembrist  lu nd, paradoxal, chipul vedetismului moral  i politic din epoca confuză a tranziției, exemplul cel mai edificator în acest sens fiind cel al  nv  toarei adulterine Mioara Bustea, ea  ns si produs al unui viol pe care un ostas sovietic eliberator  i l-a permis într-o noapte cu lună asupra femeii de serviciu din scoala bietului sat ialomitean de altădată. Relatarea agres rii sexuale e una făcută cu pana înmuiată în s nge de satir, ca  i cea a perversiunilor la care se dedă mai târziu fiica violatorului necunoscut,  nv  toarea nimfomană, în noaptea când  i are consecutiv pe rugbistul Gagarin  i pe procurorul-scriitor Andrei Moise. Sexualizarea frenetică pare a fi una din trăsăturile cr s nienilor  i mai ales a femeilor din acest sat, gesturile lor tr d nd fie o vitalitate neobisnuit , fie spaima mereu trează în subcon tient, că s ngele enclavei, ridicată nu o dată, ironic, fireste, la rang de na iune cu ad nci rădăcini arhetipale, ar putea să degenezeze  i să se stingă sugrumat în valra fidelit  i conjugale. Dar c te alte psihologii abisale, dostoevskiene chiar, nu  nt lnim în carte! De pildă, Violeta Pandrea, ca o altă Anca din *Năpasta* lui Caragiale, acceptă căsătorie cu Mihai, fost căpitan în Garda regală, desi știe că moartea sotului ei, medicul Cernom rdin, s-a datorat trădării militarului de carieră. Răzbunarea, ca a at tor sotii de cr s nieni, va veni în timpul z porului, când, profit nd de o slăbiciune fizică a ex-căpitanului trecut prin experien a canalului dobrogean, Violeta îl va sugruma cu propriile ei m ini.

Apă neagră a lui Nicolae Stan e un roman ce carnific  exemplar un schelet de monografie rurală  i impune încă un scriitor de prim raft din inima vesnic plină de surprize literare a C mpiei Române.

ION ROȘIORU

călători prin Bărăgan

O lucrare mai neobisnuit , dar interesantă  i utilă în acelasi timp, este antologia **Călător  n Arcadia**, apărută anul acesta la Editura „Anteu”, din Craiova. Neobisnuit , pentru că adună între copertile sale aproape toti poetii, prozatorii, criticii, eseistii lega i prin na tere sau adopta i de un teritoriu geografic  i spiritual (C mpia Bărăganului) care se regăseste, chiar  i rezidual, în scrierile lor.

Omul care s-a înhămat la o astfel de muncă se numeste Serban Codrin. El  i-a lepădat straietele de haijin pentru câteva luni  i le-a înlocuit cu cele de salahor, adică de antologator. Pentru că alcătuirea antologiei a necesitat un travaliu imens, făcut într-un timp record  i fără existen a unei bănci de date, lucru care i-a îngreunat  i mai mult munca.

Deși nu se poate compara cu marile centre culturale românești, desi n-au fost descoperi i  i antologați decât 50 de autori, mai mult sau mai puțin valorosi, desi nu are cine  tie ce trecut m ret, **Călător  n Arcadia** reuse te să demonstreze că ialomita literară are prezent. Si are  i viitor. Că se află la Iasi,  n Australia, la București, Cluj, Slobozia sau Fete ti, scriitorii ialomiteni poartă cu ei zestrea p m ntului de unde au plecat. E cea mai importantă demonstratie a antologiei. Apoi, când în interiorul ei g se ti pe Constantin Toiu, Paul Georgescu, Stefan Bănulescu sau Mircea Dinescu, scriitori de primă linie ai literaturii române, secondati de Nicolae Motoc, George Genoiu, Florin Costinescu, Constantin Stănescu, Serban Codrin, Tia Serb nescu, Nicolae Stan sau Adrian Bucurescu, creatori valorosi, în plină activitate, e greu să nu recunosti că, într-adevăr, Bărăganul ialomitean înseamnă ceva pe harta literaturii naționale. Din acest punct de vedere **Călător  n Arcadia** va fi un instrument de lucru indispensabil pentru orice istoric sau critic literar care se respectă. Sugestia că Bărăganul poate fi omologat ca teritoriu literar este interesantă  i de neocolit pentru ei.

Primul ialomitean care a rămas în istoria literaturii române vechi este Mihai Viteazul.  n secolul XVI, voievodul Mihai  si dicta documentele de cancelarie în românește. Deși n-aveau nici o legătură cu literatura, patina timpului a dat o frumuset  aparte limbii folosite încât, după 400 de ani, aceste texte pot fi citite  i ca literatură.

Din secolul XIX, antologia retine doar pe Grigore H. Granda, poet, prozator, publicist, părinte de ziare, printre care celebrul „Timpul”, unde au lucrat mari condeie ale literaturii române. De i n-a avut prea mare valoare, Grigore H. Granda rămâne un reper important în istoria literaturii secolului XIX.

Nici începutul de secol XX n-a adus de pe meleagurile ialomitene prea multe nume sonore. O „sonoritate” de tot negativă a avut A. Toma, adică Solomon Moscovici, născut la Urziceni, membru al

Academiei R.S.R., „urmas al lui Eminescu”, în fond o nultitate agresivă, care a făcut mult rău, ca  i fiul său. Singurul lucru care aminteste de el, la ora actuală, e numele asocia iei columbofililor din Urziceni! De la cizmărie sare direct în redac ia „Vietii Românești”  i Cristian S rbu.  n inventarul scriitorilor ialomiteni din prima jumătate a secolului XX mai  ntr  Nicolae Thomescu-Baciu, George Petcu  i Stefan Tănase. Cel mai valoros mi se pare a fi poetul Stefan Tănase, recuper t anul trecut într-un volum de același Serban Codrin.

A doua jumătate a secolului XX a însemnat o explozie extraordinară a literaturii scrise de ialomiteni.  n afară de cei enumera i la începutul prezentării, mai sunt antologați: Ion Trandafir, Alta Victoria Dobre, Mihai Visoiu, Valeriu Gorunescu, Radu Cange, Cătălin Ciolca, N.P. Vr nceanu, Gabriel Georgescu, Ioan Nesu, Victor Nicolae, Ion Ianole, Marin Constantin, Vasile Radu, Ion Marin, Dan Elias, Andrei Damian, Nina Vasile. Ultima parte contine prezentări  i texte de autori afla i la primele cărți: Ioan Vlasia, Anghel Macedon, Aurel Sefciuc, Laura V ceanu, Tudor Amza, Nicolae Sirius, Gheorghe Dobre, Vasile Poenaru, Livia Dobrinescu, Gheorghe Păun-Ialomiteanu, George Grigore  i Stelian Carniciu. Diversitatea valorică este foarte mare. Este deconcertantă  i diversitatea stilistică. Aici, în această antologie,  i-au găsit locul  i mari scriitori,  i oameni de la care se asteaptă marile cărți, dar  i cei care sunt la început de drum  i promi . Chiar  i din autorii slabi, Serban Codrin a ales textele mai apropiate de literatură,  sa că antologia nu are numai valoare de document, ea put nd fi citită  i doar ca o culegere de texte literare bune sau foarte bune.

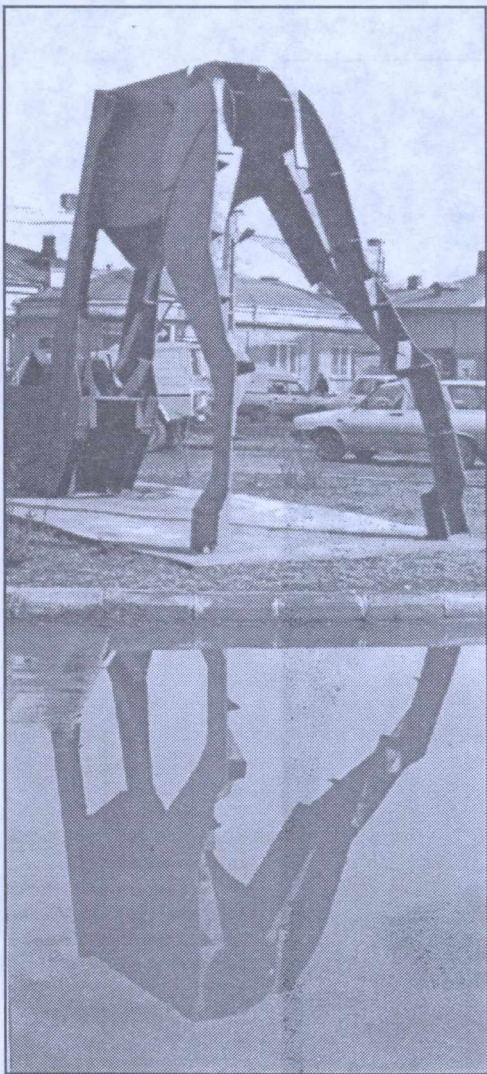
Că ialomita literară are prezent, e un lucru clar. Ea are  i viitor, pentru că nu mai pu in de 40 de scriitori antologați, dintr-un total de 50, scriu în continuare. Lor li se adaugă al ii, care n-au cărți, dar care  si pot juca sansele cu real succes. Ei sunt inventariați în postfat , Serban Codrin rezum nd aici  i inten iile antologiei.

Să rezumăm  i noi. **Călător  n Arcadia** este o reusit , chiar  i doar pentru că adună între copertile sale scriitorii ialomiteni, personalizând astfel o zonă compactă, care poate fi omologată de literatura română cu tot ce are ea specific.

GHEORGHE DOBRE

un jongler cu moi cerneluri

Recentul volum de versuri al poetului Radu Bărbulescu, **Statu quo**, publicat la Editura „Ex Ponto”, se centrează în jurul c torva obsesii creatoare, conturate prin c mpuri semantice specifice,  nstituind un topos imaginar, situat la un t rm de mare, b ntuit de *vapoare*, *bărci* sau legendara *arc *, uneori reprezentate metonimic prin *c targe*, *p nze*, *mateloti*, *marinari*, *n ieri*, *sirene* etc. Volumul se structurează în cinci cicluri — *R ndul Anonim Poemul*, *Quasimodo*, *Portretul poetului... Limba în care scriu exil*  i *Statu quo* — al căror liant rămâne unitatea viziunii poetice  i a mijloacelor de expresie.

• Titi Ceară — Geneze

Ingenioasă este denumirea  nt iului ciclu prin aditionarea titlurilor primelor trei poeme — artă poetică în trei timpi, dar  i sugestie a rela iilor de continuitate / contiguitate pe care cititorul trebuie să le descifreze. Poemul ce deschide volumul este o medita ie pe tema materialit  ii, sau, mai exact, a imaterialit  ii scrisului; litera virtuală de pe ecranul calculatorului, sau de pe pagina web, este purtată pretutinden, ca într-o polenizare cosmică: „R ndul acesta / nu l-a scris nimeni / Bărbatul nu a fost acolo / Nici femeia, / Nici măcar copiii lor. / Doar vântul, / vântul, / vântul...” (*R ndul*).

Poezia lui Radu Bărbulescu se situează într-o continuă căutare a senza iei sinestezice, construind o interdisciplinaritate artistică, prin operarea cu imagini picturale  i sonori muzicale, ca în *Portret*: „Oare, o melodie de Chopin /  mi va dărui solutia? / La sf rsit vei străluci pe p nz  / aidoma unei  ncrusta ii de pret.” O singură artă nu mai e de ajuns spre a contura chipul iubitei, sau, mai exact, un portret al poeziei.

Quasimodo — poemul ce dă titlul celui de-al doilea ciclu — reia tema zbuciumului lăuntric  i a m ntuirii prin eroare, în versuri impecabile: „Mi-e arcaiar zv rlit  în Maelstr mul primar! / îmi b ntuie furtuna prin apele lustrale... / Culegător de vise  i vesnic marinar / mă pierde, ca un opiu, lumina fiintei tale // Adună-mă,  con n ! Cu aspru solz, hirsut, / cu m inile asprite de rame, funii, soare / îngenuncheat prin z mbet, sub z mbet surd  i mut / voi smulge — doar cu ochii — c nt ri din orgi de sare.” Izul de arhaicitate proiectează eul poetic în vertijul halucinant al *Maelstr mului primar* (pandant al *haosului primar* din *Himeria*), prin imaginea *vesnicului marinar* — combina ie între *Olandezul zburător*, etern rătăcitor pe ape, (prezent  i în *Vara Olandezului*)  i un soi de sălbatec om-amfibie, ce asteaptă  mbl nzirea prin iubire.

Ruperea de cetate a exilatului se define te dramatic în *Pontic *: „Nu-mi voi nega cetatea. Dar ars  i fumegos, / zv rlit de rug spre Urse  i spre Olimp,  naltul, / desf surat din haina de brume  i de os, / t r mul exil rii îl văd — prin timp — un altul. // C t har pierdut! ...  mi jelui cu ploaia neputinta / de-a mă întoarce-n trupul scrumit, sub albe mantii /  i, vechi pietrar de verbe, re ntregindu-mi  tiinta, / să d ltui — pentru Tomis — fierbinte *Ars Amandi*...”.

Che mi dice la patria exprimă aceeași nostalgie a patriei pierdute, ce tip  în s ngele poetului vibr nd la imaginea însorită a Carpatilor privi i din avion sau a păsărilor ce trec spre casă. Într-un elan dionisiac, supra-omul-poet cuprinde în brate „rotunda planetă” — patria lui cea nouă.

Cel de-al treilea ciclu încearcă să creioneze *Portretul Poetului*, invit ndu-ne la *Drumetie*: „urmăm calea visului / drumet m printr-un c ntec vechi, / vesnic tânăr...” Călăuză destoinic  ne este o iluzorie iubita, construită din „fragila substantă” poetică, ce apasă ritmic „clapele sufletului”, spre a reface acordurile vibra iilor interioare. *Alt eu* tr ie te iluzia desprinderii de propriile obsesii, încercările de a evada din labirintul lăuntric al înstrăinării.

Statu-quo — ciclul ce dă titlul volumului — radicalizează obsesia înstrăinării în mod *Fulgerător*: „Domnul Radu Bărbulescu din München /  i scrie domnului Radu Bărbulescu / din București — / rămas gol acolo / la marginea slab luminată / a planetei  i Universului”. Chinuit de obsesia izolării, a exilului ca unică solu ie de supravieţuire, poetul tr ie te simultan în două lumi, două locuri, două limbi, două identit ti, una cenusie  i alta aurorală, c c  judecăm după amănuntul semnificativ că doar cel din București are „straie de duminică”. Imposibilitatea desprinderii totale de spatiul matricial (cu care poetul împarte semnul zodiacal al Vărsătorului) rămâne fundamental tragică. Nostalgiece versuri, căutat folclorizante, găsim în *Pustiire*, ca expresie inedită a dorului de acasă: „Bate apa trupul, gândul... / Lacul mi l-a tulburat, / codrul mi l-a despuiat... / Stuf uscat, mă bate vântul...”.

Printr-un delib rat joc contrastiv, *București 1998* pare o eliberare de obsesia idealizantă a patriei, fiind o crudă privire obiectivă a lumii pe care a lăsat-o în urmă, străbătută de accente violent satirice, prin care  nt rziatul „bazar din Fanar”, cu „jegal lui secular”, cu „gunoaiele obeze”, cu „duhoarea”  nconfundabil , cu  nfloritoarele vicii seculare se deconspiră nud  i fără echivoc. Imaginea grotescă a Bucure tiului, portretizat într-un fel de *Domnispoar  Hus* („Cură veche, r u vopsită, /  i cu fusta de-tivită”), inedită în ansamblul volumului, este compensată de puritatea sălbatică a Pontului Euxin, curat, încă, în izolarea lui: „ i totuși, marea, / m ini violete  mbr tis nd nisipuri, / nesf rsit  comoară nevoii de spatiu / a oricărui vis, / fluidă esen   de verbe... / (...) / o cruce de mărgean se b nuie / în transparenta fiecărui v i /  i-un crab fosforos ne p ndeste... /  i totuși, marea, / câtă lumină aruncă deasupra / planetei...”.

Dincolo de plasticitatea lexicului poetic  i grija pentru muzicalitatea formei, uimeste, în acest volum, organizarea riguroasă a universului liric, definit prin metamorfozele cercului Univers-Planetă-Patrie-Pontul Euxin.  n ciuda limpezimii constructului imaginar ce proiectează t r mul idealit  ii poetice, ancorarea la acest „chei de vise” rămâne limitativă, poemele lui Radu Bărbulescu l s nd, constant, impresia unor texte cifrate, ce se cer decodate. Func ioneaz  aici un soi de parolare, aptă să îngăduie în teritoriul poeziei sale doar accesul cititorului dotat cu un anume tip de sensibilitate  i cu ceva  tiin  a a artei poetice.

C.B.MARINA

CARTEA STRĂINĂ

Gombrowicz sau noua pornografie

Ar fi interesant de analizat ce accep ie d  Gombrowicz termenului *pornografie*, care este  i titlul romanului său, apărut anul trecut la ed. „Univers”. Poate că inten ia este numai de a soca. Cu certitudine cartea lui se refuză spatiului fenomenului pornografic, autorul chiar afirm nd concis acest lucru, referitor la întreaga operă: „On me traite parfois de pervers, obs d  sexuel, voyeur etc. Mensonges superficiels et stupides. Je d teste la pornographie. Je suis pur dans mes  crits.” Ce rol joacă acest cuvânt în economia romanului?  n ce fel influen eaz  o parte din situațiile pe care le  nt lnim în roman? Am putea vorbi  i de o altă accep ie a termenului decât cea consacrată? Termenul în sine a suscitât polemici, o fină cazuistică  i, prin urmare, o multime de definitii. Nu putem  ti dacă Gombrowicz a avut o modalitate specifică de a-l defini, oricum nu a făcut-o explicit. Încercăm aici să suplिनim această absen  .

 n primul rând am folosit termenul exclusiv în spatiul volumului **Pornografia**, cu încredintarea că el poate funciona  i în alte texte  i contexte — nu în toate.  n al doilea rând am scos acest termen de sub inciden a strictă a sexualit  ii, chiar dacă există în roman situa ii care o presupun  i de la care voi porni din solidaritate cu sensul uzual al termenului.  n al treilea rând, acest termen define te un anumit mod de func ionare a binomului EXCES-ARTIFICIAL, mod de func ionare asemănător unei reac ii în lant. La limită, în anumite cazuri, au loc fenomenele pe care le descrie Baudrillard: schimbare de polaritate, atingerea unei  t ri limitare care corespunde trecerii printr-un spatiu vid etc.

Prima  nt lnire dintre Witold  i Wacław, logodnicul Heniei, este definitorie pentru evolu ia ulterioară a celui din urmă. Privirea ascu it  a lui Witold descoperă în persoana t n rului mo ier o natură duplicitară. Corpolenta lui se deschide scenei prin vestimenta ie. Dar înainte ca toate aceste lucruri s ni se  nf  seze mai clar, ceea ce sesizează această privire expert   i malicioas  este dimpotrivă, eleganta  i capacitatea acestui corp de a se integra unui model de frumuset  masculină, mai precis această privire sesizează raportul armonic, echilibrul propor iilor  i adecvarea fiecărui detaliu la întreg. Si totuși există ceva care împietează perfectiunea. Ea este prea... perfectă. Primul termen al binomului  i-a făcut apari ia: Excesul. Lu nd con tinut  de un plan secund, mai subtil, cel al imponderabilelor, privirea dob ndeste în același timp feroarea antipatiei. Nu  tim ce a generat această antipatie, intui ia că această frumuset  are în ea ceva ambiguu care o face în cele din urmă indezirabilă? Oricum, mecanismul a fost pornit: „Poate că mă irita rafinamentul exagerat  i senzual al unor organe — gura prea potriv t  pentru a gusta, nasul prea rafinat pentru a mirosi, degetele prea  cusite pentru a pipăi — dar tocmai acestea făceau din el un amant.” Mai mult decât atât, trupul lui Wacław devine obscen prin vestimenta ie. Corpolenta rămâne neutră atât timp c t nu există nimic care să o sublinieze, atât timp c t nu există nimic manifest în legătură cu ea, c t timp e neglijată, lăsată bunului plac, c t timp nu se disimulează în spa ele îngrijirii. Nota de artificial în cazul acesta e dată de vestimenta ie. Nuditatea corpolentei (paradoxal, acesta e reversul extremei îngrijiri pe care Wacław  i-o acordă sub raportul îmbrăcămintii) e subliniată tocmai prin ceea ce urmăreste să o efaseze — vestmintele. Ele ne fac aten i, ele ne orientează privirea. Nu abundenta corpului atrage luarea aminte, ci accesoriile menite să o disimuleze.  n plus, în această rela ie cu corpul, se relevă un element de echivoc care tine de o subtilă efeminare în felul în care ni se prezintă / re-prezintă corpolenta,  i de o miscare de emasculare care   se asociază legitim. Ceea ce se dorea ascuns, e în cele din urmă expus, excedat. Scena corpului ascunde o rela ie internă, o rela ie de juisare secretă  i ilicită, oricum repugnant  pentru cel care prive te  i prin care nuditatea corpolentei este dezvăluită tocmai prin ceea ce o ascunde.

Pornografia,  sa cum o întelegem noi, se întemeiază pe acest contract esen ial între exces  i artificial, contract care, după cum am observat, prevede  i ie irea la rampă. Cele două elemente se succed, func ioneaz  ca un motor în doi timpi, unul  mping ndu-l pe celălalt în prim plan  i lu ndu-l  nlocul cu următoarea miscare. Hainele atrag aten ia asupra corpolentei lui Wacław. Corpolenta este cea care indică apoi vestmintele, le fac să apară în ochii no tri distinct, printr-un act de separatie. Percepem imixtiunea lor în economia corpului ca pe un act ilicit, în încercarea de a ascunde nuditatea, în neputin a de a o arăta. Una din mi c ri c nt  aria simulării (artificialul), cealaltă aria exhibi iei (excesul). A arăta  i a ascunde. Este aici un accent mai slab, un proces menit în fapt a eviden ia cu sens furtiv, cu ceva

ANGELO MITCHIEVICI

continuare în pag. 14

CORESPONDENȚĂ INEDITĂ

VINTILĂ HORIA: „Îmi dau seama că nu e altceva de făcut decât să ne unim în suflete ca să salvăm Țara de salvatorii ei de azi”

Villalba, 21 / VI / 90

Stimate domnule Titus Rusu,

Vă cer iertare pentru întârzierea cu care vă răspund. Colind prin Spania, tinând conferințe despre România, sau scriu articole despre ea. Țara noastră, din fericire și din nefericire, este mai la modă ca niciodată. Înțelegeți bine ce vreau să spun. Eu sper că binele se va impune până la urmă, deși înlocuirea lui Karl Marx cu Frații Marx nu mi se pare de bun augur.

Am primit și revista „Gânditorul” și am citit-o cu atenție. Articolul în care se făcea aluzie la „legionarismul” meu îl citisem și în altă publicație din Tară. Când adversarii mei nu au ce să spună despre mine, mă acuză că am fost legionar. N-am fost niciodată nimic altceva decât scriitor, n-am făcut deci parte din nici-un partid, concept limitativ și deci neliterar (partid vine de la „parte”, iar un poet tinde către TOT), nici în Tară nici în exil. Am fost și sunt un anticomunist mai mult decât visceral, cum se spune, *et pour cause*. Poate că într-o zi vom sta de vorbă pe tărul de la Tomis, pe care l-am descris în romanul meu cu foarte mare aducere aminte, deoarece am petrecut multe vacanțe la Carmen Silva și la Eforie și m-am plimbat până la Mamaia și mai sus. Prin posta alăturată vă trimit un exemplar din „Dumnezeu s'a născut în exil”, care apare în septembrie la Editura Europa, de la Craiova, împreună cu un volum de versuri scrise pe românește în acești ultimi ani de așteptare și de speranță ultimă. Așa încât s'ar putea să mă reped până în Tară, pentru câteva săptămâni, ca să iau parte la lansarea cărților mele. Încă nu-mi vine să cred că acest lucru e posibil, că ceva totuși s'a schimbat. Înțeleg în ce fel Constanța post-revolutionară, așa cum o numiți, poate fi fascinantă.

Tablourile care apar în interviul de la TV nu sunt ale mele, pentru că nici casa în care mi se pun întrebările nu e casa mea, ci a unei prietene române de la Madrid. Eu locuiesc la tară, către Escorial, la patruzeci de kilometri de capitală. Mariena Rotaru avea puțin timp, așa încât îi era greu să se deplaseze până aici, și nici mașină nu avea. Așa încât am coborât eu la Madrid. Am însă aici multe tablouri pe pereți, de pictori spanioli, italieni, francezi și români. Poate într-o zi veți veni să le vedeți. Așa cum și eu sper să văd bustul lui Eminescu (al lui Han) pe care l-am mereu aproape, pe unul din rafturile bibliotecii mele. Îmi pare bine să aflu că El Greco a scăpat cu viață în decembrie trecut.

Urez din tot sufletul libertate și viață lungă Asociației culturale Bucovina. În legătură cu aceasta, țin să vă spun că în vara anului 1937 am făcut serviciul premilitar în comuna Slobozia Pruncului, între Suceava și Rădăuți, dacă nu mă înșel. Stăteam în gazdă la o văduvă, care se numea Maganca și care ne gătea niste feluri de mâncare de neuitat. Avea o fată, sau o nepoată de nouă ani, Olga, foarte isteată, căreia i-am trimis un pachet cu cărți, în toamnă, de la București. Tot atunci am vizitat Putna, Suceava și alte locuri din gotică, moldovenească, ștefănească Bucovină.

Cu cele mai alese sentimente,

Villalba, 21 / VIII / 90

Stimate domnule Titus Rusu,

Răspund cu oarecare întârziere. Am tot fost pe drumuri, la conferințe și cursuri de vară, iar poimăine plec în Franța pentru două săptămâni. Trebuie să vă mărturisesc că epistola Dv. m'a mișcat, m'a interesat și m'a pus pe gânduri. Oare cât are să mai dureze prăpădul? Îmi dau seama că nu se puteau rezolva toate cât ai bate din palme, însă, de la creditul de simpatie și admirație pe care România l'a obținut în decembrie, s'a trecut la o pierdere de capital moral atât de mare, încât nu știu când vom mai putea recupera vreodată cele pierdute. Invazia minerilor, în special, a dus totul de răpă în câteva zile. În fine, Dumnezeu e mare.

M'a emoționat descrierea întâlnirii din Bucovina, parcă pe urmele lui Eminescu. Acei țărani în straie naționale, de care-mi vorbiti, cât și intelectualii care se aflau lângă ei, împreună cu alți români, la fel, constituie ultimele șanse de renaștere a unei Românii care pare distrusă și dispărută în umbra ultimelor evenimente. E ca și cum poporul român n'ar mai fi, înlocuit de niste gloate care vorbesc prost limba română, nu simt decât prin burtă, nu gândesc decât de la niste resturi animice marxiste încolo și nu mai au cu România decât o legătură alimentară și de habitat întâmplător. N'a mai rămas, pierdută pe undeva, decât o minoritate ascunsă în propria ei țară, formată din niste familii de tip tradițional care au știut să-și crească fiii dincolo de marxism, niste intelectuali, niste tineri și niste țărani. Vor alcătui două milioane puși împreună? Ernst Jünger în *Der Waldgang* scrie că nu e nevoie, pentru ca o liberare și o renaștere să fie posibilă, decât de un *doi la sută*. La noi a rămas mai mult, deci să nu ne pierdem speranța.

Am fost pe punctul să mă întorc în septembrie, însă mi se spune că nu e momentul. N'aș vrea să se confunde venirea mea cu o adeziune. Poate că până la primăvară să se lămurească anumite lucruri. În momentul în care veți primi aceste rânduri, vor fi pe piață cele două cărți ale mele, romanul și „Viitor petrecut”, un volum de versuri. Editorul, de la Craiova, mi-a telefonat azi dimineață ca să-mi spună că au ieșit foarte bine de sub tipar. Nu știu exact ce înseamnă asta, pentru că tipărișurile de la noi, comparate cu cele de aici, mi s'au părut semnul cel mai elocvent al decadentei în care ne-a prăbșit fostul regim. Să sperăm că sunt cel puțin lizibile. Nu cer mai mult.

Mulumesc pentru volumul „Dobrogea”. Parcă ieri făceam baie la Carmen Silva sau la Eforie, parcă ieri mă duceam cu gândul la Ovidiu pe acel tăr de Mare „Neagră” ca și Radu „Negru”, semn de profunditate și de înțelepciune tradițională. Mulțumesc domnului și doamnei Titoiu pentru gravuri. Sunt splendide. La întoarcere, către sfârșitul lui septembrie le voi pune în ramă.

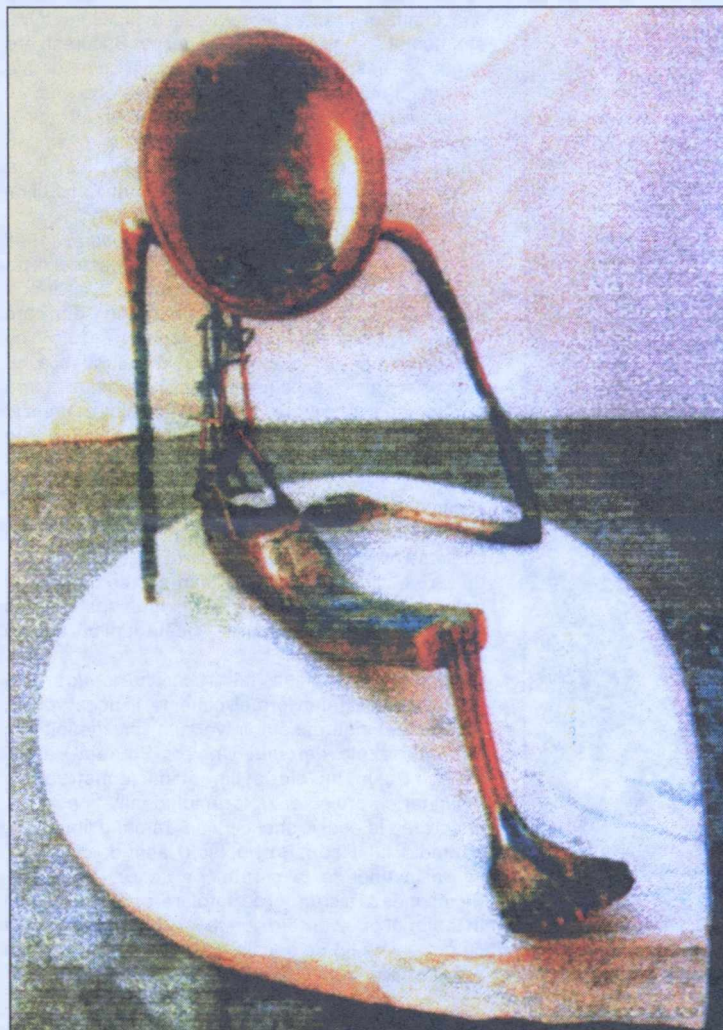
As vrea ca vara viitoare să o petrec la Văratec și prin alte părți, poate și la Tomis, așa încât, dacă

visul mi se adevărește, ne vom vedea peste mai puțin de un an. Până atunci: toate cele bune. Sper că și altora să le placă romanul așa cum v'a plăcut Dv. E o încântare pentru un scriitor să aibă astfel de cititori. Cu prietenie.

Stimate domnule Titus Rusu,

Primesc astăzi (29 / I / 91) scrisoarea Dv. din 17 decembrie. E de necrezut. Ajungea mai repede cu submarinul, cu diligenta sau chiar adusă de un poștas pieton. Se pare că Tarom-ul a fost în grevă și, în același timp, poșta socialistă spaniolă e și ea în plin faliment; un haos. Nu văd cine va construi o Europă ca lumea cu astfel de metode și idei. În fine. Vă mulțumesc pentru scrisoare (și aștept să-mi împărtășiti gândurile mai pe larg asupra chestiunilor cu care vă confrunțați, așa cum îmi scrieți; tot ce e în legătură cu situația de la noi îmi e parte din mine), și pentru cele patru acuzații ale domnului Tițoiu, foarte frumoase și evocatoare, pe care le voi înrâma cât mai repede, astfel încât să le am mereu dinaintea. M'as bucura dacă mi-ați spune cât îi datorez pentru ele. V'aș fi recunoscător dacă ați putea afla acest lucru în modul cel mai discret posibil. Nu știu cum aș putea să răspund unui astfel de gest. De asemenea, vă mulțumesc pentru „Criterion”. Într'adevăr a fost o generație plină de pomi fructiferi, ale căror roade cad încă pe pământul lumii și al Țării. Oricum, vă rog să transmiteți domnului Ion Tițoiu cele mai vii mulțumiri din partea mea, odată cu cele mai bune urări pentru 1991.

Eu am fost de Crăciun la Paris, împreună cu soția mea, și am stat de vorbă cu mulți români veniți de curând. Situația nu mi se pare prea promițătoare. Nu știu ce să fac. Să vin sau încă nu? În principiu as veni în aprilie, ca să țin conferințe și să semnez exemplare. O universitate îmi propune titlul de profesor onorific, lucru care mă măgulește, așa cum ușor vă puteți închipui, până la lacrimi. Mă întreb de ce n'as da conferințe și n'aș ține cursuri în România, în loc să le țin aici sau în Franța sau în America de Sud? De ce? E ceva totuși acolo, aerul politic al Țării, care nu-mi inspiră încredere. Iar tentația de a mă întoarce, măcar pentru trei luni pe an, cel puțin la început, e mare. Ce să fac?

• Dumitru Radu — Trecere

Cred că între timp atât romanul meu, cât și volumul de versuri „Viitor petrecut”, precum și un text politic apărut cu un titlu care nu e al meu ci al editorului, „Mai bine mort decât comunist”, s'au apărut prin librăriile din Constanța.

Nu primisem numărul din „România Literară”, pe care ați avut amabilitatea de a mi-l trimite. Vă mulțumesc. De asemenea vă mulțumesc pentru timbre. Deși nu sunt filatelist, le voi păstra ca pe o dovadă de prietenie.

Cu cele mai bune urări pentru 1991 și cu prietenie, al Dvs.

Villalba, 28 / V / 91

Stimate domnule Rusu,

Vă rog să nu-mi trimiteți cartea lui Steinhardt, pentru că o am de mai mult timp. N'am putut încă să mă apropiu de ea, însă am auzit fragmente la Europa Liberă, care m'au cutremurat. Autorul, comentând cartea mea, a văzut în ea ce trebuia văzut, mult mai clar decât criticii așa zis specializați, specializați adesea în a nu înțelege o carte. Cartea despre Uscătescu de asemenea vă rog să nu mi-o trimiteți. A fost colaborator al regimului trecut și nu putea colabora, în ultimii douăzeci și cinci de ani, la nici o revistă din exil. Nu înțeleg cum actualii guvernanti continuă să se înconjoare de aceleași nume compromise, din sinistra epocă trecută. Se pare că nu e trecută cu totul. Am un fel de orare somatică față de tot ce a fost amestec cu marxismul, aici sau la noi. Stiu că această atitudine nu este valabilă creștineste, însă nu am reușit până acum să mi-o sterg din conștiință....

M'ar interesa, în schimb, cartea actualului prefect de la Constanța despre Ovidiu. Mi-ați putea-o trimite? V'as rămâne foarte îndatorat.

Brosura intitulată „Mai bine mort decât comunist” se intitula „Capul ce se pleacă sabia îl taie”. Era titlul găsit de mine și care, neajungând la timp la București din cauza repeziciunii poștei române, a fost înlocuit cu altul, inventat de editor. Când a ajuns, nu mai era nimic de făcut. Din păcate.

Ativăzută articolul meu din *Phoenix*, „Legătura cu Basarabia”? Dacă nu, vă trimit o fotocopy. Ce mai știți de la Chișinău? Dar de la Cernăuți? De ce bucovinenii n'au același „Schwung” ca basarabienii? Speranța mea cea mare, așa cum scriu în articol, este ca România să fie cucerită de basarabieni.

Am descoperit printre vechi hârtii un Jurnal scris în 1973, în avioane, aeropoarte, gări și trenuri, în timp ce călătoream prin Europa ca să compun o carte, un fel de anchetă în jurul parapsihologiei, a religiei și a esoterismului. Cum pregăteam tocmai o nouă ediție a acestei cărți, voi adăuga la sfârșit acest *Jurnal de Zbor* care o completează și, pe măsură ce-l traduc în spaniolă (l'am scris în franceză) îmi aduc aminte de acele luni de călătorie, de decepții și de spaime care m'au îndepărtat destul de repede de această falsă știință (mă refer la parapsihologie). Mi-am dat seama încă o dată de câtă durere ascunsă port cu mine. Aștept vești multe. Cu prietenie

P.S. A apărut ediția a doua a romanului. Am scris editorului despre cerințele librăriei de la Constanța.

Villalba, 9 / IX / 91

Stimate domnule Titus Rusu,

Îmi dau seama că nu am primit una din scrisorile Dvs., cea din 22 / 7. Am deci în fața mea una din 16 / 6 și alta din 28 / 7. Și am impresia că nu ați primit una din epistolele mele. Nu v'am răspuns până acum pentru că, de la 15 iunie și până la 22

ie, am fost plecat, întâi prin Franța, Germania și Elveția, apoi la Roma. Iar la întoarcere a dat peste noi o căldură care abia acum câteva zile s'a potolit, așa încât am putut să-mi reiau până și activitatea epistolară. Vă mulțumesc pentru vești. Nu mai înțeleg ce se întâmplă cu cărțile mele. Am scris editorului, mi-a dat tot felul de explicații, însă văd că la Tomis cartea tot n'a ajuns decât pe căile întortocheate ale bursei negre. Totul, la noi, e pe punctul să devină o bursă neagră, într-o zi până și Tara au să ne-o vândă în cadrul aceleiași târg blestemat. Nu știu ce are să se întâmple la iarnă, atât la noi cât și în fosta URSS, unde nu se va mai găsi nimic de mâncare. Chiar și cei care trăiau din marxism au să moară de foame. La noi, până acum cel puțin, primejdia cea mare erau țigarii, însă am impresia că lucrurile s'au deteriorat în așa hal încât au apărut primejdii și mai mari, vreau să spun și mai sus-puse. Nu văd cine are să ne scape de ele și cum și când, pentru că fiecare clipă pierdută pe calea pe care am fost siliți să ne abatem e o clipă iremediabil pierdută. Omenirea întreagă se sbate într-o criză de identitate tot atât de grea. Occidentul nu mai are nici măcar scriitori, au dispărut toți în spatele consumismului și a bunei stări. Mă gândesc că poate, totuși, spațiul de la noi s'a păstrat mai puțin contaminat, mai dornic de a ști. Poate mă înșel. Aici (mă refer la Spania), sufletul acestui mare popor a fost rupt și făcut bucăți de socialismul televiziv.

Din fericire pentru mine mi'am aflat din nou liniștea într-o carte nouă, pe care o scriu pe românește. E primul roman, după patru decenii, pe care nu-l scriu nici în franceză, nici în spaniolă. Reîntoarcerea nu s'a făcut fără emoții, însă văd că lucrurile merg normal și rapid, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, ca și cum nu m'as fi despărțit niciodată. Îmi vin în minte, în timp ce scriu, cuvinte cronicărești pe care nu le-am utilizat niciodată în ultimele decenii, nu știu de unde apar și unde se păstraseră, proaspete ca niste roze. Nu va fi o carte lungă; e vorba de reconstituirea unui personaj istoric, din care as vrea să fac un stindard pentru actualitatea noastră atât de lipsită de oameni mari. Sper să reușesc.

Ati văzut, în ultimul număr din „Steaua” de la Cluj, parte din corespondența mea cu Eliade? Va apărea trei numere consecutive.

Nu mă lăsați fără vești și vă rog iertați-mi întârzierea cu care vă răspund. Cu cele mai alese sentimente de prietenie

Villalba, 16 / IV / 91

Stimate domnule Rusu,

Scrisoarea Dv. din 2 martie m'a pus pe drumuri de jălanie. Am citit-o de mai multe ori. Îmi dau seama că așa este cum îmi scrieți și că nu e altceva de făcut decât să ne unim în suflute ca să salvăm Tara de salvatorii ei de azi. Salvările profane au de altfel întotdeauna același sfârșit. Salvarea autentică e cea care vine dinăuntru, în sensul cel mai creștin al cuvântului. Am vorbit cu multă lume care vine de acolo, sau care a plecat în vizită de pe aici, și îmi închipui exact cum trebuie să fie, chiar fără mari eforturi de imaginație. Speranța mea e numai tineretul, o parte din țărânie, o mică parte din lumea de la orase și o mare parte din intelectuali. Neamul românesc a fost distrus de comunism și nu a mai rămas din el decât un zece la sută, foarte puternic însă și dispus la orice, ca să refacă chipul interior al Țării. O spun într-o broșură apărută la *Phoenix*, „Mai bine mort decât comunist” (din păcate editorul mi-a schimbat titlul) și care nu știu dacă a ajuns la Tomis. S'au tipărit numai zece mii de exemplare și *Phoenix* are dificultăți în a găsi hârtie pentru a doua ediție, deși România exportă hârtie. Din acest zece la sută se va făuri, poate timp de un secol, o nouă imagine a Țării, așa cum o dorim tot cei puțini dar buni care am mai rămas. Eu nu fac altceva decât să vizez la întoarcere, însă cum socotesc că actuala guvernare nu a dus la înjghebarea unei țări de drept, nu mă întorc până ce dreptul nu va învinge continuarea în nedrept. Sper să nu mă îmbolnăvesc, până atunci, de inimă rea. Di inimă ră, cum spunea bunica. Moldoveancă din Vaslui.

În schimb mă bucură vestile de acasă în legătură cu cărțile mele. Am transmis editorului de la Craiova ce-mi spuneți despre posibilitățile de distribuție de acolo și cred că va lua legătura cu librăria de care-mi vorbiți. Mi se pare fabulos ca o singură librărie să poată vinde o mie de exemplare. Însă vă cred, pentru că în mare parte prin lectură s'a putut păstra la noi legătura cu adevărul. Tot la Craiova a apărut — e în curs de apariție ediția a doua — un volum de versuri („Viitor petrecut”). L'ati putut găsi? Dacă nu, vă pot trimite unul, cred că ultimul pe care-l mai am.

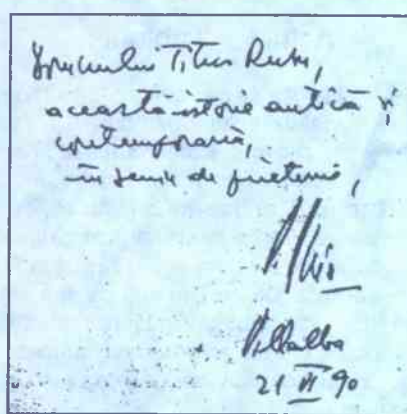
Despre Cioran prefer să nu vorbesc. Nu sunt de acord nici cu filosofia lui, nici cu atitudinea

pe care a avut-o față de Tară în exil. Vom vorbi mai pe larg, la Constanta, despre această temă, destul de penibilă. Revista „Agora”, care apare în Statele Unite, îi dedică de altfel un articol foarte tăios, pe care am să vi-l trimit în fotocopie. Am aflat de ciocnirea Sorescu-Dinescu. Acesta a plecat de la „Ramuri”, a cărei direcție de onoare mi-a fost oferită. N'am primit-o însă, pentru că, dacă as fi în Tară, mi-ar fi plăcut să conduc eu revista. Acest „de onoare” implică o oarecare distanță și un fel de nou exil.

Am fost foarte prins cu redactarea unei cărți despre descoperirea și cucerirea Americii, de la care se împlinesc la anu' cinci sute de ani. Vă închipuiți cum se pregătesc socialistii spanioli să sărbătorească acest eveniment, cel mai de seamă probabil din întreaga istorie a omului. Eu mi-am propus să spun adevărul creștin despre aceasta, cu toate riscurile. Nu vă închipuiți câți dușmani pot avea pretutindeni în lume din cauza atitudinii mele. Cum spui adevărul, te situezi în marginare, devii fascist, nazist, legionar, reacionar etc. M'am obisnuit cu toate aceste epitețe. Rău e să fi fost comunist. Celelalte atitudini devin minore dintr'odată, prin comparație. Eu n'am fost întotdeauna decât eu însumi, lucru, astăzi, de neiertat. Ați citit în *Phoenix* un articol de-al meu asupra celor întâmplate în 1960, cu ocazia decernării premiului Goncourt? Vă pot expedia o fotocopie, dacă nu l'ati avut.

gotice nu au mai rămas decât la Santa Maria Sopra Minerva, lângă Panteon, stricate și ele de exteriorul care nu rimează cu armonia interioară a acestui templu care adăposteste mormântul lui Fra Angelico, o frescă superbă de Filippino Lippi, care se afla în restauratie, și alte miracole de artă și credință. Mi-am dat seama cât de teribilă a fost Renasterea și apoi Barocul într'un oras în care Biserica dispunea de multi bani și de un curios criteriu de a-și înțelege propriile ei raporturi cu arta. Nici din gotic, nici din romanic nu a mai rămas nimica, totul a fost dărâmat și înlocuit cu „ceva nou”, încărcat, fals și deteriorant, un baroc fără cap și cu multă coadă, temple în care unui creștin îi vine greu să se închine, începând cu majestuoasa simfonie în Michelangelo minor care este Sfântul Petru. Roma, pesemne si din cauza căldurii, mi s'a părut, pentru prima dată în viață, urâtă. Zăpuseala, deși hotelul avea aer condiționat, îmi dădea un fel de coșmaruri. Mă trezeam din somn sub spaima că turnul „dei Frangipane”, care era peste drum de hotel, avea să-mi cadă în cap. Am respirat ușurat când avionul s'a desprins de pe aeroport. La Madrid, în lipsa noastră, au murit de căldură peste o sută de persoane. O vară de neuitat.

Mulțumesc pentru materialul tomitan și pentru stiri, în special pentru cele în legătură cu Basarabia. Mi se pare monstruos ca un fost colaborist ca Drăgan să ia cuvântul la astfel de adunări, încărcate de patriotism și de puritate

inspirat de Ștefan cel Mare și scris pe românește, pe care acum îl retranscriu, completez și corectez cu mare băgare de seamă. Abia când îl voi reciti de la un capăt la altul, odată terminată operația de transcriere, am să-mi dau seama exact de ceea ce am fost în stare să fac. Soția mea este entuziasmată (i-am citit câteva fragmente) însă nu știu dacă părerea ei este obiectivă. E un fel de quartet, care devine quintet la sfârșit, patru voci sau patru instrumente care cântă pe același leit-motiv, care este Ștefan ca esență românească, completat de „vocea” sau de instrumentul conclusiv al lui Petru Rares, care pune capăt concertului și e ca un fel de promisiune de continuare în tradiție la tronul care nu e numai un tron, ci mai mult decât o așezare omenească, o garanție vizibilă în nemurirea românească. Totul e făurit din adevăruri istorice și din închipuirile de romancier care completează baza de plecare a cărții. În special cronicarii moldoveni mi-au fost călăuză în fapte și în limbaj, deși limba pe care am folosit-o nu e cea cronicărească, ci limba mea după o jumătate de veac de exil. Un risc, deci, pe care mi l'am luat fără șovăială în clipa în care, într-o după amiază de vară, un titlu mi-a excitat imaginația. Cartea se chema la început, „Ce fel de om era Ștefan”, însă l'am schimbat din cauza nuanțelor realiste pe care o sugera. Am scris romanul, care nu va depăși două sute de pagini, în zece săptămâni, dus de dorința de a scoate din cronici și din istoria însăși această figură fără seamăn din faptele căreia ar trebui să construim o țară nouă, întemeiată pe vitejie și pe onoare și nu pe mica excrocherie politică, din care nu se va alege nimic. În fine, scopul, ca să zic așa, al acestei scrieri este, în mod evident, o invitație la trecut, la trecutul ca posibilitate de existență în viitor, cum ar spune specialistii în informatică. Nu știu nici unde am să trimit romanul și nici când va apărea. Să sperăm că la anul...

În ceea ce privește declarația lui Ciorănescu, cred că e autentică, în sensul că, bănuiesc, este ateu, sau pur și simplu agnostic, așa cum îi stă bine unui fidel discipol al democrației de tip borbonard, descinsă din Revoluție. Nu poate fi învinuit decât de sinceritate, din punct de vedere etic, și de nepotrivire cu un moment în care românii nu au nevoie de necredincioși ca să poată continua a exista. Avocatul de la Madrid despre care-mi scrieți este, îmi închipui, Antoniadă, a cărui soție este nepoată a lui Titulescu, și este reprezentant al regelui Mihai la Madrid. Ne cunoaștem, dar nu întretinem raporturi de nici un fel.

Nu-mi trimiteti „Memoriile” lui Crainic, pentru că le-am primit și le-am și citit între timp. Extrem de interesante, însă teribil de subiective, totuși o carte fără de care nu se va putea scrie istoria României de la 1920 încoace. Nu-mi trimiteti vă rog nici o carte înainte de a mă consulta, pentru că nu vreau să vă oblig la cheltuieli care devin din ce în ce mai oneroase — mă refer la cele postale — și care, cu încetul, vor împiedica, întocmai unei cenzuri orice posibilitate de comunicare între români. A expedia din Tară o simplă revistă devine o povară. În ceea ce privește cărțile mele, cred că ați văzut pe undeva „Cavalerul resemnării”, publicată de Ed. Europa, la care va apărea la anul și „Salvarea de Ostrogoti”, ultimul volum din Trilogia exilului (...).

As vrea să plec în vacanță pe undeva. Am ajuns să tin patru conferințe pe săptămână, până și aici în sat la mine am ținut una, de curând, cu o sală arhiplină. Am vorbit despre „Rezistența creștină în est”. Cred că niciodată în lunga mea carieră de conferențiar n'am fost aplaudat atât. A doua zi am vorbit la Avila, la șaptezeci de kilometri de aici, pe tema căderii comunismului. A fost la fel. Nu știu de unde îmi vine această vână de orator intelectual, cred că din convingerea că ideile pe care le apăr sunt cele juste și că a face din ele o sabie și o armură, îmi dă forța necesară ca să le sustin mai bine, la vârsta mea, ca acum zece ani. Ciudata autodefinitură în logos. Nu înțeleg de ce numele meu e înconjurat de mister. Sper că odată cu publicarea cărților mele în Tară acest mister să se împrăsteie. Aștept întotdeauna cu foarte mult interes scrisorile Dv. Sărbători fericite și la multi ani. Cu prietenie

• Laurentiu Mogosanu — A nu fieste siarea eterna

Ce să vă spun altceva, decât să vă rog să-mi scrieți așa ca în ultima scrisoare, care mi-a devenit un fel de document *sine qua non*. Încă odată vă mulțumesc pentru ea. Cu prietenie

Villalba, 27 / VII / 91

Stimate Domnule,

Abia acum pot răspunde scrisorii Dv. din 11 iulie, aflată aici la întoarcerea dintr'o călătorie prin Franța, Germania și Elveția. Câteva zile după întoarcere am plecat din nou, de astă dată în Italia, la Rieti și la Roma, unde am luat parte la constituirea unui premiu Giovanni Gentile, destinat a reactualiza opera marelui filosof italian asasinat de comunisti către sfârșitul celui de-al doilea Război Mondial. În prima călătorie, făcută cu mașina, ne-am înfruntat cu ploii și cu frig, cel puțin la început (am străbătut Franța în patru zile, din cauza cortinelor de apă care nu ne permiteau să înaintăm cu mai mult de șazece de km pe oră), apoi, în Elveția, a fost cald, iar la întoarcere am dat aici de o zăpuseală care mi-a interzis orice fel de activitate. La Rieti era răcoare și prietenie, am petrecut acolo trei zile foarte agreabile; apoi, străbătând regiunea Lazio, și trecând să-l vizităm pe prietenul Camilian Demetrescu, marele sculptor abstract care acum, de câțiva ani, reconverțit la creștinism, creează pictura romanică, am ajuns la Roma pe o căldură „dropicală”, atât de teribilă încât, turtiți de *scirocco*, abia trecem din umbra unei biserici într'alta, căutând răcoare și capodopere. În capitala creștinătății urme

românească. Nu știu exact ce se întâmplă cu romanul meu, probabil e rechiziționat de bursa neagră, înainte de a ajunge în librării. A apărut de vreo lună a doua ediție de șazece de mii de exemplare și aflu că la București nu se găsește nici de astă dată în librării. Se pare că și această ediție, *malgré tout*, este pe cale de a se epuiza. Paisprezece mii de exemplare au luat calea Basarabiei, altele au fost îndrumate spre românii din Iugoslavia.

Nici în Italia cărțile despre comunism nu mai interesează. Am intrat într'o mare librărie din Roma, unde eseurile lui Gramsci, Marx și Lucacs formau vrafuri imense de care nu se atingeau nimeni, alături de vrafurile pe terminate cu cărți de Sfântul Ioan al Crucii și alți mistici. Dacă Italia n'ar fi un haos, ar zice că se îndreaptă spre o renastere. O nouă carte de-a mea, „Journal de la fin du cycle” apare în octombrie în franceză. Sper să treacă vara asta teribilă ca să mă pot pune din nou pe lucru. Am fost invitat de două Facultăți de Litere din Tară pentru la toamnă, însă nu știu încă ce să fac...

Cu prietenie

Villalba, 4 / XII / 91

Stimate domnule Titus Rusu,

Mulțumesc pentru vești și pentru articolul lui Tomaziu. N-am răspuns penultimei scrisori pentru că era scurtă și anunța o completare, care, îmi închipui, este scrisoarea din 7 noiembrie. În plus, am fost foarte prins cu redactarea unui nou roman,

Actul I — Tabloul I

A cțiunea se petrece într-un sat de pe malul Oltului. Casa boierului Tache — o cameră. Stau la masă: Tache, Caliopi, Tudor. Dada servește.

Tache: Mai dati-mi o friptură, că nu m-am săturat... și ce-mi stă cana asta dinainte plină cu apă? Doar m-a plouat destul pe unde-am fost. Ce, voi nu știți că apa stă la masă cu sărăcia? E bună în pădure, la bucătărie ori în loc de ciorbă la cei ce nu muncesc ca mine... Hai Dado, adu-mi, ce te zgâiești așa? Proastă mai esti!

Dada: Oi fi, dacă îmi poruncești.

Tache: Mi-e foame și mi-e sete, mă auzi? (*Dada iese.*) Am un stomac încăpător, cât casa asta... și să mă lerte sfântul, e puternic, macină orice e bun — de, sănătos, cum sunt hectarele din luncă. Mănânc, beau și muncesc! la vezi, nevastă, ce tot face vita aia de nu vine? s-o fi îndopând ea-n locul meu. (*Iese Caliopi.*) Își are mămăliga ei, mâncarea ei si-o fi vrând fripturi! (*Vorbeste singur.*) Ce-am mai ajuns: anii apocalismului, cum spune popa. Să ne păzim ce avem și numai temându-se de noi vecinii și toți oamenii putem rămâne bogați — ha, unde calci, unde te duci doar hoti și lacomi. N-am strâns eu prin sudoarea frunții avutul? Toți vor să mă însele: n-au temere nici de cel de sus, nici de bănuțul meu. (*Intră Dada cu mâncăruri.*) Si tu, ca toți ceilalți... În casă, auzi, în casa mea să stea hoțul... te-ai îngrășat ca o purcea; din sunci mănânci cât vrei, din vin la fel. De ce n-am, Doamne, trăznete în loc de mâini? Un taur ar fi trebuit să fiu, să mă hrănesc numai cu iarbă. (*Intră si Caliopi cu vin.*) Uite ce de aur: vinul, mâncarea! N-am adunat nimic în saizeci de ani. Porcii, grăul, în loc să le vindem, le-am mâncat, vinul la fel.

Dada (Aparte): De le vindeai erai mai subțirel.

Caliopi: De ce nu umbli despuiat? Nu vezi cât vâri în tine?!

Tache: Acopăr totul cu bani! Si eu m-as înveli cu ei, numai gura să-mi stea afară.

Dada (Aparte): Să poruncești!

Caliopi: Si cu mosia ce-am mai face?

Tache: Mosia? Ai dreptate, Caliopi, că toată s-ar risipi de nu m-aș misca. Singur eu alerg, mă zbat, că n-am fecior să mă ajute, cum am dorit. Feciorul meu, un zbir voiam să fie, cu o biciuscă și cutit la cizmă. (*Către Tudor* :) Ești ca un liliac gata să fugă... ce ti-o umbla prin cap, dracu să știe. (*Caliopi* :) Dacă ar vrea, as fi miliardar: ne-am uni mosia cu a lui Gurău. Ce om de treabă mai e și Gurău! — degeaba-i spunea lumea gură-re. Și fiică-sa, ce noră bună ar fi. De când sunt n-am văzut așa proclepe ca fecioru-meu! Auzi, să nu-i asculte inima la dragostea Marandei?! (*Dadei* :) Ce stai și-asculti, guzgane? Du-te de caută prin străchini zgârciuri! iese afară! (*Dada iese. Lui Tudor* :) Ești mare, Tudore, ce ai de gând? De ce nu vrei să te însori cu fata lui Gurău? (*Caliopi* :) Dacă mă vede, îndată se opreste și vorba ei e cântec de privighetoare. Să ai parte de o astfel de nevastă e lucru rar; carte stie, bogată și vrednică e! Ce mai trebuie? Să zică Tudor „da”. Pădurea lor de-a lungul văii, sprânceană albăstrie-verde — foșnind, se zărește coborând până spre Dunăre. Eu am trei mii de oi, ei sase; deci, trei cu sase nu fac nouă? Peste un an o să avem încă o dată ca acum, peste cinci ani... ce bogăție! Nici să le numărăm n-o să mai stim... ptui! Ca frunzele vor fi și ca nisipul, un vis ca un balaur chiar miscându-se, lat ca albia Oltetului și lung până la gura Oltului! Munți de lână... Dar lanurile? Trei sate, ca un brâu le-ncinge, optzeci de boi, hambare, grajduri... Toate ale noastre vor fi, Tudore, dacă te însori cu fata lui Gurău.

Dada (Intrând): Boierule, afară doi oameni vor să-ți vorbească.

Tache: Ce vor? Să doarmă la noi, ori brisă si telegarii. (*Iese, după el, Dada.*)

Caliopi (Vorbeste blând cu Tudor): Tu crezi că-ti vrea răul taică-tu, când spune să te însori cu Mărândița? Știe el de ce; e bătrân, l-a copt viața.

Tudor: Sigur că știe! Ce nu știe? Toată ziua-si înfundă pântecul cu porci prăjiți, cu vin; acum nu-i mai ajunge tot ce are, visează și mosia vecinului. Ești mama mea, nu? Mama mea rotundă, mică... și eu sunt fiul tău... crezi oare? Îmi spuneti lenes, voi obezilor... molatec,

scrântit, cheltuitor, nebun, când citesc noaptea. Vai, ce păcat că nu merg bătut de cele trei vânturi ale voastre: biserica, averea și anii grei. Ești bisericoasă, aghesmută, cumperi icoane în altar, de ce? Ți-e frică de morți? Când vine un cersetor îl izgonesti. De câte ori n-am bătut eu la porțile tale. Sunt carne din carnea ta, mamă; viața mea e ruptă din a ta, urechile, nasul, la fel cu ale tale — dar până la pungă, până la bani.

Caliopi: De n-am fi strâns, Tudore, am fi cerut acum de milă.

Tudor: Ati strâns ce altii au pierdut: gunoi, gâlceavă, dușmani și osânză ati adunat. Cei ce nu mă cunosc mă cred avar, pomanagi, când colo, eu n-am un leu! Mi-e scârbă, mi-e scârbă, mamă. (*Rece.*) La masa voastră eu mănânc cu frică si-n pat parcă e jar asternut. Ani întregi am umblat hoinar, muncitor cu ziua la meseri, desculț și flămând numai si numai să-mi plătesc taxele scolare; nu mi-ați dat cinci lei, măcar, din avuția voastră.

Caliopi: Maică, eu am vrut să-ti trimit, da nu m-a lăsat el. O dată și un pachet îți pregătisem cu de-ale mâncării. Taică-tu spunea că flămânzind o să te întorci. El e stăpânul, eu ce sunt? Atunci m-am rugat sfintilor să te ajute și Precistei să te păzească de draci și de ispitele lumesti.

Tudor: În veci de veci, amin. Vrei să îngenunchez și să multumesc sfintilor că nu

PORTILE S-AU DESCHIS (I)

Preluat dintr-o replică a personajului Inochentie, unde are valoarea unei metafore cu substrat socio-politic și moral, **Portile s-au deschis** este titlul altei comedii de moravuri și de caracter semnate de Dimitrie Stelaru, probabil prin anii '50.

Scrisă în proză, într-o structură tradițională (3 acte — 7 tablouri), piesa mizează — ca și **Tara albastră** — pe eterna temă a iubirii, redescoperind la alți parametri, aceeași puritate și aceeași poezie a dragostei. De inspirație autohtonă, trama dramatică se desfășoară într-un sat de pe malul Oltului, în preajma reformei agrare din 1945, reflectând realitățile vremii în maniera stilistică a anilor '50; dar atunci sau mai târziu, Stelaru i-a adăugat o scenă de pantomimă onirică.

Intriga potentează, peste timp, **Dușmancele** lui Cosbuc: socialul și politicul se confruntă cu eroticul. Spre a-si uni „mosiile”, doi vecini bogati (Tache și Gurău) vor să-si căsătorească odraslele, pe Tudor și pe Maranda. Fata apelează, fără succes, la vrăjile unei Frose, dar Tudor n-o acceptă, fiindcă iubeste o Marie. Alungat din casa părintească din această pricină, tânărul se refugiază în casa viitorului socru, o dată cu sosirea numirii lui ca învățător în satul natal. Proaspătul dascăl îl ajută pe Inochentie — fratele lui Tache, „lucrător la oras” — să împartă pământurile sătenilor și se căsătorește cu Maria — simultan cu un alt cuplu de servitori, Anghel și Dada. Pe alt plan, piesa implică două motive literare celebre (frații rivali și tipul avarului) si un loc comun al comediei renascentiste (cupluri amoroase — stăpâni și slugi care se nuntesc o dată). Din păcate, autorul nu exploatează această șansă decât partial, ratând un prilej excelent de a da o replică memorabilă unor înaintasi prodigiosi! Ca peste tot, „negativii” Tache și Gurău, sunt înfățișați în postură grotescă.

Lucrarea contine însă și scene erotice de autentică poezie.

VICTOR CORCHES

mi-au adus nimic în oale? Ce înger ești? Parcă văd spiridusii răzând cu gurile până la cer si până unde suntem noi; răd văzându-te clocind pe sacii de argint si aur. Nu-mi ești sânge si viață? Nu, ești pâclă, pasăre-sperietoare! Dacă n-ai fi avut pământ și blană de leopard la gât, ce-ai fi făcut? Atunci ai fi venit cu mine, ai fi muncit cu mine, m-ai fi iubit adevărat, eu n-as fi fost nedemn fecior. O, ce destin gresit ai apucat. (*Bate în masă, Caliopi tresare.*) Bate, auzi? Eu sunt străinul.

Tache (Intră): Le-am dat mătoage dumnealor și brisă, ba și fân, că au venit să inspecteze satele — n-au o trăsură sărăciile! Le dau eu, le tot dau că-s mari, dar vor plăti cu vârf. (*Se asază.*) Tot n-ați sfârșit cu masa, nesătuilor? (*Se aude o pisică, lătrat, intră Dada, stränge vasele, tăcere, Tache o urmărește, apoi Dada iese încercată.*) Așa ne-am înțeles, Tudore! E frumoasă Mărândița, dar mite mosia, nu?

Tudor: Asa e, sigur. Părerile devin porunci și vântul dacă tipă nu-l oprim — gata, însurăm pământurile: am spus altfel? Aceeasi lege e pentru înțelepti si pentru prosti. Nu cumva, înțelepciunea se măsoară cu prostia?

Tache (Caliopi, încet): Tu ai înțeles ceva? Asta înseamnă că-i destept băiatul. (*Tare*). În seara asta mi-ai plăcut. Îmi pare bine că zici ca noi. Așa e bine, fiule, să faci tot ce vor părinții...

Tudor: Eu mi-am ales de mult fata.

Tache: Hai să ciocnim toți trei un pahar de vin... Of, mi-a iesit mărăcinele din inimă, că mult m-ai amărât! He, lasă, ce-a fost a fost. Noroc. (*Ciocnesc.*) De-acum să fie altfel. Ești aur, tu ești aur de azi înainte! Ce nățaru ai fost!

Caliopi (Lui Tudor): Cum a venit bătrânul esti altcum! Si popa Ghită spunea că în casă totii trebuie să avem o singură cărare, cărarea mântuirii.

Tache: Gata! Prea lungă masa si costă lumina, ce știți voi? (*Lui Tudor*): Mai vorbim și mâine, că soarele nu-l plătim cât luminează. (*Iese Tudor.*)

Caliopi: Doamne! Ce mi-a mai vorbit înainte de-a veni tu! Nu știu, nu-l înțeleg pe băiatul ăsta; are vorbele grăbite, trandafirii, ca în cărți. Nu-ti spuneam eu că Tudor nu-i prost? l-a deschis cel de sus mintea. Tu, nu si nu: păi? Are sufletul bun, Tache, ca al nostru, doar e vlăstar din noi. Un pic o fi el nebun, dar înhămat la Mândița să vezi ce om o să se facă! Eu sunt femeie, Tache, cunosc... Să vezi ce lacăt o să-i pună în surătoarea. Miel îl face, papucul ei, ascultă-mă pe mine! din vultur o să-ajungă porumbel.

Tache: Asa o fi...

Caliopi: Vremea noastră e dusă si de-aia să-l luăm cu binișorul. Nepoții sunt, totii, hrăpăreți; dacă le rămâne lor averea, o să fie ceartă mare. Dar Tudor e liniștit, n-are vicii... Cum o să fie un slugarnic ginere, să vezi ce moșioară o să întindă.

Tache (Se ridică): Hai, că ne-asteaptă asternutul. O să-l vedem noi, doar e tânăr si necazurile nu l-au nins. Închide ușile si trage zăvoarele (*Caliopi se execută*) că țăranii sunt

STELARIANA

Hotul: Încet! E bine că bate vântul! Tine ferestrele să nu troznească. Doarme bortosul, e sătul, ca și nevastă-sa. (*Caută în cutiile meselor, în scrinuri, ridică lumina spre pereti, vede o ramă mică, asază un scaun, o ia si o vără sub haină. Dincolo, tuseste Tache, vântul suieră*) Să mergem; gata, Lisandre! (*Ies.*)

Tabloul II

Noaptea, în dreptul casei lui Lisandru, pe drum. E beznă, dar Anghel are felinar. Dada, lângă el.

Dada: Îmi tremură oscioarele de frică, Anhele, mi-e frig și frică. Ce mă făceam eu singură pe-asa vreme neagră si vânt? Nu dărdăia de loc boierul, azi, când s-a întors plouat de peste Olt — plouat cum spun — că se dusese în pădure la ciuperci; stii, bălegarul oilor a îngrășat pădurea si cât privești numai picătele de ciuperci, mari cât nasturele, ba chiar cât pălăria, bune de mâncat, ce bune sunt! Dar, crezi că boierul e prost? De ce să mănânce numai limba oii si de sub coadă nu? Oaia mănâncă iarbă si zvârle pe la spate ce nu știe, iar boierul strânge bani din ce aruncă oaia, adică din ciuperci. E, cum s-ar spune, că banii lui sunt bălegar.

Anghel: Doar banii? Dar el ce e?

Dada: Ciobanii le frig la jar, pun sare multă si le-nghit; boierul nu; le strânge si le vinde în oraș. Eu am trăit cu ele, dar nu mi-a dat prin cap că într-un picior de mânăstire e o comoară. Sst! Taci! Să-i dăm biletul Mariei. Strigă tu că ești vecin.

Anghel (Strigă): Maria! Maria! (*Nici o miscare în curte, numai vântul suieră.*)

Dada: Mai tare. Nici câinii nu-i trezești cu glasul ăsta moale. Stai că nu stiu unde e biletul. (*Caută*) Of, ce băiat e Tudor, că îmi zice: Dado, de ce nu te măriti? Mă învătă si-mi spune să plec o dată de la zgripturoii ce mă adăpostesc si vorba lui e ca friptura; de, săracu a tot umblat în lume singur. Când a venit întâi acasă, că-l așteptau boierii cu limbile scoase, îi ieseau genunchii prin zdrente si coatele cărăiau prin măneci. În noaptea aia a dormit lângă vitei, în grajd. Mai strigă, Anhele.

Anghel: Maria! Maria! (*Câinii încep să latre.*) Doi si cu doi fac patru, știi?... Avem si-o vacă, e unt laptele ei nu altceva; ce vacă, Dado, cum nu mai e în sat! Si două odăi... într-una doarme maică-mea. Dar prispa? Noaptea, stelele te învelesc... Ce zici? Nu cumva te-a legat boierul?

Dada: Uite biletul! Eu zic să strigi din nou, Anhele, și mai tare! Cum bate vântul! Tine-mă!... Era să cad. (*Privindu-l*) Ce te-ai îngâlbenit? Ți-e rău?

Anghel: Nu... felinarul fumegă.

Dada: Îmi pare rău de răul tău, când bine simt la inimă. E boală curată, zău! Tare as vrea cu boala asta să mă culc în pat.

Anghel: Vrei boală grea... Nici ziua si nici noaptea nu dorm. Si dacă dorm ca iepurii, asta e odihnă? Îmi spun: piei drace! Nu ești tu dracu, Dado? Doi și cu doi fac patru, știi... am vaca...

Dada: Asa? Dacă mă vezi pe iepurește e, cum s-ar spune, că mă vezi în dodii.

Anghel: Lasă și stai să-ți spun: de ce nu isprăvești cu slugăritul, să-mi fii nevastă?... Doi si cu doi...

Dada: Tine-mă bine!... Ce furtună, Anhele! Uf, biletul! mai strigă încă o dată.

Anghel: Maria! (*Zgomot de usi, câini.*)

Dada: Vine! Nu mai am răul de-adieneauri... Întotdeauna când aude al treilea, rămân eu cel de-al doilea, da' nu; doi și cu doi fac patru... O să am patru irozi în burtă?

(*Vine Maria, Dada vorbește cu ea la poartă. Maria e veselă, potolește câinii, pleacă.*) Poti pleca acum, că merg si singură... (*Dă să se despartă de Anghel si vorbește* :) Am acasă o sticlă de vin alb și mălăias amestecat cu scortisoară și, lasă că o să mănânc cu mine, o să beau si-o să adorm... că n-am avut niciodată pe nimeni, să-mi încălzească pragul și auzul.

Anghel: Am eu căldură câtă vrei.

Dada: Ce frig e! uf, bate vânt întunecat si n-am nici felinar... Cum să merg? Ce-o să zică lumea când m-o vedea cu un băiat noaptea si n-am nici felinar! Decât să cad în sant, doi și cu doi fac nouă, haide, a început să plouă.

Cortina

SIMEZA

Expoziția „Grecia-România-Ortodoxia”

Împovărat de ani, afișând cu nonsalantă dar și cu o tăcută durere niste „râni” vizibile în structura sa intimă, Teatrul „Elpis” se răzvrătește uneori, dovedind că mai poate oferi încă, și bucuria unui spectacol de altă factură — unul de lumină și culoare, ivit dintr-un subtil joc al umbrelor și irizărilor, transpus, de această dată, într-o expoziție de pictură și grafică.

În dorința de a comemora cele două milenii de creștinism în România, care, poate nu întâmplător, semnifică și o nouă și nu vremelnică proprietate și sediu cultural al Consulatului General al Greciei la Constanța (situat în vecinătatea Teatrului „Elpis”), această manifestare artistică, însumând peste 60 de lucrări, a constituit o adevărată sărbătoare spirituală a comunității elene și, implicit, conștăntene. De ce? Pentru că cei patru creatori (Adi Cornel, Banos Marcos, Corneliu Dan, Ion Teodor), reuniti în această expoziție au în comun în primul rând dragostea și sensibilă percepție a unui spațiu cu profunde rădăcini în istoria umanității — Grecia antică, generatoare și păstrătoare a uneia dintre cele mai fascinante civilizații dar și a bătrânului și pitorescului Tomis.

Intitulată sugestiv „Grecia-România-Ortodoxia”, expoziția se constituie într-o invitație de suflet la un periplu imaginar pe urmele unei istorii vii, în intimitatea unor „obiecte din cealaltă cameră” sau în preajma acelor inefabile „de rerum anima”.

Dan Corneliu, un artist plegrin, un iubitor nu

SCENA

Împlinirea universului prin dans

Dansatori cu o plastică a corpului tinzând spre perfecțiune, cu o săritură sfidând ușor legile gravitației, cu o expresivitate neobișnuită a bratelor imaginând parcă lărgirea spațiului absolut, directionarea spre orizont și spre mit. Pasiune mistuitoare pentru dans, maturitate ieșită din comun. Încercătură dramatică, materializată scenic prin gesturi și mișcări pornind din adâncurile tainice ale ființei, de o maximă expresivitate. Mișcare înainte de cuvânt, o emancipare suverană de rostire, dans pur. Dans care, pe alocuri, nu se confundă cu muzica operelor verdene, nu se scufundă în muzică, ci depășește muzica. Virtuozitate strălucitoare, epatantă, ce redă muzicii și dansului farmecul, dezinvoltura și magnetismul (irezistibil) care le aparține *a priori*. Regal coregrafic, degajând acea energie magică a propulsiei mișcării. Poem teatral-coregrafic ale cărui inefabile metafore și simboluri poetice fac invizibilul — vizibil! Dorul de nemărginit al romantismului ce clamează, imploră, acuză. Chiar și resemnarea venind după acțiune și înfrângerea după luptă. Un dor de eternitate. Uneori plâns al neputinței, strigăt de revoltă contra condiției terestre limitate. Ceva de pasăre bolnavă expresionist-blagiană care poartă o boală în strune și merge de-a pururi „spre soare apune”, sporind nesfârșirea, ilimitatul, „c-un cântec, c-o taină”. Pasărea bolnavă pe care am simțit-o la ultima premieră a Teatrului de Balet, „Oleg Danovski” — „Requiem — 24 de ritualuri și un cuvânt șoptit” nu e nici pasărea Phoenix și nici pasărea Ibis. E mai degrabă o pasăre care nu se teme și nu se roagă cerului. Ea ascultă cum se îmbolnăvesc toate în juru-i de timp, visând traiectorii ale ființei averse de expansiune. Ea simte o lină chemare în astre, o despoșurare de elemente, destinul ei implacabil constând într-o veșnică zbatere, într-o pulsație ritmicizată cu mișcarea universului. E în zbaterea ei o umbră de alean, de nostalgie a altei zone a ființei noastre. A veghea pe tărumburi, la margini de mări și de oceane, înseamnă a dansa... Gigi Căciuleanu, realizatorul premierei evocate mai sus e un artist al expresiei plene, care se exteriorizează generos, neascunzându-si vreocută a universului său interior. Ca producător și autor de spectacole coregrafice, pline de cutezanță, întretine o bogată cultură a dansului clasic și contemporan ale cărui elemente le exploatează rațional și fantasmatic, pentru a ivi bucuria comunicării de anvergură expresionistă. El nutrește o vie credință în frumos, în compoziția mereu înnoită, mereu aceeași, permanent seducătoare a baletului clasic, formă de dans pe care o scoate în afara

numai al capitalelor culturii și creștinismului dar și al strălucitoarelor zăpezi vesnice din Alaska ne conduce de data aceasta, cu emoție și persuasiune, într-un spațiu binecuvântat al dreptei credințe — muntele Atos, iar Ion Teodor ne oferă posibilitatea de a descoperi acel indicibil farmec al vechiului Tomis sau grandoarea unuia din leagănele civilizației — Atena.

Cei doi cunoscuți arhitecți conștănteni demonstrează, o dată în plus, în lucrările lor forta expresivă a desenului, creator de atmosferă prin el însuși.

Cunoscut publicului conștăntean datorită numeroaselor participări la expoziții de grup în țară și străinătate, precum și personale, Adi Cornel ne propune o incitantă călătorie în tăcuta dar atât de fascinantă lume a obiectelor armonizate într-o rafinată cromatică.

Prezentă inedită, Banos Marcos ne relevă o structură interioară de o mare bogăție și profunzime, un artist ale cărui sensibilitate și spirit ludic generează un adevărat poem închinat universului sufletesc în care zbuciumul, libertatea, calmul, incertitudinile, împlinirile, speranțele iau forma unor compoziții riguros construite, dominate uneori de o viziune suprarealistă, tandru învâluitoare.

Diafanul și proșpetimea acvarelei, acuratețea și expresivitatea desenului, densitatea și concretetea pastei de culoare transformată în solare transparente constituie modalitățile de comunicare ale unor stări de spirit, ale unui îndelung demers interior, proprii celor patru creatori.

Iar dincolo de opțiunile pentru gen și tehnică, de calitățile artistice incontestabile, lucrările prezente în expoziție ne relevă, de fapt, o majoră dimensiune a existenței umane — capacitatea de a visa și de a împlini, măcar în parte, prin intermediul artei ceea ce înseamnă valorile morale și estetice ale omenirii — adevăr, frumusețe, înțelegere, iubire, încredere...

SIMONA RUSU

cadrelor rigide, instituționalizate, al marilor teatre. Arta lui e una de esență, de puternică spiritualitate latină. Caligrafia impecabilă a mișcării implică distincția elegantă, a unei adresări artistice ingenios concepute și structurate. În prima parte a „Requiemului — 24 de ritualuri și un cuvânt șoptit”, scena e distribuită pe patru compartimente sentimentale-afective: „Feu”, „Tandresse”, „Fortă”, „Fragilitate”, cuvinte scrise pe panourile de fundal. Se creează o simbioză perfectă între gesturile și mișcările dansatorilor și costumatia acestora. Culoarele devin extrem de sugestive: fustă roșie cu veston roșu — focul, mistuitoarea, înflăcărată patimă a iubirii; fustă roșie cu veston alb — tandrețea confesiunii; fustă roșie cu veston negru — forța: fustă albă cu veston alb — fragilitatea, inocența, candoarea, puritatea mărturisirii. Ritualurile, tablourile coregrafice învederează surprinderea în profunzime și cu finete a raporturilor interumane, ale căror adevăruri universale valabile le comunică prin mijloacele specifice dansului, insistând cu acribie asupra transcenderii de către ființa umană a unor limite care îi sunt proprii. Se încearcă o uniformizare a umanului prin vestimentația conștând în fuste și vestoane ca și prin configurarea cu materiale de o dezarmantă simplitate a unor simboluri existenziale — pătratul, lantul, pista (de-a lungul căreia se desfășoară cursa vieții), ringul de luptă, măști (care reactualizează ideea lumii ca teatru), scara (pe treptele căreia se evadează lin din limitare, din izolare, din însingurare).

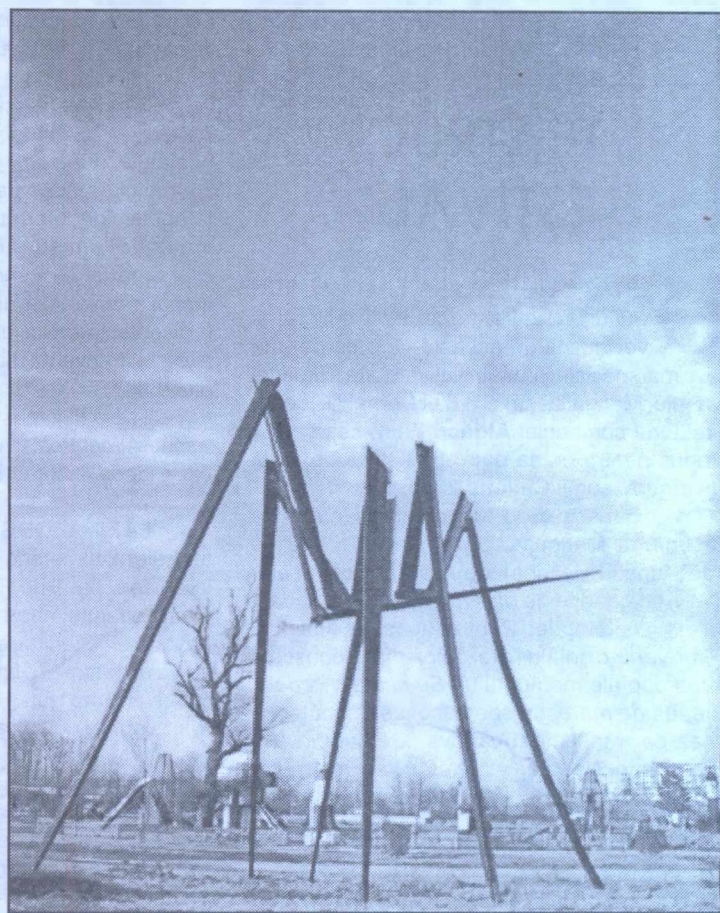
Asadar, desi, paradoxal, titlul spectacolului duce cu gândul la requiem, la ideea că moartea e mare peste măsură, că ne năstem cu stigmatul morții pe frunte, cele 24 de ritualuri ale excepționalului spectacol coregrafic inițiat de Ana-Maria Munteanu, directoarea Teatrului de Balet „Oleg Danovski”, gândit și înfăptuit de Gigi Căciuleanu induc încrederea în capacitatea ființei umane de a se circumscrie elanului vital, de a învinge moartea, de a se înălța deasupra apăsătoarei condiții terestre, tinzând spre Absolut. De aici magia coregrafică a d-lui Gigi Căciuleanu care compune, recompune și redefinesc corpurile, obiectele lumii materiale, reevaluând totodată dimensiunile spațiale. În aceste condiții, el asimilează dansul cu zborul, fie chiar și cu o singură aripă, făcând ca undeva, într-un punct foarte luminos și tainic al spiritului dansul să se întâlnească, prin stilizarea în retortele cele mai pure ale sensibilității, cu poezia. Scenele de grup alternând cu solo-uri și cu duete potentează lirismul cu nuanțe dramatice ale trecerii noastre prin lumină, echivalentă cu o setă de păcate, de doruri, de aventuri de patimi, o setă de lume și soare. O lumină însetată adânc de viață. Cum e însăși arta lui Gigi Căciuleanu și emulația pilduitoare a corpului de balet conștăntean, unic în felul său, în lume.

VIRGIL MOCANU

SIMPOZIONUL DE SCULPTURĂ „ION VLAD”

O eternitate și ceva

• Dionisie Popa — Ecvestră XXI

ntind mâna, Eternitatea e la doar câțiva pași. Sub soarele dogoritor al câmpiei, sub groțestile / inutilizabilele brate ale macaralelor, zace aparent inofensivă, tichia de mărgăritar a siderurgiei românești: S.C.SIDERCA S.A.

„Călărași, Călărași / mai mult praf” decât ... siderurgie. O „brazdă îngustă și adâncă” ar putea astupa „splendoarea”. Artiștii plastici ar putea să-i dea sens.

Dar orasul? Orașul, care regretă mastodontul, ar putea accepta produsul artistic care s-ar naște din el?

Mă consult cu specialiștii: Pavel Susară, Gheorghe Vida, Constantin Prut etc. Convenim că actul cultural nu trebuie supus referendumului. În timp ce alte Tabere-simpozion de sculptură dispar, la Călărași, cu acordul direcției S.C.SIDERCA S.A., al Primăriei, Prefecturii și Consiliului Județean, „încep lucrările” Simpozionului de sculptură „Ion Vlad” 1997, 1998 ș.a.m.d. — editie continuă. Cu bani puțini, entuziasm, dorință de a face.

Mod de organizare — o editie, două etape:

a) prima fază — desen / proiect pentru sculptură, urmată de o expoziție. Artiștii vin, văd ce material există (slavă lui Dumnezeu, există orice vrei) și proiectează;

b) a doua etapă: artiștii vin și în funcție de material își realizează lucrarea.

Suntem la întrecere cu tăietorii de fier pentru topit / retopit. Reușim. Noi, adică eu — ca organizator, Pavel Susară — teoretician și artiști Vlad Ciobanu, Gheorghe Zărnescu, Titi Ceară, Laurentiu Mogoșanu, Vasile Ivan, Sava Stoianov.

Lor li se vor adăuga Dionisie Popa, Dumitru Radu, Lucian Țăran (lucrări nefinalizate).

Artiștii au avut îngăduința primarului de atunci să-și proiecteze lucrările în funcție de locurile pe care și le-au ales. Arhitectul șef (de atunci) al orașului a fost și el de acord cu încadrarea în ansamblul urbanistic. Valoarea a ceea ce s-a întâmplat la Călărași a fost confirmată cu Premiul pentru Ambient-Instalații, acordat de Uniunea Artiștilor Plastici. Radioul, televiziunea, presa de specialitate din țară și din străinătate au elogiat actul cultural petrecut la Călărași. O comisie de evaluare formată din reprezentanți ai Ministerului Culturii, Uniunii Artiștilor Plastici și Inspectoratului pentru Cultură al județului Călărași au evaluat la cca. 1.000.000 USD operele realizate, nemaivorbind de valoarea estetică și morală a acestora (pentru comunitate).

UN MIRACOL LA CĂLĂRAȘI

La Călărași, s-a săvârșit un miracol. Vinul, pâinea și pestii s-au înmulțit, iar fierul vechi a fost convertit în Artă. Din falimentul industrializării excesive, corupătoare a Bătrânului patriarhal, un om entuziast — poetul Stefan Drăghici — a reușit să facă performanță culturală. *Exegi monumentum!* Grămada de rebuturi din Curtea Combinatului Siderca a suferit o incredibilă metamorfoză; din ea, artiștii metalului au realizat operele care au modificat radical fata orașului exorcizând deopotrivă esecul (industrial) și prostia (omenească). Dacă, astăzi, Călărași privesc spre Europa, acest lucru este posibil

Au muncit direct, alături de artiști, pentru realizarea lucrărilor, ing. Nicolae Ionescu, ing. Brezeanu Ciprian, ing. Aurel Bădără, muncitorii Mișu Bondoc, Ilie Florinel, Mărgărit Adrian, Enea Gheorghe, Ghe. Gavrilă, Dănciug Tudor, Ion Cotinghiu, Hânzu Gavrilă etc.

Le-a permis să fie alături de organizatori și artiști, staff-ul managerial al S.C.SIDERCA S.A., format din inginerii: Cristian Pârvan, Radu Ion, Gheorghe Scârlea, cărora le mulțumim o dată în plus.

Mulțumim domnului ing. Mihai Arbăgeș și domnului ing. Marian Drăgan, ca și întregului Consiliu Județean pentru înțelegere și sprijin. O mențiune specială pentru domnul Dan Măcăinaru, care a făcut tot ce este posibil pentru bunul mers al activităților din cadrul simpozionului. Sperăm ca și Consiliul Local să înțeleagă importanța și valoarea acestui act cultural, faptul că creația nu este rodul consultării publice, dar și că o hotărâre pe un domeniu specializat nu se poate lua decât după consultarea unor personalități din domeniul de referință.

Mulțumim personalului Inspectoratului pentru Cultură al județului Călărași, care, în ciuda unui program tiranic — tabără nefiind decât o picătură în complexul de activități inițiate de noi, a rezistat și m-a ajutat să duc la bun sfârșit o astfel de muncă.

Toti cei menționați și mulți alții (persoane fizice și juridice) care ne-au ajutat, au făcut-o pentru a umaniza un oraș brutal alterat de urbanistica „iepoicii” de până la 1989, de industrializarea forțată și pentru a introduce Călărași în circuitul centrelor culturale.

Ne încrâncenăm să credem că vom putea ridica, tot aici, primul centru de artă contemporană din România, care să aducă Europa la noi.

Centrul cu numele „Ion Vlad” va avea bibliotecă, săli de audiere, săli neconvenționale de spectacol, ateliere etc.

Vom reuși? Sperăm!

N.B. Anual acordăm Premiul Național pentru Sculptură „Ion Vlad”.

În 1998 — laureat a fost sculptorul român care trăiește în Germania: Bata Marianov, și el întemeietor de tabără; e vorba de Tabăra particulară de sculptură de la Gărnă.

Juriul compus din: Pavel Susară, Gheorghe Vida, Constantin Prut (critici de artă), Stefan Drăghici, Dan Silviu Boerescu (scriitori) deliberază pentru premiul pe 1999.

ȘTEFAN DRĂGHICI

pentru că în cultură, aici, s-a gândit într-o manieră europeană, dincolo de complexele locale și frustrările național-balcanice. În locul altarelor convenționale, proslăvind patriotard eroii, aici au apărut forme de metal celebrând valoarea despuțată de ambalaje demagogice. Din acest triumf al Artei asupra prejudecăților de tot felul se nutresc atâtea și atâtea speranțe. Cea mai importantă este că spiritul care a insuflat plămămirile va rezista în timp, el neputând fi corodat de rugina ipocriziei și a lipsei de recunoștință.

Cine știe, într-o bună zi, alți sculptori se vor teleporta pe malul Borcei, schimbând dalta pe un aparat de sudură. N-ar fi prima minune săvârșită la Călărași.

DAN SILVIU BOERESCU

SCENA

TEATRUL
ESTIVAL

DISTRACȚIE TOTALĂ LA *CALLATIS 2000*. Cu siguranță, cei aflați pe litoral își vor aminti de această vară ca de una ceva mai specială, grație inițiativei atât a Primăriei orasului Mangalia, cât și a dlui Cornel Diaconu, directorul companiei **Aldaco Film**, cea care a produs pentru prima dată un festival de reală anvergură, numit **Callatis 2000**.

O gabară de 1000 de metri pătrați a devenit, la Mangalia, o frumoasă „scenă pe ape”, spațiu destinat desfășurării diverselor show-uri gândite de organizatori în perioada 1 iulie-1 septembrie. Printre acestea amintim: *Hitul verii*, o întâlnire a celor mai cunoscute trupe pop ale momentului, *Se caută o vedetă*, *Steaua de mare*, un spectacol asemănător cu ceea ce a însemnat cândva „Cerbul de Aur” brașovean, *Noaptea vedetelor*, la care se pare că va fi prezent și Chris Norman, ori *Miss România International*, o seară a frumoaselor românce ce trăiesc dincolo de granițele țării. Nici filmul nu a fost uitat, celei de-a șaptea arte fiindu-i dedicată noaptea intitulată *Un secol de comedie*.

TEATRU LA MALUL MĂRII... Printre „ramificațiile” diverse ale festivalului, la loc de cinste figurează și **Gala tânărului actor** ce se va desfășura în perioada 24-26 august, la Mangalia. Întâlnire anuală benefică atât pentru directorii de teatre din întreaga țară (care pot astfel opta pentru anumiți actori, angajându-i), cât și pentru tinerii absolvenți, ce au o șansă în plus de a se face cunoscuți, manifestarea se înscrie în rândul celor care pot funcționa, așadar, ca un soi de piață de... produse artistice.

La preselecția bucuresteană din luna iulie s-au prezentat, la cele două secțiuni — *Individual și Grup* — nu mai puțin de 70 de candidați, cifră record, după cum ne mărturisea directorul Galei, regizorul Cornel Todea, vicepresedinte UNITER, cifră care vine să confirme interesul crescând față de proiect. Urmărindu-i pe concurenți, constatăi cu stupeoare că mulți dintre ei, deși tineri, par lipsiți de umor și originalitate. Dacă textele nu au noimă și sunt ori prost alese, ori prost „lipite” în suiviul lor, dacă cei ce le dau glas nu fac decât vreo doi pași pe scenă, imobili aproape în „tirada” lor, atunci este evident că mulți dintre cei care s-au înscris la *Individual* au nevoie de un ochi din afară. De un regizor, de un om care să-i sfătuiască, în cazul în care nu au nasul deja prea sus ca să accepte o consiliere. La secțiunea *Grup* lucrurile au stat mult mai bine. Nu ne rămâne decât să așteptăm gala finală care, date fiind schimbările survenite — atât de loc, dar și ca perioadă de desfășurare (să nu uităm că până acum evenimentul era programat la început de septembrie), când mai toată lumea, adică

potentialul public, se va fi întors deja din vacanță) — se va derula în condiții mai civilizate.

„Costinestiul își pierduse farmecul pe care îl avea — sublinia dl. Todea — adică un soi de nostalgie după un teritoriu rezervat mării și zgomotului mării, care a fost invadat de zgomotul tarabelor, de infernul de pe aleile stațiunii, cu mașinile <misunând peste pietoni> fără clementă, și cu concurența dezlăntită — pe timpul momentelor de teatru — a decibelilor de la discotecă, care se asocia cu zgomotul trenului, a căruia frecvență fiind suportabilă, ne făcea plăcere”.

Tema din acest an rămâne, ca și sezonul trecut, *Alteritatea*, fiind una permisivă, deschisă către ideea acceptării dialogului și toleranței.

LA FINAL DE STAGIUNE. În această vară teatrele bucureștene și-au închis portile aproape la unison, dat fiind, într-o oarecare măsură, și Campionatului european de fotbal, care s-ar fi dovedit un eveniment mult mai atractiv decât o piesă de teatru. Pe ici, pe colo câte un spectacol (vezi **Hamlet**-ul lui Ciulei, programat cu reprezentatii de tip calup) ori vreun turneu, cum a fost de pildă cel al Teatrului Maghiar din Timisoara, cu o montare (**Lorenzaccio**, în viziunea lui Victor Ioan Frunză) în chiar ziua în care echipa României avea de disputat un meci. Nu vreau să vă spun ce s-a întâmplat la pauză, când mulți și-au luat tălpășița. În provincie vacanța a venit un pic mai târziu. Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiesti, de exemplu, a ținut să încheie stagiunea cu prezentarea, în avanpremieră, a spectacolului lui Petre Boker **Schimb urgent... Trei surori**. Plecat în Canada acum un sfert de secol, acesta revine din 1990 cu regularitate în România pentru a lucra pe diverse scene. De această dată a optat pentru textul dramaturgului Nagle Jackson, de numai 36 de ani, actor la Boston, piesă ce se constituie într-o fină analiză a schimbărilor survenite în Rusia anilor 91-92.

Reflectie asupra unei societăți supuse rigorilor de tot soiul în drumul ei spre capitalism, cu toate inconvenientele presupuse de o metamorfoză a mentalităților, spectacolul dezvăluie, spre deliciul publicului, lumea din spatele cortinei, viața unui teatru în interiorul său. Jucată acum și pe Broadway, piesa se dovedeste cupriza la diverse tipuri de spectatori, care-și vor recunoaste aici propriile situații de viață.

Un spectacol curat, rotund, ceva mai încărcat, de umor în actul secund. Impecabil în concepția-i clasică, Boker își dovedeste din nou capacitatea de a lucra cu actorii, mulți nereusind încă să atingă performanța.

În septembrie, la București de această dată, va fi reluată activitatea *Studioului de teatru* pe care institutia ploiesteană și al său director, Lucian Sabados, l-au deschis și dotat la „Hanul cu tei”. Un spațiu de aproape 80 de locuri, inaugurat la debutul acestei veri cu piesa **Cafeaua domnului ministru**. Din toamnă, aici se vor juca, de două ori pe săptămână, spectacole gen studio, cu doi, trei actori, iar textele vor fi obligatoriu contemporane.

GABRIELA RIEGLER

ARHITECTURA FĂRĂ ARHITECTI

SPERIETORILE

America, cu mult timp înainte de Columb, indienii puneau sperietori în culturile de porumb, pentru a le feri de ciori și gaite.

În timpurile moderne, aceste stranii aparitii sunt încă folosite pe scară largă, în țările în care predomină tradițiile culturale rurale. Principiul de construire este simplu: tânărul ansamblează în *cruce* doi pari, pe care asază haine, astfel încât așa-zisa construcție să semene cu un trup uman, cu capul făcut dintr-o pungă sau dintr-un ciorap umplut cu paie, din oglinzi sau dintr-un bostan, ori muleje în ipsos sau plastic ale unor personaje cunoscute. „Cu cât sperietoarea seamănă cu o persoană umană, cu atât ea este mai eficientă” — afirmă un priceput grădinar din Bretagne.

Pentru cercetătorul zonei Dobrogei de sud-vest sperietorile nu constituie o noutate absolută. El mai văzuse sperietori, din goana trenului, în

După voiajul comun la Anvers din 1906, Freisz și Braque pleacă, în același an, în sudul Franței, unde pictează lucrări în cel mai pur stil fov. O serie dintre acestea este prezentată în **Sala X**. Selecția pânzelor pictate de Braque, mai ales la Estaque, expuse cu succes la Salonul Independentilor, traduce exaltarea simțită pe atunci de artist, cu o rară bucurie, prin lirismul unei palete luminoase (violet, roz, galben) — *Portul Estaque*, *Peisaj la Estaque*, *Măslin aproape de Estaque*, *Golful Lecques* (1906), *La Calanque*, *vreme urâtă*, *Golful la Ciotat* (1907). Fluiditatea compoziției, ce privilegiază vederile plonjante și cadrările riguroase, sporește armonia cromatică. Lumina mediteraneeană acționează ca un revelator pentru artist, care creează aceste peisaje strălucitoare, ce marchează trecerea sa, scurtă dar esențială, prin fovism. Din toamna lui 1907, după întâlnirea determinantă cu Picasso, Braque va evolua rapid către o sobrietate constructivă total diferită, lansându-se în aventura cubismului — *Viaductul de la Estaque* (1907-1908). Această sală reunește și lucrări, create în vecinătate amicală, de Dufy, care călătorește la Estaque în 1908 și ajunge la stăpânirea unui spațiu reinventat prin dinamica structurantă a culorilor strălucitoare, ca în *Aperitivul* (1908). Scenele de cafea și peisajele sale se animă într-un ritm sincopat de forme și volume colorate, marcând o culme a

Fovismul — proba focului (IV)

operei sale.

În anturajul lor, dar deja detașat („Lucrările lui Freisz, ale lui Braque sunt fericite. Ideea lor este tânără”, îi scrie lui Vlaminck), Derain, aflat la Estaque — vara 1906 și la Cassis — vara 1907, „se simte pierdut” și evoluează către o tratare mai sintetică a culorii și o simplificare a spațiului și a volumelor.

Sala XI grupează artiști ce au afinități cu fovismul din noi arii geografice. În Elveția, Cuno Amiet joacă un rol important la răscrucea dintre Franța — unde a pictat la Pont-Aven în preajma lui Émile Bernard, Germania — unde după expoziția sa de la Dresda, în 1905, este invitat la „Die Brücke” și Italia — prin intermediul prietenului său Giovanni Giacometti, apropiat divizionistului și simbolistului Segantini. Amiet și Giacometti vor avea contacte repetate cu Jawlensky și Kandinsky. Lucrările lor, dintre care figurează aici *Pălăria violet* (1907) și, respectiv, *Pe malul lacului* (1907), prezintă tuse apăsate, linii sinuoase ce structurează suprafețele și culori puternice, dar mate, ce vor găsi un ecou privilegiat în Olanda.

Astfel, mai puțin prin Matisse, cât prin Hodler și Amiet, la care se apreciază folosirea reținută a culorii, anumite influențe trec în țara lui Mondrian. Relațiile directe ale scenei olandeze cu Franța sunt realizate de Van Dongen, pe atunci parizian, și compatriotul său, Sluijters, ca urmare a frecventelor sale călătorii la Paris, în urma cărora se inițiază în fovism și îi influențează pe Mondrian și Gestel.

Sala XII este centrată în jurul tabloului lui Matisse *Nud albastru: amintire din Biskra*, datând din 1907 și expus în același an la Salonul Independentilor sub titlul *Tabloul nr. III*. Așa cum

se întâmplase anterior cu *Tiganca*, lucrarea a suscitât atunci sarcasmele unei critici șocate de „abstracțiunea” și de deformările sale „fortate”, dar mai ales de „trivialitatea” sa, în dezacord cu tradiția academică. Hașurile modelului și cearcănul albastru îl evocă pe Cézanne, în timp ce caracterul „primitiv” denotă o înrudită afirmată cu sculptura africană, pe care, de altfel, Matisse în acea vreme o colecționa.

În **sala XIII**, participarea rusă, cu lucrări date, în esență, 1909-1911, face proba unei vitalități particulare și a unei personalități puternice. Rusia este unul din centrele cele mai dinamice de schimburi cu fovismul. Colecțiile lui Sciukin și Morozov, expozițiile, dar și legăturile menținute de rusi cu München-ul, prin Kandinsky și Jawlensky, contribuie la îmbogățirea creației. Contactele cu fovismul se exercită prin intermediul deschiderii publice a colecției Sciukin în 1909, concomitent cu Saloanele *Lăna de Aur* în 1908 și 1909, bogate în lucrări fove, într-un moment în care revista cu același nume publică *Notele unui pictor* de Matisse, curând în vizită la Moscova. Pe de o parte, la Maliavin, străin *fovilor ruși*, predispoziția pentru culoare se greșează, în mod original, pe o tematică folclorică, pe fondul unei puternice moșteniri naționale. La cealaltă extremitate, lucrările Soniei Delaunay-Terk, pictate la Paris, unde ea rezidează din 1905, după

episodul german, dovedesc un fovism expresionist sofistic în sinteza culturilor rusă, germană și franceză — *Philomena* (1907).

Sala XIV constituie o „sinteză”, cuvânt recurent atunci peste tot, și o deschidere către post-fovism. Reapar aici, în primul rând, cele două figuri tutelare ale fovismului — Matisse și Derain, în opera cărora, începând din 1907, se produce o inflexiune.

Această sală demonstrează permanenta fovismului, dar și, în însăși logica eliberării sale, trecerea spre cubism și spre arta abstractă.

Astfel, prin intermediul impulsului esențial și înflăcărat dat de Matisse / Derain și de complicitățile lor din anii 1905-1907, erupția culorii în Europa valorează ca erupție a modernității, a cărei „puritate a mijloacelor” ca „probă a focului” este gaj. Dacă fovismul a fost „fundamentul a tot” (Matisse), el înscăunează modernitatea secolului XX, accelerând un proces pe care l-a inițiat fără teorie, dar cu lucrări care au bulversat profund însăși concepția picturii.

Ultima sală este rezervată documentării: fotografii din epocă, manuscrise, cataloage de expoziții, monografii etc. Tot aici, vizitatorii pot revedea, de data aceasta pe ecrane mai mici, scurt-metrajul despre Salonul din 1905.

După vizitarea expoziției, am avut impresia — contrar convingerii că fovismul este o variantă franceză a unui curent mai amplu, expresionismul — că marea miză a organizatorilor a fost aceea de a prezenta fovismul, cu o abilitate tipică națională, ca pe o mișcare europeană, în care, de exemplu, expresionismul apare drept extensia sa germană.

EDUARD ANDREI

Am vorbit în paginile acestei reviste, mai demult, despre *arhitectura populară de răscruce*, noțiunea semnificând un nod de informație al drumurilor, analizând toate artefactele țărănești ce țin de acesta. Dacă ar fi să analizăm *arhitectura cărărilor* ar trebui să ne oprim la un semn material despre care nu s-a vorbit mai deloc sau chiar deloc. Este vorba despre *sperietori*, ori *pocitanii*, ori *tocălii*, semne materiale ale unei străvechi funcțiuni — paza roadelor pământului. Toate manifestările care includ deghizarea, travestirea, mânuirea și însemnarea pe obiecte, presupun și exprimă, în timpul și spațiul ruralului, credință, concepție cosmogonică clară, farmecul jocului și fastul sacrului, valente estetice, artistice și sensuri profund umane, psihologice, străbătute de un optimism robust și constructiv.

De la începuturile dezvoltării agriculturii și până astăzi, omul a conceput diverse modalități pentru a-și apăra terenurile cultivate, mai ales cu pomi fructiferi și legume, împotriva păsărilor și a altor hoți naturali. În Japonia fermierii înalță, de secole, sperietori pentru a-și proteja recoltele de orez; în Grecia înfrunghii ale înfricosătorului zeu Priapos, protectorul agricultorilor, au fost utilizate ca sperietori împotriva vrăbiilor care distrugau culturile de cereșe, pepeni galbeni și struguri. În

antropomorfe (mergând de la naturalismul militanului din fata cherhanalei din Buceac și până la stilizările sugerând siluete umane din alte părți ale satului ori din alte sate), cât și zoomorfe — tigma de cal cu moriscă — din vile de la Ostrov și Mârleanu, ori simple drapaje feminine, sau smocuri de fâșii din plastic foșnoare în vânt, ori ciorchini din cutii de aluminiu, ori sticle și bucăți de fier vechi atârinate în proximitate și lovindu-se în bătaia vântului, într-o ordine accentuată și cumulativă spre abstractizare plastică.

Ultimele tipuri, mergând spre cinetism și instalații moderne de alarmare, deschid discuția despre alarma de la Carvân, unde o greutate agățată pe un stâlp înalt, declansată de pasul imprudent al hoțului pe sârmele întinse prin vie, cade răscund un tambur pe care e sudat un capăt de lanț ce bate cu viteză într-un disc de discuitor, alarmând stăpânul gospodăriei.

Aici, *sperietorile* se mai cheamă și *pocitanii*, denotație ce marchează clar despărțirea netă de antropologic și plasarea lor în lumea intermediară dintre sacru și magic, dintre malefic și benefic, pe scara spre cer, pe axis mundi, pe pomul vietii, tot timpul spre înalt.

C.D.MAZILU

Geți, daci, geto-daci (I)

Originea și evoluția popoarelor și a limbilor străvechi au fost abordate deseori de specialiștii din cele mai diferite domenii, dar rezultatele nu sunt întotdeauna pe măsura așteptărilor. În pofida colaborărilor interdisciplinare tot mai numeroase, lingvistii, arheologii, istoricii, antropologii, etnologii n-au ajuns decât foarte rar la puncte de vedere comune sau apropiate.

De fapt, nici una dintre disciplinele la care se face apel pentru cunoașterea și explicarea fenomenelor atât de complexe cum sunt cele ce privesc formarea unui ethnos ori a unei limbi străvechi nu oferă singură date suficiente. Arheologia nu poate preciza nimic despre limba pe care o vorbeau comunitățile uneia sau alteia dintre culturile preistorice. Ea oferă numai date — fără îndoială foarte importante — privind cultura materială, posibilități largi de comparare cu fenomene culturale din alte arii geografice, evidențiază situațiile de continuitate ori de discontinuitate, stabilește cu aproximație arealul unei culturi, ca și spațiul de origine al „noilor veniți”. O schimbare a culturii materiale, sesizabilă arheologic, nu determină în mod obligatoriu și schimbarea limbii, tot așa cum limba se poate schimba fără ca acest fenomen să fie reflectat întotdeauna și în cultura materială.

Pe de altă parte, datele lingvisticii trebuie corelate cu cele puse la dispoziție de științele despre natură, pentru epoca în cauză, și de cercetarea istorico-arheologică, deoarece acestea din urmă oferă continut material sferei culturale și vieții spirituale a vechilor populații. În general, lingviștii folosesc, într-o manieră mai mult ilustrativă, exterioară, datele arheologice, iar arheologii tin prea puțin cont de totalitatea argumentelor lingvistice.

Pentru regiunea carpato-danubiano-pontică, cunoașterea evoluției comunităților omenești, de-a lungul mileniilor, a formelor lor de exprimare, investigate arheologic, a permis adesea cercetătorilor separarea și individualizarea vestigiilor locale și a celor străine, pătrunse în mediul autohton. S-a încercat să se precizeze momentul apariției elementelor intrusive, originea lor culturală (uneori și etnică) și modul în care cultura lor s-a integrat sau nu mediului local și al Europei sud-estice în general. S-a conturat, astfel, posibilitatea imaginării unei schite aproximative a evoluției culturale a populațiilor care au trăit pe teritoriul României de astăzi și în zonele învecinate, înaintea cuceririi romane.

Potrivit opiniilor unor cercetători, populațiile neo-eneolitice ar putea fi considerate ca reprezentând substratul etno-cultural preindoeuropean, care ar corespunde notiunii de „pretraci” sau „prototraci”; populațiile din mileniul al III-lea și din cea mai mare parte a primei jumătăți a mileniului al II-lea, respectiv din epoca bronzului în notiunea de „traci străvechi”; locuitorii spațiului carpato-dunărean de la sfârșitul epocii bronzului până în Hellstatt-ul mijlociu (circa sec. XIV-VIII î.Hr.) ar putea fi numiți geto-daci vechi. Începând din sec. VII î.Hr. s-ar putea vorbi de geto-daci în sensul dat de interpretarea izvoarelor antice, „respectiv de geții de la Dunărea de Jos, în accepția cea mai largă a cuvântului, din secolul al VII-lea, până în secolul I î.e.n. și de daci din Transilvania, Crișana și Banat, chiar și pentru vremurile de dinainte de sfârșitul secolului al II-lea î.e.n., de când datează cele mai vechi mențiuni despre daci” (Vulpe, Zahariade, 1987, p. 81).

Dezvoltând această idee, A. Vulpe apreciază că pe baza relațiilor genetice constatate în cadrul evoluției culturale din acest areal s-ar putea sustine că începând din prima jumătate a mileniului III î.Hr. și până la cucerirea romană, „spațiul carpato-danubiano-pontic a fost locuit în principal de poporul, care, în ultimii 500 de ani ai istoriei sale ne este cunoscut sub numele de geți și de daci” (ibidem, p. 27).

Fată de concepția „arborelui genealogic” privind formarea limbilor indo-europene (Schleicher, 1876, p. 6-8), adaptată și spațiului carpato-balcanic, potrivit căreia din trunchiul mai vechi tracic s-ar fi „desprins” ramura nord-tracică, iar din ea s-ar fi „cristalizat” mai târziu geto-dacii, s-a exprimat și opinia contrară, de evoluție de la diversitate la unitatea etno-lingvistică. Prin contacte și influențe reciproce, care au apropiat între ele grupuri și idiomuri diferite, s-ar fi ajuns la un asemenea stadiu, încât acestea să se asemene până la înrudire.

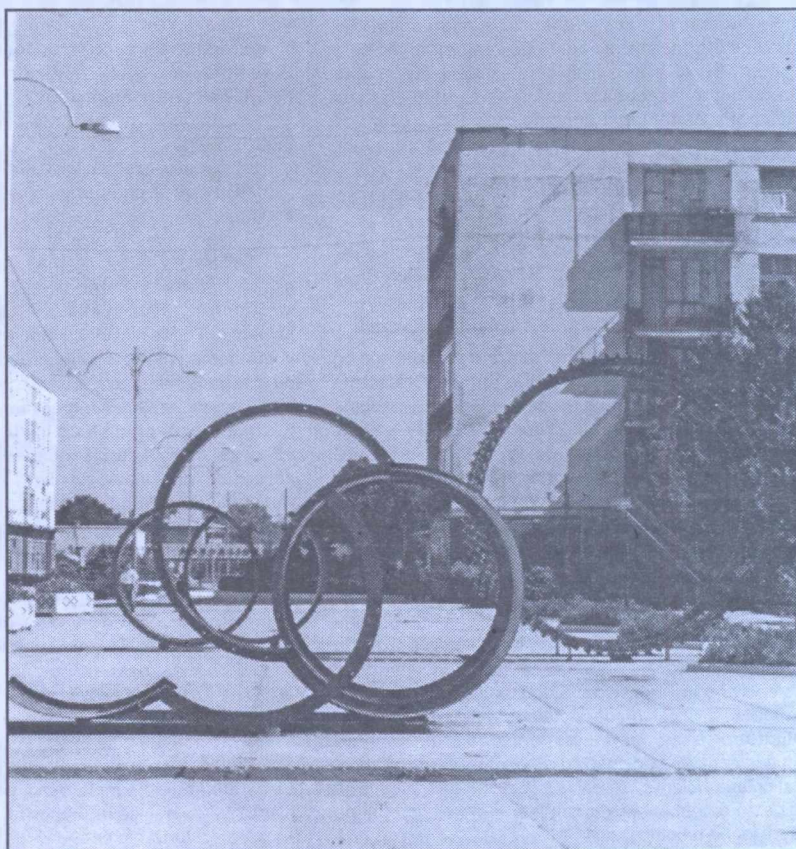
În acest sens s-a considerat că „cel puțin opt din culturile arheologice ale perioadei mijlocii a bronzului românesc (Monteoru, Tei, Verbicioara, Vatina, Periam-Pecica, Otomani, Wietenberg și Suciu) alcătuiesc un grup de culturi înrudite, având foarte probabil o doză spirituală comună”. Din diversitatea idiomurilor utilizate de populațiile reprezentate de aceste culturi „se va fi impus, datorită necesității create de contactele tot mai frecvente dintre triburi” o limbă unică — ca *lingua franco* — fenomen imaginat și pentru geneza limbii geto-dace (Vulpe, Zaharia, p. 30; Vulpe, Zaharia, 1995, p. 22).

Desigur, acest tablou etno-cultural nu este nici

pe departe desăvârșit, deoarece tocmai în acest larg interval întâlnim și numeroase pătrunderi de grupuri de populații netracice, reprezentate de culturi specifice și care, uneori, au influențat evoluția grupurilor culturale locale. Pătrunderile diferitelor populații au fost mai frecvente și mai intense prin regiunile de stepă și de silvostepă, numite uneori „porți demografice”. Dintre acestea putem aminti „Poarta ponto-dunăreană” — zonă de stepă, „Poarta someșană” denumită și „Silvania” — zonă de păduri și „Poarta bănățeană” — zonă montană. (Sandru, 1998, p. 8). „Porțile” de intrare în spațiul carpato-danubiano-pontic prezentau particularități naturale favorabile unor infiltrații de populații alogene dinspre răsărit, nord sau apus, și de deplasare a lor către sud, sud-vest și vest. Acest spațiu prezenta condiții geografice favorabile constituirii unor așezări și dezvoltării activităților economice atât pentru autohtoni, cât și pentru alogenii nomazi dintre care, mai apoi, unii s-au sedentarizat ori au fost asimilați de către băștinași. Aceste „porți” nu au fost deschise de-a lungul secolelor doar lumii barbare, ci și lumii civilizate-geco-mediteraneene (inclusiv miceniene), greco-elenice, romane, iar mai târziu bizantine. Prin orașele pontice și prin Dobrogea s-au răspândit civilizația și cultura greco-elenică, romană, bizantină, iar „Poarta bănățeană” a reprezentat una dintre principalele puncte de legătură cu lumea romană. S-ar putea da ca exemple pentru sfârșitul epocii bronzului comunitățile „câmpurilor de urne” care înaintază din Europa centrală spre estul Ungariei și al Serbiei, influențând și regiunile vestice și sud-vestice ale României (fără a disloca, totuși, comunitățile culturilor Otomani, Periam și Pecica împingând însă populațiile fazelor mai târzii ale culturii Verbicioara în nordul Olteniei și în vestul Munteniei), precum și populațiile pătrunse dinspre stepa nord-pontică, care au fost asimilate de cele ale culturilor Monteoru, Costișa și Wietenberg, dând naștere culturii Noua, componentă importantă a marelui complex cultural Salvaținovka-Nova, Coslogeni. O altă cultură la formarea căreia au participat elemente răsăritene este Coslogeni, răspândită în sud-estul României (Dobrogea, Bărăgan până la Mostiștea) și în nord-estul Bulgariei. Ar mai putea fi amintiți agatârșii, identificați cel mai adesea cu grupul cultural Ciurbrud din Transilvania centrală, considerați pe baze filologice și etnologice de neam iranian. Pe cale arheologică, însă, ei prezintă anumite trăsături deosebite, în raport cu alte grupuri culturale nord-dunărene, fapt ce ar duce la concluzia că agatârșii constituie un grup aparte în lumea nord-tracică, dar fără a se putea preciza originea lor exactă; uneori sunt considerați precursorii dacilor. Începând cu sfârșitul secolului VI î.Hr., dar mai ales în secolele V-III î.Hr. îi întâlnim pe sciti, prezenți sub o formă sau alta în mai multe zone ale spațiului carpato-danubiano-pontic, cu precădere în regiunile est-carpătice și în Dobrogea. Enumerarea altor populații netracice, „intrusive”, pătrunse prin „porțile” amintite ar putea continua (cu grupuri de illiri în Hallstatt-ul mijlociu din sud-vestul României, mai târziu cu celtii, bastanii etc.) demonstrând că abordarea și interpretarea dintr-o perspectivă exclusiv unitară, rectilinie, a populațiilor din acest vast areal pentru un răstimp de 1500 de ani ar fi neștiințifică.

Lipsa unor informații scrise nu îngăduie formularea oricăror ipoteze referitoare la etnicul populațiilor din spațiul carpato-danubiano-pontic, iar a merge cu speculațiile înapoi în timp este riscant, fiind imposibil de deslușit modificările etno-politice care puteau avea loc în spatele fenomenului cultural (Vulpe, 1995, p. 21-22).

MIHAI IRIMIA

● Gheorghe Zănescu — Carule zellor

Nationalismului recrudescenț al statelor din Europa de Est i se aplică, în general, o grilă de interpretare de natură să-l omogenizeze. Numeroase studii și conferințe își propun să pună în lumină ceea ce se numește, cu o sintagmă patetică, „Europa triburilor”. Desigur, analiza „noului val” al pasionalității etnice nu include doar țările est-europene și balcanice, dar există percepția că întârzierile și anomaliile pe care le comportă procesele de modernizare din această parte a lumii sunt expresia unei stări de prelungită, dacă nu incurabilă, *barbarie* (Todorova, 1997). Evoluțiile din spațiul fostei Iugoslavii nu au făcut decât să reactualizeze cu putere reprezentările comune ale secolului al XIX-lea despre agresivitatea și primitivismul presupuse a caracteriza acea parte a Europei formată la marginile imperiilor habsburgic, otoman și rus.

De aici unul dintre clișeele cele mai rezistente în mediile de presă, dacă nu și în mediile academice: în Europa de sud-est, nationalismul este mai puțin o doctrină și mai mult o expresie *directă și violentă* a instinctelor. Modernizarea acestei regiuni, atestată, totuși, în diferite forme și grade, de cel puțin două secole, nu pare să fie luată în serios de opinia publică europeană și americană sau, atunci când este, totuși, percepută și analizată, este plasată în sfera studiilor de caz despre marile esecuri istorice. Revelatoare în acest sens este dezbaterea născută în jurul cărții lui Robert Kaplan, *Ghosts of the Balkans* (1994), considerată a fi avut o influență determinantă asupra modului în care William Jefferson Clinton și-a reprezentat cultura și tradițiile

asemenea catastrofe se datorează primitivismului incurabil al altor nații.

Punctul de vedere al prezentului studiu este că, indiferent cât de productive ar putea fi asemenea reprezentări pentru societățile occidentale, ele au totuși neajunsul de a simplifica până la caricatură istoria intelectuală a națiunilor balcanice. Este o inadecvare să presupui că, acolo unde Europa occidentală cunoaște o varietate tensionată și conflictuală de accepțiuni ale „națiunii” și „sentimentului național”, Europa de Est sau, cel puțin, cea de Sud-Est ar înregistra omogenitate, monotonie, „universalitate”. O asemenea interpretare este inconsistentă: a) cu *legile specifice ale difuziunii culturale* și b) cu *principiile generale ale antropologiei culturale*.

LEGIILE SPECIFICE ALE DIFUZIUNII CULTURALE. Nationalismele Europei de Est se constituie, în mare parte, ca urmare a unui fenomen de difuziune a ideologiilor succesive ale modernității, dinspre marile centre ale Europei Apusene. Tine de legile cele mai simple ale teoriilor difuzionismului cultural să presupunem că asimilarea unor teme și motive este însoțită de un proces de adaptare / diferențiere. Dar nu este mai puțin rezonabil să presupunem că influența culturală nu este niciodată un proces sistematic, odonat, astfel încât o cultură-beneficiar importă și o bună parte din conflictele și dilemele culturii-donor.

De asemenea o reflectie mai atentă asupra mecanismelor influenței culturale ne poate demonstra că asimilarea împrumuturilor într-o

CONFLICT ȘI DIVERSITATE ÎN ISTORIA INTELECTUALĂ A NAȚIONALISMULUI ROMÂNESC (I)

spațiului în care este plasată și România. Mai mult, s-a susținut că și deciziile presedintelui în chestiunile fierbinti ale zonei au fost influențate de această lectură.

Această reprezentare asupra izbucnirii tragice a pasiunilor identitare și despre fatala lor evoluție către masacre, este legată de o mai veche anxietate a civilizațiilor europene. Optimismul metafizic al Luminilor, care a inspirat, în bună măsură, progresul tehnologic și democrațiile liberale, a fost însoțit de la bun început de umbra sa sceptică. Încrederea necondiționată în esența rațională și constructivă a omului și-a aflat contraponderarea în opțiunea, nu mai puțin rațională, de a lua în calcul tot ce poate fi mai rău — adică o natură umană esențialmente violentă și lacomă — pentru a putea construi state și societăți cât mai sigure. Asupra Balcanilor, redeveniți recent o provocare pentru mintea occidentală, se proiectează, inevitabil, dileme care însoțesc de la început aventura modernității. Astfel, invocarea acestei zone se asociază cu un memento al limitelor și fragilităților „civilizației” în raport cu „barbaria”, indiferent dacă această „lecție a istoriei” este asumată, sub forma anxietății față de posibila izbucnire a resentimentelor ucigase înăuntrul propriilor societăți considerate prospere și sigure, sau este respinsă, prin demonstrația coerentă că

cultură-beneficiar nu se limitează la schema adaptării la o structură prestabilită de valori și mentalități. Acest model ideal exclude situațiile foarte numeroase în care cultura-beneficiar își are propriile contradicții, propriile tensiuni, astfel încât elementul receptat poate fi admis și respins, în același timp, sau asimilat în două sau mai multe forme mai mult sau mai puțin contradictorii.

Nu trebuie ignorate deci dezbaterile care se nasc într-o cultură-beneficiar ca urmare a fenomenelor de difuziune culturală. Acestea nu sunt reducibile la reacțiile unui fond cultural comun și omogen, ai cărui agenți ar fi toți participanții la acea cultură. Invocarea „tradiției” în asemenea lupte politice și culturale este, adeseori, semnul unei viziuni foarte personalizate asupra istoriei naționale, aflate în concurență cu alte viziuni. Nici un analist occidental informat nu ar lua asemenea asertiuni *at face value* când își analizează propria istorie, dar tentativa de a „crede pe cuvânt” reprezentanții unor alte culturi care vorbesc în numele unei identități omogene este adeseori foarte greu de reprimat.

PRINCIPII GENERALE ALE ANTROPOLOGIEI CULTURALE. Culturile complexe se consideră constituite din mănunchiuri de tradiții culturale, întrepătrunse pe anumite porțiuni, dar totuși distincte. Acestei diversificări în simultaneitate îi corespunde și o diversificare în timp: „tradiția” este periodic supusă revizuirilor, este mereu transformată de perspectiva prezentului. Astfel încât poți să stochezi sensul unor obiecte sau momente culturale tot atât de puțin pe cât poți stoca energia electrică. De aici o înnoire, o transformare permanentă a sensurilor, care nu elimină neapărat vechile interpretări.

Se consideră îndeobște că o asemenea complexitate este apanajul unor culturi „stratificate”, fiind, asadar, incompatibilă cu culturile „simple”. Ar fi probabil destul de la îndemână să argumentăm că societățile est-europene și balcanice prin însăși diversitatea influențelor la care au fost supuse în devenirea lor istorică, *nu au cum* să fie niste societăți „simple”. Dar vom lăsa pentru mai târziu asemenea demonstrații, limitându-ne pentru moment să invocăm unele dintre principiile antropologiei culturale moderne.

Lévi-Strauss atrăgea atenția asupra erorii de a considera că societățile „arhaice” sunt lipsite de istorie, adică de transformări, de contradicții și conflicte. Experiența i-a dovedit că nu există cultură lipsită de complexitate și subtilitate. Oricât de codificată, nici o cultură nu constă numai din blocuri semantice imuabile: interacțiunea cotidiană mediată cultural presupune întotdeauna simțul nuanțelor și *posibilitatea* unei anumite interpretări personale. Oricât de „nesofisticată”, nici o cultură nu este reducibilă la manifestarea instinctelor și introduce un spațiu de joc între om și imaginea sa despre sine.

CAIUS DOBRESU

E trecut de amiază. Dintr-un capăt într-altul al comunei Topalu nici tipenie, sinu-ide mirare, fiindcă aerul clocotește rarefiat printre case și pomi, pe deasupra șoselei care ne poartă către sud ca spre gura lacomă a unui furnal. Lumina se revarsă de peste tot, subtile orice scamă de umbră. Lumina este densă, aproape materială, creează strania senzație că tocmai de aceea înaintăm parcă mai anevoie pe acești ultimi kilometri până la Capidava, punctul terminus al călătoriei noastre.

Lăsăm în urmă câmpuri pârjolite de arșiță, lanuri anemice de porumb și floarea-soarelui cu frunzele uscate de răsuflarea vîpiei năucitoare. Străbătem o lume în care reperatele s-au topit, un tărâm drapat în nuanțele nisipii-albicioase ale verii din inima aridă a podișului dobrogean.

În doar câteva clipe, dincolo de coama golașă a unui deal, se produce o miraculoasă și neașteptată metamorfoză a peisajului. Explozie de culoare, măreția și profunzimea tabloului îți taie răsuflarea. Cât poți cuprinde cu privirea către sud, către est și vest, îți se înfățișează în toată splendoarea ei, contopindu-se cu cerul în zările sidefate, valea de basm a Dunării. De o parte și de alta, crenelurile verzi-albăstirii ale pădurilor veghează albia șerpuitoare și largă a fluviului. Apele cu irizări de argint se strecoară molcome printre insule, ostroave și prunduri. Urnesc spiralele învolburate ale anafoarelor sub peretele de argilă al Dobrogei, spre a se face apoi nevăzute după pintenul luxuriant al Insulei Mari a Brăilei.

Soseaua coboară în pantă abruptă până în dreptul primelor case ale satului Capidava. Sat, vorba vine! Desi înaintăm cu viteză redusă, nu reușim să localizăm nici biserica, nici postul de poliție, școala sau dispensarul. Cu excepția unui minuscul magazin mixt, pitit sub coroanele pe jumătate uscate ale unor salcâmi seculari, doar câteva case și popasul turistic „Bătrâna Iotcă”, aflat în plină extindere și reamenajare. Singurul loc unde pare să se întâmple ceva demn de atenție, dacă punem la socoteală animatia din zonă, este chiar ținta noastră: tabăra arheologică din incinta cetății Capidava. Pornesc de unul singur într-o scurtă recunoaștere printre construcțiile dispuse în careu, intersectându-mă la tot pasul cu fetiscane drăgute și tineri zvelți, cu pielea ciocolatie, cu toți în costume sumare de baie. După forfota de la bucătărie, înțeleg că se cam apropie ora mesei de prânz, așa că cer la repezeală informații despre cei ce urmează a-mi fi gazde în următoarele trei zile, fără să bănuiesc în ruptul capului cum îmi voi începe documentarea pentru acest reportaj.

Dinstinsa, erudita și atât de simpaticea doamnă doctor Zaharia Covacef, seful secției Cercetare din cadrul Muzeului National de Istorie și Arheologie Constanta, responsabilul sectorului de est al șantierului arheologic Capidava, mă întâmpină cu bucurie și surprindere, ca pe un vechi prieten. I se alătură arheologul Ionut Cătălin Dobrinescu, vecinul nostru în mansarda muzeului constantean, și fermecătoarea domnișoară Claudia Tănase, redactor al cotidianului „Observator”, aflată la „odihnă activă”, adică la săpături, ca în mai toți anii din urmă. Sub umbrarul devenit de șase săptămâni încoace centrul de comandă al echipei constantene schimbăm primele impresii, încerc să obțin primele

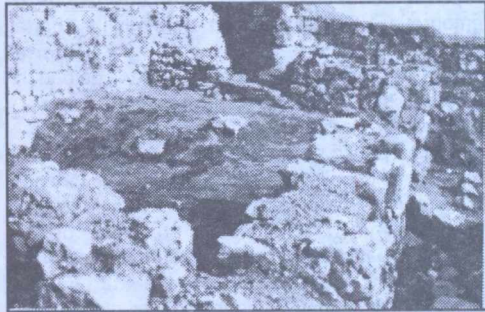
Capidava, cetatea școală

informații, dar se pare că am pornit cu stângul. „Nu e vreme acum pentru taciile, diseară avem oaspeți de la Hârșova”, mă ia în primire Mama Zizi. „Până pregătim masa, mergeti cu Ionut și Gelu Duhalmu și mai aduceți o găleată cu scoici!”.

Câteva minute mai târziu coborâm poteca îngustă din vecinătatea zidului masiv de incintă al cetății, către o zonă secretă din susul apei, foarte bogată în scoici mari de apă dulce. Până acolo nu pierd ocazia de a-i bombarda pe cei doi pasionați arheologi cu o multime de întrebări. Ionut Cătălin Dobrinescu e volubil și bine dispus. „Ai venit cum nu se poate mai bine, fiindcă astăzi s-a încheiat ultima zi de lucru efectiv, așa că mâine vei putea aduna datele de care ai nevoie de la cei șase studenți constanteni, îi vei putea vedea la lucru, în cetate, pe studenții din Sibiu și București. După o lună și jumătate de muncă epuizantă, mai ales pe căldurile din ultima vreme, voi pleca de aici cu satisfacții foarte mari. Am identificat un nou complex de locuire de epocă romană târzie, am scos la iveală numeroase materiale arheologice deosebit de valoroase. Studenții s-au comportat admirabil, chiar dacă la început au fost puțin cam speriați din cauza programului zilnic foarte riguros, din cauza prafului și a caniculei. Cu toții sunt de acord că a fost o experiență cât se poate de utilă și interesantă și mulți dintre ei ar mai vrea să rămână și în continuare. Din păcate, la începutul campaniei 2000 am avut parte și de o surpriză neplăcută: apariția în perimetrul cetății Capidava a căutătorilor de comori dotați cu detectoare de metal! Am identificat mai multe gropi în zona de cercetare, care ne-au bulversat nivelele arheologice. Nu-mi dau seama cât de valoros poate fi ceea ce au găsit... În încăperea 6 din sectorul de est au săpat o groapă de un metru pătrat și destul de adâncă, pricinindu-ne mari necazuri. Deasupra pământului scos de ei am găsit o bucată de fier care a declansat probabil detectorul. Practic, este vorba de un delict care a luat proporții în Dobrogea. Până acum nu aveau îndrăzneala să scormonească prin cetăți, dar iată că au început să dea iama și în siturile arheologice protejate! Scoase din contextul istoric, obiectele sustrate de răufăcători își pierd din semnificație, ne pricinuesc foarte mari probleme.”

Ajungem în dreptul unei păduri masive de plop. Ionut și Gelu își prind câte un săcotei pe după umăr și plonjează în adâncul răcoros al fluviului. Bat cu tălpile suprafața lîmpede a apei, culegând de pe fund scoicile mari, negre și lucioase ca pielea de focă. După câteva zeci de imersiuni, găleata pe care o am în dotare pe mal este plină-ochi. Ne reîntorcem în tabără spre a prepara chiftele din materia primă denumită ad-hoc „Fruits du Danube”. Asta pentru a-i da o „lecție” de artă culinară neaș mioritică domnului Bernard Randoin, care lucrează alături de arheologii români la Hârșova. Și nu se poate spune că preparatele noastre l-au dezamăgit!

Sub bolta lîmpede și înstelată, monsieur

Bernard, renumit arheolog din cadrul Ministerului Francez al Culturii, nu se mai îndură să ia calea Hârșovei. Cu un pahar de pălincă originală dinainte, rontăie încântat chiftelele crocante și bine condimentate. Sunt curios să aflu cu ce ocazie se află în România. „Colaborez la un program științific ce are drept scop cercetarea unui foarte interesant tel neolitic descoperit la Hârșova. Încercăm să lucrăm cu un sistem nou, adaptat pentru șantierul urban din Europa, folosit pentru situri foarte stratificate. Lucrez în România de opt ani. Am încercat și am reușit cu brio să formăm specialiști români de mare valoare, pregătiți la Paris, Montpellier și în alte centre științifice prestigioase ale Franței. În țara dumneavoastră am mulți prieteni, personalități de marcă în domeniile lor. Amintesc aici pe Dragomir Popovici de la Muzeul National de Istorie al României, pe Valentina Voinea, și dr. Zaharia Covacef de la Constanta, pe Constantin Nicolae, de la Hârșova, pe arheozoologul Dragoș Moise, pe ihtiologul Radu Valentin. Sper din tot sufletul că Ministerul Francez al Culturii va continua să sprijine acest program, fiindcă mă simt excelent din toate punctele de vedere în Dobrogea și peste tot în România.”

Miezul nopții a trecut demult. Bine că astăzi nu e o zi normală de săpături!

În zori, o briză răcoroasă dinspre nord primeneste aerul. Deși nu a dormit decât 4-5 ore, Mama Zizi s-a și instalat sub umbră, împachetându-și cu mîgălă comorile. Mă invită la o cafea, îmi asază dinainte, cu înfinită grijă, amfore și monede din bronz, cioburi smălțuite și fragmente de opalite, podoabe și unelte mărunte din os, cioburi multicolore de pahare. Fără nici o rugămintă prealabilă din partea mea, începe să depene aproape în șoaptă povestea zbuciumată a milenarei cetăți Capidava, înălțată la începutul secolului II d.Ch. de împăratul Traian, în scopul întăririi frontierei romane, de-a lungul limesului dunărean. Puntează, evident, momentele cele mai importante, ca și cum ar răsfoi capitol cu capitol o voluminoasă carte ai căror autori sunt chiar ei, istoricii și arheologii implicați de-a lungul vremii în descifrarea tuturor tainelor îngropate sub mormanele de ruine.

Dr. Zaharia Covacef e nevoită să-și întrerupă povestea. Se apropie clipa încărcată de emoție și tristețe a despărțirii de componentii ultimei serii

a doua spargere la brutărie

urmă din pag. 16

Într-o fântână. Nimeni n-a tipat și nimeni n-a făcut vreo mișcare. Pusca era atât de grea, încât a trebuit să sprijin teava pe casa de marcat, cu degetul pe trăgaci.

„Îți dau banii”, a spus managerul, cu vocea răgușită. „A venit să-i iale ora 11, n-avem prea mulți, dar îi poți lua pe toți. Suntem asigurați.”

„Faceti iute treizeci de Big Mac-uri!” a spus soția mea.

„Nu-i mai bine să vă dau banii?” s-a rugat managerul. „Puteți merge să cumpărați din altă parte. O să fie chiar mai mulți decât aveți nevoie și...”

„Lasă vorba și fă ce-ți spun”, a tunat nevastă-mea.

Toți trei s-au dus în zona bucătăriei și s-au apucat să pregătească hamburgerii. Studentul i-a fript, managerul i-a pus în chifle și fata a împachetat totul. Nimeni n-a scos nici un cuvânt. Mirosul dulce de carne la grătar mi-a pătruns în fiecare por al trupului, ca un roi de gănganii microscopice, dizolvându-se în sânge și circulând până în colturile cele mai îndepărtate ale trupului meu înfometat. As fi vrut să înșfac o chifla și să-mi vâr dinții în ea, dar nu eram sigur că un astfel de act se potrivea cu obiectivul nostru. A trebuit să aștept, transpirând îndelung sub masca de schi.

Angajații aruncau priviri furise către teava pustii. M-am scărpinat la ureche cu degetul mic al mâinii stângi. Mă mănâncă mereu urechile când sunt nervos. Miscându-mi degetul în ureche, făceam ca teava pustii să se clatine în sus și-n jos, ceea ce părea să-i deranjeze. Nu puteam să trag accidental, pentru că piedica era pusă, dar ei nu știau asta și eu n-aveam de gând să le-o spun.

Nevastă-mea a numărat hamburgerii pregătiți și i-a pus în două mici sacose, câte cincisprezece în fiecare.

„De ce trebuie să faceți asta?” a întrebat fata. „De ce nu luați pur și simplu banii, ca să cumpărați ce vă place? La ce bun să mănânci treizeci de Big Mac-uri?” Am scuturat din cap.

constantene din această vară. Îmbrățișări, străngeri de mână, promisiuni că la anul... Cursa de Hârșova trebuie să apară dintr-un moment într-altul. Cu bagajele în spărare, Violeta Aldea, Florentina Matei, Gelu Duhalmu, Adrian Serban, Costel Pica și Andrei Vochitu, studenții ai Facultății de Istorie-Teologie din cadrul Universității „Ovidius”, și Ionel Eremia, student al Facultății de Istorie, pornesc către sosea. Deși au depus eforturi deosebite, desi n-au locuit într-un hotel de trei stele, nu sunt deloc bucuroși că se despart de Capidava. Prin eforturile considerabile ale Muzeului National de Istorie și Arheologie Constanta, condițiile asigurate au fost net superioare anului trecut. Prin strădaniile deosebite ale prof. dr. Mihai Irimia, decanul Facultății de Istorie, studenților veniți în practică pe malul Dunării le-a fost asigurată o indemnizație pentru hrană. Cu siguranță, în vara anului 2001 vor fi cu toții din nou la Capidava.

După o lungă și explicabilă tăcere, Mama Zizi își reia povestea. „La începutul acestui secol, frații Ghenciu din Brăila aveau aici o carieră. Extrăgeau piatră prin dinamitare. În urma unei explozii a apărut colțul dinspre Dunăre al cetății, zidul de incintă cu două fete, gros de peste doi metri. Neobositul Vasile Părvan a intervenit pe la toate forurile responsabile pentru a li se repartiza fraților Ghenciu o altă carieră. Întreaga zonă dintre sat și fluviu a trecut în patrimoniul statului, fiind declarată zonă arheologică. Tânărul arheolog Grigore Florescu primește misiunea de a începe cercetările aici în anul 1924, dar ele se derulează cu mari dificultăți datorită nivelelor de epocă medievală-timpurie (sec. IX-XI) care au strâpsnat straturile romano-bizantine și romane, le-au amestecat, multe dintre materialele vechi fiind refolosite la construcții mai recente. În anul 1975, când mi s-a încredințat sectorul 5 din zona Est, se cercetaseră doar straturile medievale. Abia din 1991, după înființarea Universității „Ovidius” la Constanta, încep campaniile sistematice de cercetare. Cetatea Capidava a fost repartizată ca cetate-scoală pentru tinerii studenți arheologi ai Facultății de Istorie și ai Facultății de Istorie-Teologie, care își desfășoară aici practica pe timpul vacanțelor. Seful șantierului este remarcabilul om de știință prof.dr. Radu Florescu, fiul arheologului Grigore Florescu. Sub tutela Muzeului National de Istorie al României, el conduce aceste cercetări ca responsabil științific. Eu dirijez activitatea în sectorul de stat. De doi ani am ca asistent pe tânărul coleg Ionut Cătălin Dobrinescu, căruia i-am încredințat sectorul 2. Împun mari speranțe în talentul, priceperea și pregătirea profesională de excepție a acestui om minunat.”

Până spre seară și în ziua următoare cutreier cetatea prin toate cotloanele, asist la câteva descoperiri valoroase făcute de studenții Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, conduși de asistentul Costin Miron, și de colegii lor de la Universitatea „Dimitrie Cantemir” din București, îndrumați de prof. Cristian Matei. Entuziasmul lor este molipsitor, chiar dacă praful și sudoarea îi transformă într-un fel de statui miscătoare. Pe drumul spre casă îmi amintesc de vorbele Mamei Zizi: „Copiii ăștia minunati precis au luat virusul capidavitei! E o boală care nu trece cu una, cu două... Îți rămâne în suflet toată viața!” Scriind aceste rânduri, încep să-i dau dreptate.

SORIN ROSCA

reforma învățământului

urmă din pag. 1

se pune surdină unor notiuni ca „natiune” și „naționalitate” (și se pune pâlne de goarnă altora). Autori de manuale, metodisti, profesori de gimnaziu și liceu, lectori și asistenți universitari, au fost prezenți la dezbateri alături de somități ale istoriei și istoriografiei românești, între care prof.univ.dr. Gheorghe Buzatu, prof.univ.dr. Ioan Scurtu, prof.univ.dr. Mihai Irimia, prof.univ.dr. Viorica Moisiuc, din partea Ministerului Educației Nationale participând inspectorul general, profesor Doru Dumitrescu.

Sunt cel puțin trei aspecte remarcabile ale cursurilor de vară, ce își reiau desfășurarea în anul 2000, după ce au suferit o întrerupere de cinci ani. Primul este cel al conferințelor, ce au avut ca substrat recuperarea adevărurilor istoriei românești în consens cu documentele. O istorie deci depolitizată, scoasă, din 1990, de sub tutele doctrinare străine ei. Un alt aspect este acela al stabilirii unor idei unificatoare pentru predarea istoriei în școli, dat fiind faptul că reforma a produs o dispariție a centrelor de atenție acordate unei teme sau alteia din istoria românească și universală. În fine, cel de al treilea aspect este discutarea, dintr-o cu totul altă perspectivă decât cea de până acum, a manualelor alternative. O concluzie a acestor din urmă dezbateri, cele mai de interes publicistic din cât ni s-a părut, se impune: rolul profesorului la clasă devine cu mult mai important decât acela pe care el îl detinea înainte de 1990, ca simplu transmitător de informații gata fabricate. În procesul viu al interferențelor pedagogice profesor-elev, capacitatea de a selecta, de a prezenta, de a evalua, de a stimula devin preponderente, ceea ce înseamnă că spiritul critic al profesorului devine hotărâtor. Fapt care presupune o schimbare a formației profesionale a cadrelor didactice, proces care tine tot de reformă. Această multitudine de prefaceri pe care le antrenează reforma învățământului, de la principiile

învățământului și până la formația profesională a oamenilor de la catedră, au produs și încă vor produce perturbări ale procesului de învățământ, derută a elevilor, părinților, profesorilor și mass-mediei.

Schimbare dificilă în sine, mult îngreunată de faptul că punctul de pornire a fost unul analogic, prin care s-a generat o mișcare implicită a lucrurilor (dar ele nu se ordonează niciodată de la sine), în loc de a se porni de la principii și consecințele lor asupra întregului proces, ceea ce ar fi dat coerentă efortului schimbării. Astfel încât principiile vor una, autorii de manuale alta, metodistii, inspectorii, profesorii, elevii, părinții — fiecare pe ale lor.

DAN PERSA

gombrowicz și noua...

urmă din pag. 7

dintr-un colt de perdea ușor ridicat, prin care privirea nu are șansa decât de a se strecura. La acest nivel, am putea face o analogie cu ceea ce se înțelege îndeobște prin fenomenul pornografic, care nu e decât un caz particular al modelului propus de noi. Este ușor sesizabil folosirea în pornografie a unor artificii menite să sublinieze sexualitatea. În acest caz, nu putem vorbi de nuditate unde dezvelirea urmărește ansamblul și niciodată decuparea și exhibarea sexualității. În cazul pornografiei, sexul sau zonele sexuale sunt decupate prin intermediul unor inime accesorii vestimentare sau prin exhibarea lui pur și simplu, care transformă întregul corp în accesoriu al organelor sexuale, el încetând să mai existe astfel în deplină integritate, ci numai ca un fel de cadru al subiectului principal: sexul. Astfel, hainele dacă există, nu îmbracă, ci dezbracă, o fac ostentativ, persuasiv, solicitând acea *concupiscentia oculorum*. Am particularizat vorbind despre haine, dar alteori gesturile, gesticulația violentă, excesivă sau insinuantă, menită să indice cu ostentatie sexul, pot foarte bine juca rolul pe care îl joacă hainele.

LABIRINT

● Ne-a sosit la redacție revista **Târnava**, care apare cu destulă discreție, încă din august 1991, sub egida editurii *Ardealul* din Tg. Mureș. Încercând acum o reorientare către un nou profil — filozofie și literatură — publicația condusă de tânărul critic Iulian Boldea e făcută cu profesionalism, numărul ultim fiind însoțit de un interesant supliment (caietul aniversar Eminescu 2000).

● Foarte reușit numărul 530 al **Adevărul**-ului **literar și artistic**: mai multe cronici literare caniciodată, interviuri, câteva epistole inedite ale lui Ion Barbu (scrise, cu câteva luni înainte de moarte, asistentului său de atunci de la Facultatea de Matematică a Universității Bucurestene) și excelentul eseu al Feliciei Antip, prilejuit de lectura ultimei cărți a lui Robert Grenier, „Lacrimile lui Ulise”. Volumul trece printr-o bună parte din literatura lumii, explorând, în cele 43 de scurte evocări-meditații, relația specială dintre om (scriitor) și câine. Grenier chiar descoperă (în textul „Cartea-câine”) similitudini neașteptate între termenii puși de el în ecuație: „Și dacă literatura nu-i decât un animal pe care-l tragi după tine zi și noapte, un animal familiar și exigent care nu-ți dă nicidecum pace și pe care trebuie să-l iubești, să-l hrănești, să-l scoti la plimbare? Pe care-l iubești și-l detești. Care-ți pricinuieste suferința de a muri înaintea ta, atât de puțin durează viața unei cărți în zilele noastre.”

● Retinem din **Cronica** nr. 7 eseu lui Christian Crăciun, inserat la rubrica „Arheologia spiritului”. Vorbind despre practica, novă, a construirii perspectivei identitare pe mituri — o temă la modă și tocmai de aceea foarte periculoasă — autorul articolului se oprește asupra unui „amănunt” ignorat cu nonsalanță de „mitologii” noștri. Luând în discuție *Miorita* — principalul material folcloric în care ne aflăm cel mai aproape de completitudine ființa etnică — el remarcă: „Ne place să ne identificăm cu ciobănașul mioritic și facem din el o chintesentă a românității. Exagerat până la inflație și greată, etnicismul acesta avea de ce să trezească ricanări violente, ca a lui Cioran. Dar *Miorita* (...) ne obligă să o falsificăm. Căci, dacă ne identificăm cu „metafizica existențială a ciobănașului, ce facem cu ceilalți doi? Ei nu sunt tot români?...” Chiar așa, dacă victima inocentă este Românul prin excelență, cu asasinii ce facem? Ne lovim aici de o adevărată „piatră de poticnire” a oricărei interpretări etniciste. Logic, n-avem nici o justificare pentru a ne identifica, dintre toate personajele mitului, numai cu cel care ne convine. Dacă până astăzi vorbim de „capra vecinului” (pentru a fi în ton, ar trebui spus „oaia vecinului”), care îl preocupă pe român mai mult decât a sa proprie, „nu cumva în *Miorita* aflăm deja surprinsă original această trăsătură etno-psihologică?”, se întreabă, pe bună dreptate, C.C.

● **Tribuna** dedică numărul dublu 19-20 unei teme atât de actuale, încât frizează agresivitatea: „Contraculturi și subculturi în România”. Sunt analizate perceptiv diversele paradigme și stereotipii, se discută despre tatuaje, graffiti, rap, hip-hop, despre „băietăși” și „băietăse”. E vorba, în mod evident, de un fenomen de masă care nu poate fi neglijat, iar în articolul său „Cultura de cartier”, Raluca Crișan găsește chiar și aspecte pozitive ale acestei subculturi: dispariția diferențelor de clasă. Nu e o rușine pentru o fată „de condiție bună” să fie văzută cu un „valutist”, câtă vreme acesta are mașină și celular. Nici pe băiețelul crescut în puf nu-l deranjează că amicul său e unul fugit de acasă, care-și face rost de bani pe căi dubioase. Doar e „frate”. „Bună sau rea, cultura de cartier a devenit necesară”, conchide autoarea. „Oferă o soluție alternativă, te învață să te descurci singur, te eliberează de tutela părintească. Nu trebuie să ajungi un *outsider*, nu trebuie să te comporți precum cei din cântecele pe care le fredonezi, dar poți să visezi, să te simți stăpân pe tine, să capeti încrederea și elanul de care ai nevoie pentru a trece cu brio spinoasa vârstă a adolescenței, poate chiar a primei tinereți. Ai auzit de cura de vulgaritate? La fel cu ea, poate aceasta este cura de teribilism.” Așa o fi!

● De citit, din **Familia** nr. 6, intervențiile de marcă ale participanților la *Întâlnirea oamenilor de cultură*, ediția II, desfășurată la Oradea, la Institutul greco-catolic. Tema luată în dezbatere, „Tăcerea — Misterul unei prezente”, s-a dovedit extrem de incitantă, provocând abordări dintre cele mai inedite, cu incursiuni în teologie, literatură și filosofie. Tăcerea, concept și reper mistic, s-a dovedit extrem de favorabilă dezbaterilor și controverselor, relevându-se faptul că ea nu este doar o „uitare” temporară a ființei, ci modul prin care Misterul își face simțită prezența, o posibilă modalitate de apropiere a omului de Dumnezeu. „Fără tăcere” — spune și St. Aug. Doinas — „adică fără distanță, libertatea și reculegerea interioară, eul nostru rămâne incapabil să se depășească cu adevărat; chiar dacă diverse mijloace — muzică, dansul, plantele halucinogene — pot să ofere un ispititor simulacru de extaz, în culturile religioase de tip magic, ele nu ne pot desprinde din alienarea cotidianului.”

ARIADNA

Constituită în anul 1994 ca filială a Bibliotecii Municipale „B.P.Hasdeu” din Chișinău și a Bibliotecii Județene Constanta, în baza unui protocol încheiat între Consiliul Județean Constanta și Primăria orașului Chișinău, Biblioteca „Ovidius” a împlinit sase ani de existență. La inaugurare, în 1994, fondul ei de publicații cuprindea 8.000 de volume de carte românească, donate de conștanțeni. De atunci și până în prezent, biblioteca a fost aprovizionată anual cu aproximativ 5-6000 de volume, ajungând în acest an la peste 32.000 de volume. Totodată, ea a devenit un centru de informare, documentare și lectură pentru aproape 11.000 de cititori anual, care solicită peste 300.000 de publicații. Cu un indice de circulație a cărții performant — 10 — și cel al frecvenței medii zilnice al cititorilor de 500 — Biblioteca „Ovidius” se dovedește a fi un nucleu activ de popularizare

biblioteca „Ovidius” din Chișinău

a cărții românești, de învățare și aprofundare a limbii române.

Biblioteca „Ovidius”, cu sprijinul Bibliotecii Municipale „B.P.Hasdeu”, organizează anual „Zilele bibliotecii”, prilej de a face cunoscut fondul de carte pe care îl are în dotare, printr-o gamă diversă de manifestări cum sunt: întâlniri ale cititorilor cu scriitori, editori, personalități din diverse domenii de activitate, la care, în fiecare an, au fost invitați și reprezentanți ai Bibliotecii Județene Constanta.

Anul acesta „Zilele Bibliotecii *Ovidius*” editia a VI-a s-au desfășurat între 15-19 mai sub genericul „Sub raza geniului eminescian”. La manifestările

incluse în Program au participat: poetul Iulian Filip — Șeful Departamentului de Cultură Chișinău, Lidia Kulikovski, directorul Bibliotecii Municipale „B.P.Hasdeu”, poetul Ianoș Turcanu — din cadrul Departamentului de Cultură, pictorul Andrei Mudrea, prof.univ. Pavel Balmus, președintele Societății Bibliofililor „Paul Mihai”, poetul Leo Bordeianu, precum și numeroși editori și reprezentanți ai cenaclurilor „Ovidius”, „Mugurel”, „2000”. Biblioteca Județeană Constanta a fost reprezentată de: Stefan Iordache, Ionel Alexe și Dumitru Constantin Zamfir. Directoarea Bibliotecii „Ovidius”, Elena Butucel, împreună cu celelalte colegi ale sale au asigurat activităților o înaltă elevată și s-au dovedit ca de fiecare dată, gazde de o ospitalitate excepțională.

C.D.ZAMFIR

poeti și esești sub semnul lui Panait Cerna

La Tulcea s-a desfășurat, recent, jurizarea ediției a XXV-a a Concursului Național de Poezie și Esu „Panait Cerna”. Juriul, format din scriitori din București, Constanta și Tg. Mureș, având ca președinte pe Constantin Novac, redactor șef al revistei „Tomis”, a hotărât acordarea următoarelor premii: **pentru poezie** — premiul I și al revistei „Luceafărul”, Marius Irimia (Botoșani); premiul al II-lea și al revistei „Tomis”, Elena Vlădăreanu (Medgidia); premiul al III-lea, Sorin Marius Sandor (Tg. Mureș); **premiul special al revistei „Vatra”**, Bogdan

Munteanu (București); **premiul special „Caiete Euxine” al Centrului Creativ Populare Constanta**, Doru Brașoveanu (Slobozia); **premiul special „Steaua Dobrogei” Tulcea**, Marcela Mihai (Tulcea); **mențiuni** (Alina Beatrice Chescă din Galați și Veronica Gavrilă din Tulcea).

La secțiunea de eseu nu s-au acordat premii I și II. Premiul al III-lea a revenit Ilenei Fuiorea din Călărași.

Prin laureatii săi, ultimele editii ale concursului tulcean, au adus în lirica tânără nume recunoscute precum Adela Greceanu, Florina Zaharia, Cristinel Nedeia, Adina Dabija, Angelica Mihalcea-Stan, Coralina Ghită.

OLIMPIU VLADIMIROV

TOMIS YACHT 2000

Manifestare estivală unică pe plan național, târgul „TOMIS YACHT”, specializat în ambarcațiuni de agrement, sportive și de pescuit, motoare și accesorii, echipamente și accesorii de scufundare, mobilier de grădină, terase și camping, articole diverse destinate petrecerii timpului liber, a ajuns în acest an la cea de-a VI-a ediție. Având ca organizatori Camera de Comerț, Industrie, Navigație și Agricultură Constanta, Compania Națională Administrația Porturilor Maritime, în colaborare cu Yachting Club Constanta și Televiziunea M.T.C., în pitorescul port turistic Tomis au fost prezente 30 de firme din întreaga țară, care au expus o mare varietate de produse specifice.

Cu acest prilej a fost organizată regata TOMIS YACHT 2000 pentru ambarcațiuni cu vele, precum și simpozionul național cu tema „Construcția de ambarcațiuni de agrement în perspectiva relansării și sprijinirii activității turistice pe litoral și a turismului maritim” găzduit de complexul hotelier „Palace”.

Succesul deosebit al acestei ediții s-a datorat în egală măsură firmelor participante și organizatorilor, eforturilor și inițiativelor personale ale d-lor Cornel Florea, președintele Camerei de Comerț, Industrie, Navigație și Agricultură Constanta, Ioan Popisteanu, vicepreședinte al Yachting Club Constanta, precum și întregii conduceri a Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime, d-lui director general Laurențiu Mironescu în mod special.

S.R.

calendar dobrogean august

2.08.1954 — S-a născut Emilia Dabu, poet
4.08.1908 — S-a născut Aurel Dumitrescu, poet
4.08.1944 — S-a născut Ion Roșioru, poet, publicist
5.08.1934 — S-a născut Victor Corches, prozator, publicist
6.08.1919 — S-a născut Cîk Damadian, caricaturist (m.30.07.1985)
6.08.1934 — S-a născut George Mihăescu, poet, publicist
7.08.1931 — S-a născut Emilia Căldăraru, poet, prozator (m.2.01.1988)
8.08.1939 — S-a născut Ana Ruse, poet, publicist
13.08.1893 — S-a născut Emanoil Papazissu, poet, dramaturg (m.5.04.1948)
13.08.1950 — S-a născut Radu Suiu, poet, publicist
14.08.1913 — S-a născut Stefan Balaci, poet (m.iunie 1986)

14.08.1923 — S-a născut Ervant Seropian, medic
15.08.1937 — S-a născut Constantin Novac, prozator, publicist
16.08.1932 — S-a născut Adrian Rădulescu, arheolog, istoric (m.5.05.2000)
16.08.1943 — S-a născut Vasile Botta, poet
22.08.1999 — A murit Tudor Popescu, dramaturg (n.8.09.1930)
23.08.1924 — S-a născut Ion Bitan, artist plastic (m.16.09.1997)
28.08.1944 — S-a născut Marin Mincu, eseist, critic literar, poet
29.08.1881 — S-a născut Nicolae Dunăreanu, prozator (m.17.10.1973)
30.08.1940 — S-a născut Nicolae Rotund, critic literar, scriitor
30.08.1942 — S-a născut Alex. Protopopescu, critic literar (m.20.10.1994)
.08.1943 — A murit Haig Aterian, critic de teatru, poet (n.5.03.1904)

GELU CULICEA

EDITURA NICULESCU

Editura Niculescu — firmă privată, cu un profil editorial axat pe carte școlară (inclusiv manuale), limbi străine (o gamă întreagă de dicționare, ghiduri de conversație), lucrări de informare, utilitare, cărți pentru copii. (România, 78182, București, Str. Octav Cocărescu 79, sector I; tel / fax 0040-1-224, 2898; 0040-1-222-03.72; E-mail: editura @niculescu.ro; Internet: www.niculescu.ro).

Printre cărțile editate:

— ADRIANA LĂZĂRESCU: **Ghid de conversație român-italian**;
— PAUL TEODORESCU: **Limba italiană fără profesor**;
— MARIA DUMITRESCU-BRATES: **Ghid de conversație român-francez**;
— MARIA BRĂESCU: **Dicționar român-francez**;
— MARIA BRĂESCU: **Dicționar francez-român**;
— KRISTINE LAZĂR: **Ghid de conversație român-german**
— JOSÉ COSGAYA: **Limba spaniolă în 30 de ore (O metodă rapidă pentru începători)**;
— DAN MUNTEANU: **Ghid de conversație român-spaniol**.

PREMIUL REVISTEI „TOMIS” LA CONCURSUL DE POEZIE ȘI ESEU „PANAIT CERNA”

ELENA VLĂDĂREANU

modus moriendi

uite-mă și pe mine mă priviți ca pe o curiozitate da sunt eu omul care a auzit cântecul sirenelor — la ce bun să-mi mai fi încărcat urechile cu ceară fierbinte — tot cu venin îmi împropășez tenul hermeneut tot acolo te voi aștepta — în afara seriei sau de ce nu a timpului — ca de fiecare dată mă voi împiedica pe scări voi uita să-ți aduc florile preferate apoi plânsul tău înăbușit îți voi scrie poeme de amor ca la paispe ani și scrisori lungi scrisori de dragoste fruntea mea această frunte care tentației înțelepciunii nu i-a rezistat încremenită fi-va în scobitura coapsei tale crepusculare sunt mai înțelept? aș!

ultimul dialog

asa e bine. mi s-a tăiat un sân și mi s-a pus în loc palma zeului apoi mi s-au tăiat pletele și unghiile din carne. mi s-a scos copilul cu forța (mama e prima femeie) — când începe să curgă sânge din rană poți să pui puțin praf —

ah doctore al trupului meu și nu al cuvântului meu dar când vei vrea să-ți faci din graiul ăsta în care iau zilnic lectii de kamasutra când vei vrea să-ți faci din graiul ăsta al meu mormânt ce-o să pun în locul cuvintelor?

„la poésie est une blessure qui devient lumière”

primul dialog

îmi acopăr ochii și buzele da și buzele cu vâlul poppee am brate încărcate de suliti sunt arcașul nevrotic rătăcind prin marele Nicaieri ochesc nu inimi ci urletul femeilor dezgolite cu burti lăbărtate pline de sânge în vâlul poppee ascund copilul răsădit în trupurile noastre devenite boltă

„Mamă bărbatul și femeia sunt una una sunt ia-ți vâlul de pe buze sârutul nu mi-l opri”

proces de creație

toată această zvârcolire puls accelerat să-mi mai aprind o țigară privirea o ultimă privire melancolică prin cartea abia citită obsesia ex libris cu fiecare carte devenim tot mai tristi pe fundul câinii doar zat, zat și zahăr nedizolvat (și nu mă sâruti niciodată dulce tu nu știi că senzația de dulce se uită cel mai repede) și încet încet ca o ameteală mii de nerostiri te cheamă-n cuvinte băjbăirea după pix și caiet e bine să fii ordonat ordonat... de unde atâta ordine rătăcești apoi orb printre semne rezemat în fior — bastonul tău alb și iată poemul să nu-l citești să nu-l atingi la fel cum nu trebuie atins sârutul înlăcrimat al lui fernando rielo iată poemul. îți dau voie să-l taci

REDACȚIA:

Ovidiu Dunăreanu, Gabriela Inea, Ileana Marin, Dan Peșea, Sorin Roșca, Mădălin Roșioru

Tehnoredactare computerizată:
Aura Dumitrache

Încă nu sunt sigur că am procedat bine atunci când am ales să-i povestesc soției mele despre atacul de la brutărie. Uitasem cu totul de incident, însă mi-a amintit de el o foame insuportabilă, care ne-a lovit într-o noapte, puțin înainte de ora două. Luasem o cină ușoară la ora șase, după care ne târâsem până în pat și ne culcasem, la nouă jumătate. Dintr-un motiv oarecare, ne-am trezit exact în aceeași clipă, cu crampe de foame.

Frigiderul nostru nu conținea nimic care ar fi putut fi numit hrană. Aveam o sticlă de sos franțuzesc, șase cutii de bere, două cepe ofilite, un pachet cu unt și o cutie de dezodorizant pentru frigider. Având la activ doar două săptămâni de viață conjugală, urma încă să stabilim un consens precis cu privire la regulile hrănirii, ca să nu mai vorbim de toate celelalte. Ne-am dat jos din pat și am plutit în derivă până în bucătărie. Am deschis pe rând frigiderul, dar conținutul rămănea mereu neschimbat — bere, cepe, unt, sos și dezodorizant. Ar fi fost posibil să facem un soté din cepe în unt, dar nu exista nici o șansă ca cele două cepe ofilite să ne poată astâmpăra ghiorăitul matelor. Cepele sunt făcute pentru a fi mâncate cu altceva. Nu-s felul acela de hrană pe care îl folosești pentru a-ti astâmpăra foamea.

„Hai să urcăm în mașină și să căutăm un restaurant deschis non-stop. Trebuie să existe unul pe autostradă”, am propus.

Dar ea n-a fost de acord. „Nu putem. Nu e normal să ieși să mănânci după miezul nopții”.

Era de modă veche în privința asta.

Am tras aer în piept și am zis: „Cred că ai dreptate.”

Ori de câte ori soția mea își exprima o astfel de opinie (sau teză), pe vremea aceea, îmi reverbera în urechi cu autoritatea unei revelații. Probabil că așa se întâmplă cu proaspelții căsătoriti, nu știu, dar când mi-a spus asta, am început să mă gândesc că era vorba de o foame specială, una care nu putea fi satisfăcută prin simplul gest de a ieși și a te duce la un restaurant de pe autostradă.

Un anume fel de foame. Și mă rog care putea fi acela? Îl pot prezenta aici sub forma unei imagini cinematografice.

Unu, mă aflu într-o bărcuță, plutind pe o mare liniștită. *Doi*, privesc în jos și, în apă, zăresc vârful unui vulcan care se ridică de pe fundul oceanului. *Trei*, vârful pare destul de aproape de suprafața apei, dar cât de aproape nu pot spune. *Patru*, aceasta se întâmplă deoarece hipertransparenta apei interferează cu percepția distanței.

Aceasta este o descriere destul de fidelă a imaginii care mi-a venit în minte în intervalul dintre refuzul soției mele de a merge la un restaurant deschis non-stop și clipa în care eu am fost de acord cu ea, zicând „Cred că ai dreptate”. Nefiind Sigmund Freud, eram desigur incapabil să analizez cu o precizie oarecare semnificația acestei imagini, dar stiam intuitiv că era vorba de o revelație. Motiv pentru care — în ciuda intensității grotești a foamei mele — am fost de acord în mod automat cu teza (sau declarația) ei.

Am făcut singurul lucru pe care îl puteam face: am deschis berea. Era mult mai bine decât să fi mâncat cepele alea. Ei nu prea îi plăcea berea, așa că am împărțit cutiile, două pentru ea, patru pentru mine. În vreme ce o beam pe prima, ea a căutat prin rafturile din bucătărie, ca o neverită în noiembrie. În cele din urmă, a dat la iveală patru fursecuri. Erau niste resturi, moi și umede, dar am mâncat fiecare câte două, savurând fiecare firimitură.

Fără nici un folos. Pe fondul foamei pe care o aveam amândoi, la fel de vastă și de fără grante precum Peninsula Sinai, fursecurile și berea n-au lăsat nici o urmă.

Timpul se scurgea prin întuneric, ca o greutate de plumb în burta unui pește. Am citit ce scria pe cutiile de bere. M-am uitat la ceas. Am privit ușa frigiderului. Am răsfoit paginile ziarului de ieri. Am folosit marginea unei cărți postale pentru a aduna firimiturile de fursecuri de pe masă.

„Niciodată în viața mea nu mi-a fost atât de foame”, a zis ea. „Mă întreb dacă n-are vreo legătură cu faptul că sunt căsătorită.”

„Poate”, am zis. „Sau poate că nu.”

În vreme ce ea căuta alte rămășițe de mâncare, eu m-am aplecat peste marginea bărcii și am privit vârful vulcanului subacvatic. Claritatea apei oceanului, de jur împrejurul bărcii, mi-a dat o senzație nefirească, de parcă o gaură s-ar fi deschis undeva în spatele plexului meu solar, o cavernă ermetic închisă, care nu avea nici intrare, nici ieșire. Ceva în legătură cu acest sentiment straniu al absenței — acest sentiment al realității existențiale a non-existenței — semăna cu teama paralizantă pe care ai putea s-o simți atunci când te cateri în vârful unui stâlp. Legătura asta între foame și acrofobie a fost o descoperire pentru mine.

Si atunci mi-am dat seama că mai trecusem printr-o asemenea experiență cândva. Stomacul îmi fusese la fel de gol și atunci... Când? Ah, sigur. Era... „Atacul de la brutărie”, m-am auzit spunând.

„Ce atac? Despre ce vorbești?”

„Am dat cândva o spargere la o brutărie. Cu multă vreme în urmă. Era una din brutăriile alea mici, de cartier, aflată chiar în mijlocul unei străzi pline cu prăvălii. Un bătrân oarecare era proprietar acolo, el

HARUKI MURAKAMI

A doua spargere la brutărie

singur făcea totul. Cocea dimineata și, după ce termina totul de vândut, închidea.”

„Și de ce ai ales-o tocmai pe-aia?”

„Păi, n-avea nici un rost să dau lovitura la o brutărie mare. Nu vroiam decât niste pâine, nu bani. Eram atacatori, nu jefuitori.”

„*Erați* ? Cu cine ai făcut-o?”

„Cu cel mai bun prieten al meu de pe atunci. Eram atât de lefteri, încât nu puteam cumpăra nici o pastă de dinți. Nu ne ajungea niciodată mâncarea. Am făcut niste lucruri destul de îngrozitoare pentru a pune mâna pe ceva hrană. Atacul asupra brutăriei a fost unul dintre ele.”

Am dat din cap și am mai luat o înghițitură de bere. Apoi m-am frecat la ochi. Un soi de nămol provenit din bere mi s-a strecurat în creier, luptându-se cu crampele mele de foame.

„Hai să ne culcăm la loc. Trebuie să ne trezim devreme.”

„Nu mi-e somn. Vreau să-mi povestești cum a fost cu atacul de la brutărie.”

„N-am nimic de spus. Povestea n-are nici un pic de suspans.”

Dar ce, mai puteam scăpa? Dacă i se pare interesantă o poveste, nevastă-mea trebuie neapărat s-o audă până la capăt. Așa e ea.

„Păi, a fost un fel de succes. Sau un fel de insucces. Am obținut ce-am vrut. Dar, ca jaf, n-a mers. Brutarul ne-a dat pâinea înainte de a putea s-o luăm noi de la el.”

„Pe gratis?”

„Nu, nu chiar. Asta-i partea dificilă.” Am scuturat din cap. „Brutarul era un pasionat de muzică clasică și, când am ajuns acolo, el asculta un disc cu uverturi de Wagner. Așa că a făcut un târg cu noi. Dacă rezistam să ascultăm discul până la capăt, puteam lua cât de multă pâine vroiam. Așa că ne-am pus cutitul înapoi în traistă, ne-am tras două scaune și am ascultat uverturile la *Tannhäuser* și *Olandezul zburător*.”

„Și după-aia? V-a dat pâinea?”

„Exact. Mai tot ce avea prin prăvălie. Am băgat-o în traistă și am dus-o acasă. Ne-a ținut de foame vreo patru-cinci zile.”

Am mai luat o înghițitură de bere. Ca niste valuri tăcute ale unui cutremur submarin, oboseala mea i-a dat bărcii o legănare lungă, înceată.

„Desigur, ne-am îndeplinit misiunea. Am făcut rost de pâine. Dar nu s-ar putea zice că am comis o infracțiune. A fost mai degrabă un târg. Am ascultat Wagner cu el și, în schimb, am făcut rost de pâine. Din punct de vedere legal, a fost mai degrabă o tranzacție comercială. Probabil că, dacă brutarul ar fi insistat să-i spalăm vasele, ferestrele sau ceva de genul ăsta, l-am fi refuzat. Dar n-a făcut-o. N-a vrut de la noi decât să ascultăm discul cu Wagner de la început la sfârșit. Nimeni n-ar fi putut anticipa asta. Vreau să spun... Wagner? A fost ca și cum brutarul ne-ar fi blestemat. Acum, când mă gândesc la asta, poate că ar fi trebuit să-l refuzăm. Ar fi trebuit să-l amenințăm cu cutitele și să luăm pâinea aia blestemată. Atunci n-ar fi existat nici o problemă.”

„A fost o problemă?”

M-am frecat la ochi.

„Așa as spune. Lucrurile au început să se schimbe după-aia. A fost un fel de răscruce. La fel cum s-a întâmplat când m-am dus la universitate, când am absolvit și am început să lucrez la firmă, când am studiat pentru examenul de barou, când te-am întâlnit și ne-am căsătorit. O chestie irepetabilă.”

„Asta-i tot?”

„Da, nimic altceva.” Am băut ultima bere. Acum toate cele șase cutii se terminaseră. Șase inele de aluminiu zăceau în scrumieră, ca niste solzi de sirenă. Desigur, nu era adevărat că nimic nu se întâmplase ca urmare a atacului de la brutărie. Erau o mulțime de lucruri pe care le-ai fi putut depista cu ușurință, dar n-am vrut să discut cu ea despre ele.

„Și amicul ăsta al tău cu ce se ocupă acum?”

„Habar n-am. S-a întâmplat ceva la un moment dat și n-am mai fost împreună. Nu l-am mai văzut de atunci. Nu știu ce-a ajuns.”

„Totuși”, a zis ea, „ăsta a fost motivul pentru care v-ați despărțit, nu-i așa? Atacul de la brutărie a fost cauza directă.”

„Poate că da. Presupun că a fost mai mult decât ne-am dat seama. Am discutat despre relația dintre pâine și Wagner, zile întregi după aceea. Ne-am tot întrebat dacă am făcut alegerea corectă. Nu ne puteam decide. Desigur, dacă privești lucrurile cu bun simț, făcusem alegerea corectă. Nimeni n-a fost rănit, toată lumea a obținut ce-a vrut. Brutarului i-a izbutit propaganda în favoarea lui Wagner, iar noi am reușit să neghițuim. Dar chiar și așa am rămas cu sentimentul ăsta că am făcut o greșală îngrozitoare. Și într-un fel, greseala asta a rămas acolo, nerezolvată, aruncând o umbră întunecată asupra vieților noastre. De aceea

am folosit cuvântul blestem. E adevărat, a fost ca un blestem.”

„Crezi că încă mai ești sub imperiul lui?”

Am luat cele șase inele de capac din scrumieră și le-am aranjat într-un cerc de aluminiu de mărimea unei brătări. „Cine știe? Habar n-am. Pun pariu că lumea e plină de blesteme. E greu de spus care dintre ele face ca lucrurile să ia o întorsătură proastă.”

„Nu-i adevărat.” S-a uitat drept la mine. „Îți poti da seama dacă te gândești la asta. Și în cazul în care tu însuți nu vei risipi blestemul, el va rămâne cu tine ca o durere de dinți. O să te tortureze până la moarte. Și nu numai pe tine. Și pe mine.”

„Pe tine?”

„Păi, acum eu sunt cel mai bun prieten al tău, nu-i așa? De ce crezi că ne e la amândoi la fel de foame? Niciodată nu mi-a fost atât de foame, înainte de a mă mărita cu tine. Nu crezi că e nefiresc? Blestemul tău are putere și asupra mea.”

Am aprobat din cap. Apoi am rupt cercul de capace și le-am pus la loc în scrumieră. Nu știam dacă are dreptate, dar aveam sentimentul că ghicise ceva.

Senzația de foame se reîntorsese, mai puternică decât oricând. Și îmi dădea o durere de cap teribilă. Orice tresărire a stomacului era transmisă în miezul capului de un cablu cu gheară, de parcă toate măruntaiele mele ar fi fost echipate cu fel de fel de mașinării complicate.

Am aruncat încă o privire vulcanului submarin. Apa era chiar și mai transparentă decât înainte — mult mai clară. Dacă nu te uitai de aproape, era posibil să nici nu observi că se află acolo. Aveai senzația că barca plutea în aer, fără nici un suport. Puteam vedea orice pietricică de pe fund. N-aveam de făcut decât să mă întind și să le ating.

„Trăim împreună abia de două săptămâni”, a zis ea, „dar tot timpul ăsta am simțit o prezentă stranie.” S-a uitat direct în ochii mei și și-a împreunat mâinile pe masă, cu degetele încrucișate. „Desigur, n-am știut până acum că e vorba de un blestem. Asta explică totul. Ești sub puterea unui blestem.”

„Ce fel de prezentă?”

„Ceva precum draperia aia grea, prăfuită, care n-a fost spălată de ani de zile.”

„Poate că nu e un blestem. Poate că e vorba doar de mine”, am zis și am zâmbit.

Ea nu a zâmbit.

„Nu, nu e vorba de tine”, a zis ea.

„OK, presupun că ai dreptate. Presupun că e un blestem. Și ce pot face?”

„Trebuie să atacî o altă brutărie. Imediat. Acum. E singura cale.”

„Acum?”

„Da, acum. Când încă îți mai e foame. Trebuie să termini ceea ce ai lăsat neterminat.”

„Dar e miezul nopții. Există vreo brutărie deschisă acum?”

„O să găsim una. Tokio e un oras mare. Trebuie să existe măcar o singură brutărie deschisă non-stop.”

Am băntuit pe străzile pustii și, fiindcă n-am găsit nicio brutărie, am oprit în fata unui restaurant McDonald; nevastă-mea a hotărât că mergea și așa. Fără nici un cuvânt, a scos din torpedou măștile de schi și o rolă de bandă adezivă neagră, cu care a acoperit numerele de pe plăcuțele de înmatriculare. Apoi mi-a întins pușca de vânătoare.

„Nu trebuie să tragi, ci doar s-oții în mână”, a spus fermă, atunci când am protestat. Mi-a mai dat câteva instrucțiuni precise și am dat să intrăm.

„Chiar trebuie să facem asta?” am întrebat, jumătate către ea, jumătate către mine însumi.

„Bineînțeles că da”, a răspuns ea, împingându-mă înainte.

Din spatele tejghelei, fata cu sepcuță mi-a adresat un zâmbet tipic și mi-a urat bun venit. Nu m-am gândit că sunt fete care lucrează atât de târziu noaptea, așa că, văzând-o, am rămas deconcertat o secundă. Dar numai o secundă. Mi-am revenit și mi-am tras masca. Confruntată cu acest duo brusc mascat, fata a scos o exclamație de uimire.

În mod clar, manualul de ospitalitate McDonald's nu spunea nimic despre cum să te descurci într-o asemenea situație. Ea fusese pe cale de a formula fraza care urmează după *bine ați venit*, dar gura părea să-i fi înțepenit și cuvintele nu-i mai ieșeau. Chiar și așa, ca o semilună pe cerul întunecat, sugestia unui zâmbet profesional i-a rămas în colțul buzelor.

Mi-am îndreptat pușca spre mese, dar acolo nu era decât un tânăr cuplu — probabil studenți — dormind bustean. Capetele lor și două pahare de milk-shake de căpsuni erau aliniate pe masă ca o sculptură de avangardă. Nu dădeau impresia că vor obstructiona operațiunea noastră, așa că mi-am îndreptat din nou pușca către tejghea.

Cu totul, erau trei lucrători: fata de la tejghea, managerul — un tip palid, cu fata ca un ou, de treizeci de ani — și unul cu alură de student, în bucătărie, un individ slăbănog, care n-avea nici o expresie pe chip. S-au adunat cu toții în spatele casei, holbându-se la teava pustii mele, ca niste turiști care se chiorăsc

traducere de

LILIANA ZAMFIR

continuare în pag. 14

LUDWIG STEINHERR

debarcader

Un pod care se sfârșește în mijlocul mării

Sosit la care granită?

Sub mine reflectia apei se împletește în forme ciudate în jurul pilonilor de lemn.

Ceea ce pare să fie stabil

nu este.

În trestii vântul își schimbă direcția.

Cealaltă realitate a început deja.

Mă reîntorc pe același drum — la un nou tărnm.

perfectiune

Ah, dintii tăi fără prihană, creai parcă pentru eternitate —

dacă nu ți-ai fi pricinuit singură, odinioară, această minusculă spărtură la caninul din stânga sus —

odinioară când voiai să spargi cu orice pret această nucă tare ca fierul pentru mine?

portretul inchizitorului

Este palid și permanent pe drumuri

Nu doarme niciodată.

Genele lui sunt părлите de focul nenumăratelor ruguri pe care le-a văzut arzând

Tortura îl îndurează

Când surăde îi strălucește printre buze cuvântul Adevăr

ca o dantură neagră, perfectă

fotografie

Privesc mereu din nou această pereche: amândoi la fel de tineri și uluitor de frumoși —

într-adevăr s-ar putea pune în scenă Romeo și Julieta

cu acest soldat și cu fata care își strigă durerea sub loviturile lui de basto

numește-l adevăr

Ceva ce nu vorbește mai limpede decât frunza în vânt

Dar smulge-l, plantează-l răsucit în pământ și, vezi:

ramurile-i prind rădăcina

rădăcinile-i, în aer înfloresc

traducere de

RADU BĂRBULESCU

◆ Revistă editată de Consiliul Local al Municipiului Constanța cu sprijinul Ministerului Culturii și al Casei de Editură „Ex Ponto”

◆ Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

● Redactor șef: CONSTANTIN NOVAC ● Redactor șef adj.: NICOLAE MOTOC

● Adresa: Constanța 8700, Piața Ovidiu nr. 12, (Muzeul Național de Istorie și Arheologie), tel. fax 61.11.72, 61.10.79 ISSN 12208167 ● Tiparul: INFCON S.A. Constanța ● Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. P.O. Box 33-57, fax 0040-1-222.64.07; 222.64.39, telex 11995, Piața Presei Libere nr.1, sector 1, București, România ● Redactor de serviciu: DAN PERSA